

SODBA KURIĆ in ostali ZOPER REPUBLIKO SLOVENIJO

SVET EVROPE

EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

TRETJA SEKCIJA

Pritožba št. 26828/06

SODBA

13. julij 2010

Ta sodba bo postala dokončna pod pogoji iz drugega odstavka 44. člena Konvencije. Mogoče je, da bo na njej opravljena uredniška redakcija.

10 TOMAŽIČ v. SLOVENIA JUDGMENT

Sodba v zadevi KURIĆ IN DRUGI proti SLOVENIJI 81

V zadevi Kurić in drugi proti Sloveniji

je Evropsko sodišče za človekove pravice (Tretja sekcija) v senatu, ki so ga sestavljali:

Josep Casadevall, *predsednik senata*,

Elisabet Fura,

Corneliu Bîrsan,

Boštjan M. Zupančič,

Alvina Gyulumyan,

Egbert Myjer,

Ineta Ziemeles, *sodniki*,

in Santiago Quesada, *sodni tajnik*,

po posvetovanju za zaprtimi vrati 22. junija 2010

izreklo naslednjo sodbo, ki je bila sprejeta istega dne:

POSTOPEK

1. Zadeva je bila sprožena s pritožbo (št. 26828/06) proti Republiki Sloveniji, ki so jo pri Sodišču na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: Konvencija) 4. julija 2006 vložili gospod Milan Makuc, hrvaški državljan, gospod Mustafa Kurić, oseba brez državljanstva, gospod Ljubomir Petreš, oseba brez državljanstva, gospod Jovan Jovanović, državljan Bosne in Hercegovine, gospod Velimir Dabetić, oseba brez državljanstva, gospa Ana Mezga, hrvaška državljanica, gospa Ljubinka Ristanović, srbska državljanica, gospod Tripun Ristanović, državljan Bosne in Hercegovine, gospod Ali Berisha, srbski državljan, gospod Ilfan Sadik Ademi, oseba brez državljanstva, in gospod Zoran Minić, srbski državljan.

2. Pritožnike so pred Sodiščem zastopali gospod A. G. Lana in gospod A. Saccucci, odvetnika iz Rima, ter gospa A. Ballerini in gospod M. Vano, odvetnika iz Genove (Italija).

3. Slovensko vlado (v nadaljevanju: tožena Vlada) sta zastopala njen agent gospod L. Bembič, generalni državni pravobranilec, in gospa Ž. Cilenšek Bončina, soagentka.

4. Dne 2. junija 2008 je pritožnik gospod Milan Makuc umrl. Njegova sestrična gospa Marija Ban je izrazila željo, da vztraja pri pritožbi pred Sodiščem. Tudi njo sta še naprej zastopala gospoda A. G. Lana in A. Saccucci. Zaradi praktičnosti se bo v tej sodbi za gospoda Makuca, kjer bo to primerno, še naprej uporabljal izraz pritožnik.

5. Pritožniki so na podlagi 8. člena Konvencije zlasti trdili, da so bili v letu 1991 na arbitraren način prikrajšani za možnost pridobitve državljanstva novo ustanovljene slovenske države in/ali ohranitve svojega statusa stalnih prebivalcev. Posledično so bila njihova imena 26. februarja 1992 protipravno izbrisana iz registra stalnega prebivalstva, mnogi od njih pa so dejansko postali osebe brez državljanstva. Kljub odločbam Ustavnega sodišča ostaja položaj večine pritožnikov nespremenjen. Prav tako so se pritožili po 13. členu Konvencije zaradi pomanjkanja učinkovitega pravnega sredstva glede gornje kršitve, po 14. členu Konvencije zaradi domnevno diskriminatornega ravnanja in po 1. členu Protokola št. 1 zaradi prikrajšanja pri pravicah pokojninskega zavarovanja.

6. Dne 10. novembra 2006 je Sodišče na podlagi 40. člena Poslovnika Sodišča odločilo, da o pritožbi nujno obvesti toženo Vlado, in hkrati odobrilo prednostno obravnavanje pritožbe na podlagi 41. člena Poslovnika.

7. Dne 31. maja 2007 je sodišče odločilo, da obvesti toženo Vlado o pritožbah, ki zadevajo splošno situacijo pritožnikov po 8. členu, posamično in v povezavi s 13. (pomanjkanje učinkovitega pravnega sredstva glede kršitve 8. člena) in 14. členom (prepoved diskriminacije), in zaradi prikrajšanja pri pravicah pokojninskega zavarovanja po 1. členu Protokola št. 1. Prav tako je odločilo, da bo o sprejemljivosti in utemeljenosti pritožbe odločeno istočasno (prvi odstavek 29. člena Konvencije). Preostanek pritožbe je razglasilo za nesprejemljiv.

8. Pritožniki in tožena Vlada so vložili nadaljnje pisne vloge (1. odstavek 59. člena Poslovnika). Stranki sta pisno odgovorili na vloge nasprotne strani. Nadalje je predsednik senata od pritožnikov na podlagi točke a drugega odstavka 54. člena Poslovnika zahteval, naj Sodišče obvestijo o vseh novih dogodkih, ki zadevajo njihove vloge za dovoljenje za stalno prebivanje, in da glede tega predložijo nove dokaze. Tožena Vlada je vložila pripombe na zahtevek pritožnikov za pravično zadoščenje.

9. Poleg tega so bile predložene pisne pripombe tretje strani – srbske Vlade, ki je uveljavila svojo pravico do intervencije (prvi odstavek 36. člena Konvencije in točka b prvega odstavka 44. člena Poslovnika), ter organizacij Equal Rights Trust, Open Society Justice Initiative, Mirovnega inštituta – inštituta za sodobne družbene in politične študije (v nadaljevanju: Mirovni inštitut) ter Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij (v nadaljevanju: PIC), ki jim je predsednik dovolil intervencijo v okviru pisnega postopka (drugi odstavek 36. člena Konvencije in drugi odstavek 44. člena Poslovnika). Tožena Vlada in pritožniki so odgovorili na pripombe srbske Vlade.

10. Hrvaška vlada in Vlada Bosne in Hercegovine po obvestilu po prvem odstavku 36. člena Konvencije in točki a prvega odstavka 44. člena Poslovnika nista želeli izkoristiti pravice do intervencije v obravnavani zadevi.

11. Dne 13. januarja 2009 je senat od tožene Vlade v skladu s točko a 2. odstavka 54. člena Poslovnika zahteval, naj Sodišče obvesti, ali bodo pritožnikom izdana dovoljenja za prebivanje. Pritožniki so vložili pripombe na odgovor tožene Vlade.

12. Dne 24. julija 2009 je predsednik senata od tožene Vlade in pritožnikov na podlagi točke a 2. odstavka 54. člena Poslovnika zahteval, naj obvestijo Sodišče, ali je bilo izdano dopolnilno dovoljenje za prebivanje pritožnikoma gospodu Petrešu in gospodu Jovanoviću. Obe strani sta posredovali odgovor.

13. Dne 11. marca 2010 je tožena Vlada obvestila Sodišče, da je bil 8. marca 2010 sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji. V času razsojanja o obravnavani zadevi zakon še ni začel veljati.

DEJSTVA

I. OKOLIŠČINE ZADEVE

14. Prvi pritožnik, gospod Milan Makuc, je bil hrvaški državljan. Rojen je bil leta 1947 in je živel v Portorožu. Med trajanjem postopka pred Sodiščem je umrl. Drugi pritožnik, gospod Mustafa Kurić, se je rodil leta 1935 in živi v Kopru. Je oseba brez državljanstva. Tretji pritožnik, gospod Ljubomir Petreš, se je rodil leta 1940 in živi v Piranu. Kot trdi sam, je oseba brez državljanstva. Tožena Vlada je nasprotno trdila, da je državljan Bosne in Hercegovine. Četrti pritožnik, Jovan Jovanović, se je rodil leta 1959 in živi v Ljubljani. Je državljan Bosne in Hercegovine. Peti pritožnik, gospod Velimir Dabetić, se je rodil leta 1969 in živi v Italiji. Je oseba brez državljanstva. Šesta pritožnica, gospa Ana Mezga, je hrvaška državljanka. Rodila se je leta 1965 in živi v Portorožu. Sedma pritožnica, gospa Ljubinka Ristanović, je srbska državljanka. Rodila se je leta 1968 in živi v Srbiji. Osmi pritožnik, gospod Tripun Ristanović, sin sedme pritožnice, se je rodil leta 1988 in živi v Srbiji. Je državljan Bosne in Hercegovine. Deveti pritožnik, gospod Ali Berisha, se je rodil leta 1969 na Kosovu. Po najnovejših znanih podatkih je srbski državljan. Deseti pritožnik, gospod Ilfan Sadik Ademi, se je rodil leta 1952. Živi v Nemčiji in je oseba brez državljanstva. Enajsti pritožnik, gospod Zoran Minić, se je rodil leta 1972. Kot trdi tožena Vlada, je srbski državljan.

A. Okoliščine posameznih pritožnikov

15. Pred 25. junijem 1991, ko je Slovenija razglasila neodvisnost, so bili pritožniki državljani Socialistične federativne republike Jugoslavije (v nadaljevanju: SFRJ) in ene od njenih ustanovnih republik, ki pa ni bila Slovenija. V Sloveniji so pridobili stalno prebivališče kot državljani SFRJ in so ta status obdržali do 26. februarja

1992. Tega dne je za njih začel veljati Zakon o tujcih, njihova imena pa so bila izbrisana iz registra stalnega prebivalstva (v nadaljevanju: register) (gl. odstavek 39 spodaj).

16. Leta 2009 je bilo po spremembi politike Vlade na podlagi odločbe Ustavnega sodišča pritožnikoma gospodu Petrešu in gospodu Jovanoviću, ki sta že imela izdano dovoljenje za stalno prebivanje, veljavno od datuma izdaje v letu 2006, izdano dopolnilno dovoljenje za prebivanje, ki jima je priznalo status prebivalca od 26. februarja 1992 (gl. odstavka 103 in 118 spodaj). Pritožnik gospod Makuc, ki je umrl 2. junija 2008, bi bil prav tako upravičen do takšnega dovoljenja. Pritožnica gospa Mezga, ki ima izdano dovoljenja za začasno prebivanje, veljavno do 13. septembra 2012, do izdaje dopolnilnega dovoljenja za prebivanje ni upravičena.

17. Pritožniki gospod Kurić in gospod Dabetić ter gospa in gospod Ristanović niso zaprosili za izdajo dovoljenja za prebivanje v skladu z veljavno zakonodajo.

18. Pritožniki gospod Berisha, gospod Sadik in gospod Minić pa so zaprosili za izdajo dovoljenja za prebivanje, postopek pa še vedno teče.

B. Ozadje zadev

1. Zgodovinsko obdobje 1918-1990

19. Od prve svetovne vojne do leta 1991 je bilo ozemlje sedanje Republike Slovenije vključeno v zvezo južnoslovanskih narodov (pretežno na zahodnem Balkanu). 1. decembra 1918 se je prva zveza – država Slovencev, Hrvatov in Srbov – združila z Kraljevino Srbijo in postala Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ta se je leta 1929 preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo.

20. Med drugo svetovno vojno se je izoblikovala nova državna tvorba. Ta skupna država se je najprej imenovala Demokratična federativna Jugoslavija, nato Federativna ljudska republika Jugoslavija, leta 1963 pa se je preimenovala v SFRJ. Šlo je za federalno državo, ki jo je sestavljalo šest republik: Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Srbija (z dvema avtonomnima pokrajinama, Kosovom in Vojvodino), Slovenija, Črna gora in Makedonija.

21. Za notranje namene so imeli državljani SFRJ »dvojno državljanstvo«, kar pomeni, da so bili državljani tako SFRJ kot tudi ene od šestih republik (gl. odstavke 193-207 spodaj).

22. Prva ustava po drugi svetovni vojni je bila sprejeta leta 1946. Leta 1974 se je po novi Ustavi SFRJ in ustavi tedanje Socialistične republike Slovenije celoten sistem premaknil iz strogega centralizma k večji avtonomiji ustanovnih republik. Preambula k Ustavi SFRJ je uvedla pravico vsakega naroda do samoodločbe, vključno z odcepitvijo. Do leta 1974 je federalno državljanstvo prevladovalo nad republiškim: republiško državljanstvo je lahko imel samo jugoslovanski državljan (gl. odstavke 194-198 spodaj).

23. Ureditev državljanstva je bila podobna v vseh republikah SFRJ, pri čemer je bilo temeljno načelo pridobitev državljanstva po rodu (*ius sanguinis*). Načeloma je

otrok pridobil državljanstvo svojih staršev; če sta bila starša državljana različnih republik, sta skupaj odločila o državljanstvu otroka. To temeljno načelo je bilo dopolnjeno z načelom kraja rojstva (*ius soli*) ali prebivališča (*ius domicili*), nadalje s pridobitvijo republiškega državljanstva državljana druge republike na podlagi njegove prošnje, z naturalizacijo ali s priznanjem po mednarodni pogodbi. Pri tem je z datumom sprejetja v državljanstvo druge republike prvotno republiško državljanstvo osebe prenehalo.

24. Od leta 1947 se je državljske knjige na ravni republik in ne na ravni federalne države. Iz dokumentacije, s katero razpolaga Sodišče, izhaja, da te knjige niso bile vedno točne, saj so bili za njihovo vodenje zadolženi različni organi, pravila v zvezi z državljanstvom pa niso bila vedno strogo spoštovana in se republiško državljanstvo med obstojem SFRJ ni štelo kot odločilno, ker so vsi državljani republik imeli tudi državljanstvo SFRJ. Poleg tega pa v manjšem številu primerov republiško državljanstvo niti ni bilo vneseno v državljsko knjigo.

25. Državljski SFRJ so se v okviru federalne države svobodno gibal in so lahko kjerkoli, kjer so se na njenem ozemlju naselili, prijavi stalno prebivališče. Polno uživanje različnih civilnih, ekonomskih, socialnih in celo političnih pravic državljanov SFRJ je bilo vezano na stalno prebivališče.

26. Državljski SFRJ, ki so živeli v tedanji Socialistični republiki Sloveniji in ki so bili državljani ene od drugih republik SFRJ, tako kot so to bili pritožniki, so stalno prebivališče prijavi na enak način kot slovenski državljani. Tuji državljani pa so lahko pridobili stalno prebivališče v SFRJ v okviru posebnega postopka (gl. odstavek 208 spodaj).

2. Obdobje pred osamosvojitvijo Slovenije

27. V 80. letih preteklega stoletja se je SFRJ soočala z resno politično in gospodarsko krizo s številnimi etničnimi trenji, ki so v končni fazi pripeljala do konca komunističnega sistema in razpada SFRJ (gl. zadevo *Kovačič in drugi proti Sloveniji*, št. 44574/98, 45133/98 in 48316/99, odstavek 44, 6. november 2006).

28. Kot posledica krize so bile med letoma 1989 in 1991 sprejeti številni amandmaji k Ustavi Republike Slovenije z namenom mirne razdružitve federalne države in ustanovitve neodvisne demokratične Slovenije. Zlasti Amandma X je poudaril pravico slovenskega naroda do samoodločbe in vzpostavil pravno podlago za razpis referenduma in odcepitve Slovenije (gl. odstavek 206 spodaj).

29. Dne 6. decembra 1990 je v okviru priprav na referendum o neodvisnosti Slovenije tedanja Skupščina Republike Slovenije sprejela tako imenovano Izjavo o dobrih namenih, s katero je zagotovila, da bodo lahko vse osebe s stalnim prebivališčem na slovenskem ozemlju pridobile slovensko državljanstvo, če bodo to želele (gl. odstavek 212 spodaj).

30. Dne 23. decembra 1990 je bil izveden plebiscit. Volilno pravico so imeli vsi odrasli prebivalci s prijavljenim stalnim prebivališčem v Sloveniji. Od 1.457.020 volilnih upravičencev jih je glasovalo 1.361.369. Za neodvisnost se je izreklo 88,5 % volivcev, 4 % pa so bili proti.

3. Republika Slovenija

31. Dne 25. junija 1991 je Slovenija razglasila neodvisnost. Z namenom vzpostavitve pravnega okvira nove suverene države je bila sprejeta Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (gl. odstavek 213 spodaj) in vrsta zakonov, poznanih pod nazivom »osamosvojitvena zakonodaja«.

32. Med njimi so bili Ustavni zakon za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (v nadaljevanju: Ustavni zakon iz leta 1991), Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (v nadaljevanju: Zakon o državljanstvu), Zakon o tujcih (gl. odstavke 221-223 spodaj), Zakon o nadzoru državne meje in Zakon o potnih listinah državljanov Republike Slovenije.

33. V zadevnem času je bilo v nasprotju s situacijo v nekaterih drugih republikah nekdanje SFRJ prebivalstvo Slovenije relativno homogeno, saj je približno 90 % od dveh milijonov prebivalcev imelo slovensko državljanstvo. Približno 200.000 prebivalcev Slovenije (oziroma 10 % prebivalstva), med njimi tudi pritožniki, pa je bilo državljanov drugih republik nekdanje SFRJ. Ta odstotek torej v grobem prikazuje etnični izvor tedanjih prebivalcev Slovenije.

34. V skladu z Izjavo o dobrih namenih je 13. člen Ustavnega zakona iz leta 1991 določil, da imajo državljani drugih republik nekdanje SFRJ, ki so na dan plebiscita imeli prijavljeno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in so tukaj tudi dejansko živeli, do pridobitve državljanstva Republike Slovenije po 40. členu Zakona o državljanstvu Republike Slovenije oziroma do poteka roka iz 81. člena Zakona o tujcih enake pravice in dolžnosti kot državljani Republike Slovenije, z izjemo lastninske pravice na nepremičninah (gl. odstavek 214 spodaj).

35. 40. člen Zakona o državljanstvu, ki je začel veljati 25. junija 1991, je določil, da lahko državljani republik nekdanje SFRJ, ki niso bili državljani Slovenije (v nadaljevanju: državljani republik nekdanje SFRJ), pridobijo slovensko državljanstvo, če izpolnjujejo tri pogoje: da so 23. decembra 1990 (datum plebiscita) imeli prijavljeno stalno prebivališče v Sloveniji, da so v Sloveniji dejansko živeli in da so v šestih mesecih po uveljavitvi Zakona o državljanstvu vložili vlogo za državljanstvo (gl. odstavek 217 spodaj). Ta rok je potekel 25. decembra 1991.

36. Tožena Vlada je trdila, da ob vložitvi vloge za državljanstvo ni bilo treba predložiti nobenih uradnih dokumentov iz drugih republik nekdanje SFRJ; to je bilo treba storiti šele v kasnejši fazi postopka. Pritožniki pa so nasprotno trdili, da so bili v praksi taki dokumenti zahtevani že takoj na začetku.

37. Po uradnih podatkih je 171.132 državljanov republik nekdanje SFRJ, ki so živeli v Sloveniji, zaprosilo za državljanstvo nove države po 40. členu Zakona o državljanstvu in je bilo njihovi vlogi ugodeno. Ocenjuje se, da se je dodatnih 11.000 oseb odselilo iz Slovenije.

38. Po drugem odstavku 81. člena Zakona o tujcih so državljani republik nekdanje SFRJ, ki niso vložili vloge za slovensko državljanstvo v predpisanem roku ali pa njihovi vlogi ni bilo ugodeno, postali tujci. Določbe Zakona o tujcih so se za

državljanke nekdanje SFRJ začele uporabljati dva meseca po poteku roka za vložitev vloge za sprejem v državljanstvo po 40. členu Zakona o državljanstvu, torej 26. februarja 1992, oziroma od izdaje dokončne odločbe, s katero je bila zavrnjena vloga za državljanstvo (gl. odstavek 221 spodaj).

39. Kmalu po 26. februarju 1992 so občinski organi osebe, ki jih je zadeval drugi odstavek 81. člena Zakona o tujcih, odstranile iz registra stalnega prebivalstva in jih, po navedbah tožene Vlade, prenesle v evidenco tujcev brez urejenega statusa.

40. Dne 27. februarja 1992 je Ministrstvo za notranje zadeve (v nadaljevanju: ministrstvo) občinskim organom poslalo Navodilo za izvajanje Zakona o tujcih, v katerem je navedlo, da bo potrebno urediti pravni status oseb, na katere se nanaša Zakon o tujcih po izteku rokov iz 81. člena. Opozorilo je na dejstvo, da se pričakuje probleme glede oseb iz drugih republik nekdanje SFRJ, ki so 26. februarja 1992 postale tujci in niso vložile vloge za državljanstvo. Poleg tega je izpostavilo, da bodo dokumenti teh oseb, čeprav izdani s strani slovenskih organov in formalno veljavni, po uradni dolžnosti dejansko neveljavni zaradi spremembe v statusu oseb. Nekatere od zadevnih oseb bo treba pozvati k temu, da zapustijo Slovenijo v skladu s 23. in 28. členom Zakona o tujcih.

41. Pritožniki so navajali, da osebe, katerih imena so bila odstranjena iz registra, niso prejele uradnega obvestila. Izpostavili so, da v ta namen ni bil predpisan noben poseben postopek in da niso bili izdani nikakršni uradni dokumenti. Šele naknadno so spoznali, da so postali tujci, na primer, ko so hoteli podaljšati osebne dokumente (osebno izkaznico, potni list, voziško dovoljenje). Po drugi strani pa je tožena Vlada trdila, da so bili poleg objave v Uradnem listu slovenski prebivalci obveščeni o novi zakonodaji prek javnih medijev in obvestil. V nekaterih občinah so prebivalce obveščali tudi osebno.

42. Do nedavnega je bilo po uradnih podatkih iz leta 2002 število državljanov nekdanje SFRJ, ki so 26. februarja 1992 izgubili status stalnega prebivalca, 18.305 (gl. odstavek 65 spodaj), od teh je bilo približno 2.400 takih, katerih vlogi za pridobitev državljanstva ni bilo ugodeno. Njihova imena so bila 26. februarja 1992 ali neposredno po tem datumu po uradni dolžnosti izbrisana iz registra stalnega prebivalstva in prenesena v evidenco tujcev brez urejenega statusa. Postali so znani pod imenom »izbrisani« in mednje spadajo tudi pritožniki v obravnavani zadevi.

43. Posledično so »izbrisani« postali tujci ali osebe brez državljanstva, ki so v Sloveniji živeli ilegalno. V splošnem so imeli težave z ohranitvijo zaposlitve in voziških dovoljenj ter s pridobitvijo starostnih pokojnin. Prav tako niso mogli odpotovati iz države, saj brez veljavnih dokumentov niso mogli vanjo ponovno vstopiti. Številne družine so bile razdeljene, saj so nekateri člani živeli v Sloveniji, drugi pa v eni od drugih držav naslednic nekdanje SFRJ. Med »izbrisanimi« so bili tudi mladoletniki. V večini primerov so jim odvzeli osebne dokumente. Nekateri od »izbrisanih« so Slovenijo zapustili prostovoljno. In končno, nekaterim je bil izrečen ukrep prisilne odstranitve iz države in so bili iz Slovenije izgnani.

44. Po preteku šestmesečnega roka iz 40. člena Zakona o državljanstvu so tudi za državljane drugih republik nekdanje SFRJ začeli veljati manj ugodni pogoji za pridobitev državljanstva z naturalizacijo (gl. odstavek 217 spodaj).

45. Po 26. februarju 1992 je prijava stalnega prebivališča za državljane drugih republik nekdanje SFRJ prenehala, če niso pridobili novega dovoljenja za prebivanje. Po drugi strani pa so na podlagi 82. člena Zakona o tujcih dovoljenja za stalno prebivanje, ki so bila izdana tujcem z državljanstvom drugih držav, torej ne republik nekdanje SFRJ, ostala še naprej veljavna tudi po začetku veljavnosti Zakona o tujcih (gl. odstavek 221 spodaj).

46. Tožena Vlada je navajala, da je v luči velikega števila oseb iz drugih republik nekdanje SFRJ, ki so v Sloveniji živeli brez urejenega statusa, Vlada 3. septembra 1992 sprejela sklep, da se za namen računanja zahtevanega obdobja treh let prebivanja v Sloveniji za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje po 16. členu Zakona o tujcih všteva tudi obdobje pred začetkom veljavnosti Zakona o tujcih (gl. odstavek 222 spodaj). Na ta način je bilo v obdobju med letoma 1992 in 1997 izdanih skupaj 4.893 dovoljenj za stalno prebivanje.

47. Dne 28. junija 1994 je za Slovenijo začela veljati Konvencija.

48. Dne 20. novembra 1995 je Ustavno sodišče po vloženi zahtevi Državnega zbora za razpis referendumu o vprašanju, ali naj se odvzame na podlagi 40. člena Zakona o državljanstvu pridobljeno državljanstvo nekdanjih državljanov SFRJ, odločilo, da je taka zahteva v neskladju z Ustavo.

49. V nadaljnjih letih so številno nevladne organizacije, med njimi Amnesty International in Helsinški monitor pa tudi slovenski varuh človekovih pravic izdale poročila, v katerih so opozorile na položaj »izbrisanih«.

4. Odločba Ustavnega sodišča z dne 4. februarja 1999 in nadaljnji razvoj dogodkov

50. Dne 24. junija 1998 je Ustavno sodišče sprejelo pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti prvega odstavka 16. člena in 81. člena Zakona o tujcih, ki sta jo leta 1994 vložila dva posameznika, katerih imeli sta bili v letu 1992 odstranjeni iz registra (gl. odstavek 236 spodaj).

51. Dne 4. februarja 1999 je Ustavno sodišče odločilo, da je 81. člen Zakona o tujcih v neskladju z Ustavo. Vendar pa tega ni ugotovilo za prvi odstavek 16. člena. Naložilo je zakonodajalcu, naj v roku šest mesecev uredi pravni položaj državljanov republik nekdanje SFRJ, ki so v Sloveniji pridobili stalno prebivališče pred njeno neodvisnostjo in so v Sloveniji dejansko živeli, pa bodisi niso zaprosili za slovensko državljanstvo bodisi je bila njihova vloga zavrnjena.

52. Posledično je bil z namenom ureditve pravnega statusa »izbrisanih« sprejet Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju: ZUSDDD). Poenostavil je pogoje za pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje. Zlasti se za to skupino oseb ni več uporabljal 13. člena Zakona o tujcih. Po tem zakonu se je dovoljenje za prebivanje podelilo osebam, ki so izpolnjevale pogoje, z veljavnostjo od dneva izdaje – *ex nunc* (gl. odstavek 225-226 spodaj).

53. Pri odločanju o drugi pobudi za začetek postopka ustavnosti je Ustavno sodišče 18. maja 2000 zaradi neskladnosti z Ustavo razveljavilo nekatere določbe ZUSDDD, saj je ugotovilo, da so bili pogoji za pridobitev stalnega prebivališča,

določeni v teh določbah, strožji od pogojev za odpoved stalnega prebivanja po Zakonu o tujcih (gl. odstavka 248-249 spodaj).

54. Po navedbah tožene Vlade je bilo do 30. junija 2007 vloženih 13.355 prošelj na podlagi ZUSDDD. Posledično je bilo izdanih 12.236 dovoljenj za stalno prebivanje.

55. Leta 2002 je bil spremenjen Zakon o državljanstvu, z namenom, da pod ugodnejšimi pogoji omogoči pridobitev slovenskega državljanstva vsem tujcem, ki so na dan 23. decembra 1990 imeli stalno prebivališče v Sloveniji in so od takrat dalje v Sloveniji neprekinjeno živeli (gl. odstavek 220 spodaj). Rok za vložitev vlog je potekel 29. novembra 2003. Do tega dne je bilo vloženih 2.959 vlog in do 30. junija 2007 je 1.747 posameznikov pridobilo slovensko državljanstvo.

5. Odločba Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 in nedavni razvoj dogodkov

56. Dne 3. aprila 2003 je Ustavno sodišče (odločba št. U-I-246/02) ob odločanju o pobudi za oceno ustavnosti ZUSDDD ponovno ugotovilo, da je zakon v neskladju z Ustavo. Ugotovilo je, prvič, da ne priznava retroaktivnega stalnega prebivanja od datuma, ko je bilo ime zadevne osebe odstranjeno iz registra. Drugič, zakon ni uredil pridobitve stalnega prebivališča za državljane republik nekdanje SFRJ, ki so bili prisilno odstranjeni iz Slovenije. In tretjič, zakon ni opredelil pojma »dejansko življenje« iz 1. člena. Ustavno sodišče je prav tako razveljavilo trimesečni rok za vložitev prošnje za stalno prebivanje. Zakonodajalcu je naložilo, da v roku šest mesecev uskladi protiustavne določbe.

57. V 8. točki izreka odločbe je Ustavno sodišče ministrstvu naložilo, naj po uradni dolžnosti osebam, ki so jim že bila izdana (neretroaktivna) dovoljenja, izda dopolnilne odločbe, s katerimi se ugotavlja stalno prebivanje v Sloveniji od 26. februarja 1992 dalje, torej od dne, ko so bila njihova imena odstranjena iz registra (gl. odstavke 250-255 spodaj). Leta 2004 je ministrstvo izbranim izdalo 4.093 dovoljenj z retroaktivno veljavnostjo, in to zgolj na podlagi zgoraj omenjene odločbe Ustavnega sodišča.

58. Na podlagi odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 je Vlada pripravila dva zakona, da bi izpolnila odločbo, vendar pa zakona nista bila sprejeta.

59. Dne 25. novembra 2003 je Državni zbor sprejel Zakon o izvršitvi 8. točke odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije št. U-I-246/02-28, znan tudi pod imenom »tehnični zakon« (gl. odstavek 57 zgoraj).

60. Ta zakon je predpisal postopek za izdajo dovoljenj za stalno prebivanje državljanom republik nekdanje SFRJ, ki so imeli prijavljeno stalno prebivališče tako 23. decembra 1990 kot tudi 25. februarja 1992 in ki so že pridobili dovoljenje za stalno prebivanje po ZUSDDD, Zakonu o tujcih ali Zakonu o tujcih iz leta 1999.

61. Vendar pa so poslanci, ki so glasovali proti tehničnemu zakonu, vložili zahtevo za izvedbo referendumu o vprašanju, ali naj se zakon uveljavi. Referendum je bil izveden 4. aprila 2004. Udeležba je znašala 31,54 %; 94,95 % volivcev je glasovalo proti uveljavitvi zakona, zaradi česar zakon nikoli ni začel veljati.

62. Poleg »tehničnega zakona« je bil pripravljen Zakon o stalnem prebivanju

tujcev z državljanstvom drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, ki so imeli na dan 23.12.1990 in 25.02.1992 v Republiki Sloveniji prijavljeno stalno prebivališče, tako imenovani »sistemski zakon«, ki pa ga Državni zbor ni sprejel.

63. Novembra 2007 je Vlada v Državni zbor poslala osnutek Ustavnega zakona, ki je dopolnil 13. člen Ustavnega zakona iz leta 1991. Vendar pa ta zakon po burni politični razpravi, saj ga je tedanja opozicija razumela kot poskus zaobitja odločb Ustavnega sodišča, ni bil sprejet in se je zakonodajni postopek končal z zaključkom mandata poslancev Državnega zbora.

64. Po državnozborskih volitvah 21. septembra 2008 je bila novembra 2008 imenovana nova vlada. Kot eno svojih prioritet je navedla ureditev statusa »izbrisanih« v skladu z odločbami Ustavnega sodišča.

65. Po posodobitvi informacijskega sistema je ministrstvo zbralo nove podatke o »izbrisanih« in izdalo poročilo, v katerem je navedlo, da je 24. januarja 2009 število oseb, ki so bile odstranjene iz registra stalnega prebivalstva, znašalo 25.671, od katerih jih je 7.899 naknadno pridobilo slovensko državljanstvo; 7.313 od njih je še živih. Nadaljnjih 3.630 je pridobilo dovoljenje za prebivanje. 13.426 »izbrisanih« v Sloveniji na ta dan ni imelo urejenega statusa in je bilo njihovo trenutno bivališče neznano.

66. Dne 23. februarja 2009 je ministrstvo po uradni dolžnosti začelo izdajati dopolnilne odločbe v skladu z 8. točko odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 osebam, ki so že imele izdano dovoljenje ali pa so pridobile slovensko državljanstvo (gl. odstavek 57 zgoraj). Po navedbah ministrstva naj bi bilo izdanih približno 3.000 tovrstnih dovoljenj. 3. marca 2009 je bilo pritožnikoma gospodu Petrešu in gospodu Jovanoviću izdano dopolnilno dovoljenje za stalno prebivanje (gl. odstavek 103 in 118 spodaj).

67. Dne 1. aprila 2009 je Državni zbor glasoval o interpelaciji zoper ministrico za notranje zadeve zaradi izdaje retroaktivno veljavnih dovoljenj za prebivanje z učinkom od leta 1992. Nezaupnica ni bila izglasovana.

68. Ministrstvo je v nadaljevanju v skladu z odločbo Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 pripravilo spremembe in dopolnitve ZUSDDD, ki je uredil še preostala neskladja med ZUSDDD in Ustavo. 8. marca 2010 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah ZUSDDD.

69. Dne 12. marca 2010 je skupina poslancev zahtevala razpis referendumu o zavrnitvi Zakona o spremembah in dopolnitvah ZUSDDD, s čimer je dosegla odlog začetka njegove veljavnosti. 10. junija 2010 je Ustavno sodišče odločilo, da bi zavrnitev zakona na referendumu povzročila protiustavne posledice. V času odločanja o obravnavani zadevi novi zakon še ni začel veljati.

C. Okoliščine posameznih pritožnikov

Gospod Milan Makuc

70. Pritožnik gospod Makuc se je rodil 11. februarja 1947 v Raši na Hrvaškem. Bil je hrvaški državljan. Ko je bil star sedem let, se je z družino preselil v Slovenijo. Kot slovenski prebivalec je bil prijavljen od 1. januarja 1955 do 26. februarja 1992 in se je imel za Slovenca. Pritožnik je navajal, da je v Sloveniji delal 21 let in plačeval prispevke za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje.

71. Med desetdnevno vojno, ki je sledila razglasitvi neodvisnosti leta 1991, se je gospod Makuc pridružil slovenskim obrambnim silam. Navedel je, da je bil prepričan, da bo dobil slovensko državljanstvo, vendar pa o tem ni prejel nobenega obvestila.

72. Zaradi odstranitve imena iz registra dne 26. februarja 1992 je pritožnik, kot trdi, izgubil zaposlitev in vplačane pokojninske prispevke. Ni si več mogel privoščiti, da bi plačeval najemnino za stanovanje, katerega lastnik je bil njegov nekdanji delodajalec, Splošna plovba d.d., ki je družba v državni lasti, ali pa tega, da bi v postopku privatizacije stanovanje kupil. Iz stanovanja so ga izselili leta 1994 ali 1995, izgubil je vse svoje osebne predmete, vključno z dokumenti. Ker ni imel več dostopa do zdravstvene oskrbe, se je resno poslabšalo njegovo zdravstveno stanje.

73. Pritožnik je trdil, da se je večkrat zglasil na Upravni enoti Piran z namenom ureditve svojega statusa, vendar so ga vedno odslovili.

74. Dne 1. marca 2006 je vložil prošnjo za dovoljenje za stalno prebivanje na podlagi določb ZUSDDD.

75. Dne 15. maja 2006 je Center za socialno delo Piran zaprosil ministrstvo, naj glede na pritožnikovo težko socialno in zdravstveno stanje pospeši obravnavo njegove prošnje.

76. Dne 12. julija 2006 je ministrstvo pritožniku izdalo dovoljenje za prebivanje, ki mu je bilo vročeno 28. julija 2006.

77. Po navedbah tožene Vlade ni pritožnik nikoli zaprosil za slovensko državljanstvo.

78. Dne 20. decembra 2006 je bila pritožniku ob pomoči Centra za socialno delo Piran dodeljena socialna pomoč v mesečnem znesku 205,57 eurov (v nadaljevanju: EUR).

79. Na predlog pritožnikovega zdravnika je Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Republike Slovenije, Območna enota Koper izdal odločbo, s katero je bil pritožnik razvrščen v I. kategorijo invalidnosti s pravico do invalidske pokojnine v mesečnem znesku 351,73 EUR od 3. septembra 2007 dalje.

80. Dne 2. junija 2008 je gospod Makuc umrl.

81. Pooblašenci pritožnikov so najprej vprašali pritožnikovega brata, ali želi nadaljevati postopek pred Sodiščem. Ta ni izrazil tovrstne namere.

82. Dne 16. januarja 2009 je pritožnikova sestrična, gospa Marija Ban, obvestila Sodišče, da želi nadaljevati postopek s pritožbo. Po védenju Sodišča zadevni zapuščinski postopek še ni končan.

Gospod Mustafa Kurić

83. Pritožnik gospod Kurić se je rodil 8. aprila 1935 v Šipovem (Bosna in Hercegovina). Po navedbah tožene Vlade je neznanega državljanstva. Ko je bil star 20 let, se je preselil v Slovenijo in se leta 1965 naselil v Kopru. Po poklicu je izučen čevljar. Leta 1976 je od Občine Koper najel majhen lokal in tam odprl obrt. Stalno prebivališče v Sloveniji je imel prijavljeno od 23. julija 1970 do 26. februarja 1992.

84. Leta 1991 je resno zbolel, tako da je bil tri mesece hospitaliziran, zaradi česar, kot navaja sam, ni vložil vloge za sprejem v slovensko državljanstvo. Tožena Vlada je potrdila, da je bil pritožnik hospitaliziran. Vendar pa je bil iz bolnice odpuščen že 15. junija 1991.

85. Leta 1993 je v pritožnikovem stanovanju izbruhnil požar in uničena je bila večina njegovih dokumentov. Ko je nato na Občini Koper zaprosil za izdajo nadomestnih dokumentov, so ga obvestili, da je bilo njegovo ime izbrisano iz registra.

86. Pritožnik je še naprej opravljal svoje delo in je plačeval najemnino vse do poznih 90. let prejšnjega stoletja, ko pa so se pojavile finančne težave. Ker ni mogel več plačevati najemnine, je izgubil pravico do lokala. Brez dokumentov je tvegala, da ga bodo izgnali, če bi potoval izven svoje občine, kjer je policija tolerirala njegovo prisotnost.

87. Pritožnik je navedel, da je kasneje ob različnih priložnostih hotel urediti svoj status pri Upravni enoti Koper, med drugim tudi oktobra 2006, vendar, kot trdi, ni dobil nobenega odgovora. Po drugi strani pa je tožena Vlada navedla, da gospod Kurić nikoli ni zaprosil za izdajo dovoljenja za prebivanje v Sloveniji.

88. Pritožnik je nadalje trdil, da je leta 2006 sprožil postopek za pridobitev pokojnine pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. 14. maja 2006 mu je ta poslal dopis z izpisom let zaposlitve ter zahteval, naj predloži potrdilo o državljanstvu. Vendar pa je po poizvedbi agenta tožene Vlade 29. oktobra 2007 Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje sporočil, da pritožnik pri njem ni sprožil nobenega uradnega postopka.

89. Dne 7. maja 2007 je pritožnik kot oseba brez državljanstva zaprosil za slovensko državljanstvo. Njegova prošnja je bila 27. julija 2007 zavrnjena.

90. Po trditvah tožene Vlade je pritožnik 29. januarja 2008 ponovno zaprosil za slovensko državljanstvo na podlagi 10. člena Zakona o državljanstvu. Postopek še teče.

Gospod Ljubomir Petreš

91. Pritožnik gospod Petreš se je rodil 15. septembra 1940 v Laktaših (Bosna in Hercegovina). Zaradi iskanja zaposlitve se je preselil v Slovenijo, ko je bil star 18 let. Sprva se je veliko selil, leta 1963 pa se je naselil v Piranu. Tam je imel prijavljeno stalno prebivališče od 4. marca 1964 do 26. februarja 1992.

92. Pritožnik je bil od leta 1983 v Sloveniji prijavljen kot brezposelna oseba. Navedel je, da je med letoma 1971 in 1992 občasno delal v Nemčiji in Italiji.

93. Leta 1991 je pritožnik po lastnih navedbah na Občini Piran poizvedoval, ali

mora zaprositi za slovensko državljanstvo. Povedali so mu, da zato, ker ima tam prijavljeno stalno prebivališče, ni potrebna nikakršna vloga. Zaskrbelo ga je v začetku leta 1992, ko ni prejel vabila na lokalne volitve. Marca 1992, ko je hotel podaljšati osebno izkaznico, so mu jo preluknjali in s tem razveljavili.

94. Po pritožnikovih navedbah je po tem, ko je bilo leta 1992 njegovo ime odstranjeno iz registra, izgubil pravico do prebivanja v centru, v katerem je takrat živel. Od takrat naprej je brezdomec in živi v zavetju, ki si ga je iz lesa in lepenke napravil na zemljišču v občinski lasti. Ker nima veljavnih dokumentov, ni mogel odpotovati iz Slovenije in si poiskati dela v Italiji ali obiskati svojih staršev v Bosni in Hercegovini. Prav tako je tvegala, da bi ga prisilno odstranili, če bi potoval znotraj države. Poleg tega je imel zdravstvene težave in je nujno potreboval zdravniško pomoč.

95. Dne 6. maja 1993 je pritožnik zaprosil za slovensko državljanstvo na podlagi 10. člena Zakona o državljanstvu. 29. novembra 1996 je ministrstvo gospoda Petreša obvestilo, da je vloga nepopolna, in mu postavilo rok dva meseca za predložitev manjkajočih dokumentov, ki bi dokazali, da ima zagotovljeno stanovanje in trajen vir preživljanja, da ni bil obsojen za kaznivo dejanje in da zoper njega ni uveden kazenski postopek, da ima poravnane davčne obveznosti in da v zadostni meri obvlada slovenski jezik. Rok za predložitev manjkajoče dokumentacije je bil večkrat podaljšan do 19. junija 2000, ko mu je bilo odobreno zadnje podaljšanje roka za tri mesece.

96. Dne 10. oktobra 2000 je ministrstvo na podlagi 38. člena Zakona o državljanstvu zaradi pritožnikovega nesodelovanja v postopku tega ustavilo. Pritožnik je navedel, da zahtevanih dokumentov ni predložil zaradi dejanske nezmožnosti za predložitev dokazov, ne pa zato, ker tega ne bi hotel storiti ali ker bi bil malomaren.

97. Pritožnik je nadalje navedel, da je leta 2002 zaman skušal pridobiti državljanstvo Bosne in Hercegovine v Občini Laktaši. Tožena Vlada pa je nasprotno trdila, da je gospod Petreš državljan Bosne in Hercegovine.

98. Dne 24. decembra 2003 je gospod Petreš vložil prošnjo za dovoljenje za stalno prebivanje po ZUSDDD. 29. decembra 2006 je bilo pritožniku izdano dovoljenje za stalno prebivanje, vročeno pa mu je bilo 22. januarja 2007.

99. Februarja 2007 je bila pritožniku ob pomoči Centra za socialno delo Piran dodeljena socialna pomoč v mesečnem znesku 205,57 EUR.

100. Na podlagi poizvedb agenta tožene Vlade je Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje 18. oktobra 2007 navedel, da v njihovih evidencah ni podatkov o pritožnikovi zaposlitvi in da ni sprožil nikakršnega postopka pri zavodu.

101. Dne 24. julija 2009 je predsednik senata od tožene Vlade in pritožnika na podlagi točke a drugega odstavka 54. člena zahteval, naj obvestita Sodišče, ali je bilo pritožniku gospodu Petrešu izdano dopolnilno dovoljenje za prebivanje dobesedni prevod; odločba Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 uporablja termin »dopolnilna odločba o ugotovitvi stalnega prebivanja«; tudi na drugih mestih v tej sodbi Sodišče govori o dopolnilnih dovoljenjih za prebivanje; op. prevajalca na podlagi odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003.

102. Tožena Vlada je potrdila, da je bilo 3. marca 2009 pritožniku po uradni dolžnosti izdano dopolnilno dovoljenje za prebivanje na podlagi 8. točke izreka odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003, ki je pritožniku priznalo status prebivalca od 26. februarja 1992 dalje.

103. Pritožnik je najprej odgovoril, da mu ni bila izdana dopolnilna odločba. Vendar pa je 24. septembra 2009 potrdil, da mu je bilo izdano dopolnilno dovoljenje za prebivanje. Zaradi zapletov pri osebni vročitvi pritožniku je bila vročitev opravljena z objavo na oglasni deski ministrstva.

Gospod Jovan Jovanović

104. Pritožnik gospod Jovanović se je rodil 30. avgusta 1959 v Loparih (Bosna in Hercegovina). Je državlján Bosne in Hercegovine. V Slovenijo se je zaradi iskanja zaposlitve preselil leta 1976 in se ustalil v Ljubljani. Stalno prebivališče v Sloveniji je imel prijavljeno od 1. oktobra 1976 do 26. februarja 1992.

105. Po navedbah pritožnika leta 1991 ni zaprosil za slovensko državljanstvo, ker iz Bosne in Hercegovine ni mogel dobiti zahtevanih dokumentov. Nato ga je ob redni kontroli ustavila policija in mu zasegla potni list ter osebno izkaznico. Pritožnik od leta 1992 ni zapustil Slovenije, saj brez dokumentov ne bi mogel ponovno vstopiti v državo.

106. Pritožnik je od 30. aprila 1978 do 31. marca 1992 delal v Pivovarni Union. Po tem si je želel ustanoviti zasebno družbo, vendar pa so njegovi načrti o zasebnem poslu propadli, ker ni imel statusa. Prav tako je izgubil stanovanje, ki ga je imel najetega od bivšega delodajalca, vendar pa je našel novo bivališče pri svoji partnerki L.N., ki prav tako izvira iz Bosne, a je pridobila slovensko državljanstvo. Imata sina S.J., ki je slovenski državlján.

107. Dne 31. marca 2004 je gospod Jovanović vložil vlogo za slovensko državljanstvo na podlagi 10. člena Zakona o državljanstvu in prošnjo za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje.

108. Dne 14. aprila 2004 ga je ministrstvo obvestilo, da njegova vloga za državljanstvo ni popolna. Med drugim ga je izrecno opozorilo, naj predloži dokaze o trajnem viru preživljanja, da ima poravnane davčne obveznosti in da ima urejen status tujca.

109. Dne 18. januarja 2006 je ministrstvo obvestilo gospoda Jovanovića, da prošnje za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje ni vložil pri pristojnem upravnem organu in na predpisanem obrazcu. Posledično je bil pozvan k plačilu upravne takse v roku 15 dni, kar je storil.

110. Po navedbah tožene Vlade je pritožnik 27. junija 2006 ponovno zaprosil za slovensko državljanstvo po 10. členu Zakona o državljanstvu.

111. V vmesnem času, 19. junija 2006, je pritožnik ponovno zaprosil za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje. 22. septembra 2006 je prošnjo umaknil. 3. oktobra 2006 je Upravna enota Ljubljana ustavila postopek.

112. Dne 21. novembra 2006 je bilo pritožniku izdano dovoljenje za stalno prebivanje v predhodno sproženem postopku. Odločba mu je bila vročena 8. januarja 2007.

113. Dne 1. decembra 2006 je bila zavrnjena njegova vloga za slovensko državljanstvo.

114. Po navedbah tožene Vlade je bilo pritožniku naknadno, 9. maja 2007, podeljeno slovensko državljanstvo na podlagi naturalizacije, saj je poročen s slovensko državljanjo.

115. Na podlagi poizvedb agenta tožene Vlade je Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje 8. oktobra 2007 navedel, da so v njihovih evidencah zavedeni podatki o pritožnikovi zaposlitvi. Pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ni sprožil nikakršnega postopka.

116. Dne 24. julija 2009 je predsednik senata od tožene Vlade in pritožnika na podlagi točke a drugega odstavka 54. člena zahteval, naj obvestita Sodišče, ali je bilo pritožniku gospodu Jovanoviću na podlagi odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 izdano dopolnilno dovoljenje za prebivanje.

117. Tožena Vlada je potrdila, da je bilo 3. marca 2009 pritožniku po uradni dolžnosti izdano dopolnilno dovoljenje za prebivanje na podlagi 8. točke izreka odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003, ki je pritožniku priznalo status prebivalca od 26. februarja 1992 dalje.

118. Pritožnik je najprej odgovoril, da mu ni bila izdana dopolnilna odločba. **Vendar pa je 24. septembra 2009 potrdil, da mu je bilo izdano dopolnilno ni bil dovoljenje za prebivanje. Zaradi različnih okoliščin pa s tem dejstvom prej seznanjen.** Odločba je bila vročena članu družine gospoda Jovanovića, ki pa ga po njegovih navedbah o tem ni obvestil.

Gospod Velimir Dabetić

119. Pritožnik gospod Dabetić se je rodil 22. septembra 1969 v Kopru (Slovenija). Po navedbah tožene Vlade ima jugoslovansko državljanstvo. Stalno prebivališče v Sloveniji je imel prijavljeno od 29. septembra 1971 do 26. februarja 1992. Njegovi starši in dva brata so bili rojeni v Črni gori in so bili tako kot pritožnik iz registra odstranjeni v letu 1992. Pritožnikova mati je bila sprejeta v slovensko državljanstvo leta 1997, oče pa leta 2004.

120. Pritožnik je navedel, da se je leta 1991 preselil v Italijo, vendar pa je ostal stalno prijavljen v Kopru (Slovenija) vse do dogodkov iz leta 1992. Po lastnih navedbah je na Upravni enoti Koper prejel napačne informacije. Tožena Vlada je navedla, da pritožnik vse od leta 1989 živi v Italiji. Zatorej ni bil prebivalec Slovenije, ko je bil izveden plebiscit in ko je Slovenija postala neodvisna.

121. Pritožnik je v Italiji delal do leta 2002, ko je potekla veljavnost njegovega starega jugoslovanskega potnega lista in italijanske oblasti niso več hotele podaljšati njegovega dovoljenja za prebivanje. V Italiji je ostal ilegalno, 20. aprila 2006 pa mu je bilo naloženo, naj v roku pet dni zapusti državo. Kasneje so mu dovolili ostati v Italiji, saj je zaprosil za priznanje statusa osebe brez državljanstva, postopek pa je še tekel.

122. V vmesnem času je po izdaji odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 (gl. odstavke 56-57 zgoraj in 250-255 spodaj) pritožnik 25. novembra 2003 urgiral pri ministrstvu, naj mu izda odločbo o ureditvi njegovega statusa. Tožena Vlada je

trdila, da pritožnik nikoli ni pravilno zaprosil za izdajo dovoljenja za prebivanje v Sloveniji.

123. Dne 29. novembra 2003 je pritožnik na podlagi prehodne določbe 19. člena v letu 2002 sprejetega Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državljanstvu zaprosil za slovensko državljanstvo.

124. Dne 9. februarja 2004 je pritožnik vložil tožbo zaradi molka upravnega organa pri Upravnem sodišču, Oddelek v Novi Gorici, saj mu ni bila izdana dopolnilna odločba (gl. odstavek 57 zgoraj).

125. Dne 20. maja 2005 je Upravno sodišče pritožnikovo tožbo zavrlo.

126. Dne 14. novembra 2005 je ministrstvo zavrnilo pritožnikovo vlogo za slovensko državljanstvo, saj ni uspel dokazati, da v Sloveniji dejansko živi 10 let in da je tu neprekinjeno živel zadnjih pet let.

Gospa Ana Mezga

127. Pritožnica gospa Mezga se je rodila 4. junija 1965 v Čakovcu (Hrvaška). Je hrvaška državljanka. Leta 1979 se je preselila v Ljubljano (Slovenija), kjer si je kasneje našla zaposlitev. Stalno prebivališče v Sloveniji je imela prijavljeno od 28. julija 1980 do 26. februarja 1992.

128. Po navedbah pritožnice je po rojstvu drugega otroka leta 1992 spoznala, da je bilo njeno ime izbrisano iz registra. Delodajalec ji je skrajšal dopust za nego in varstvo otroka in jo opredelil kot višek. Marca 1993 jo je ob rutinski kontroli ustavila policija. Ker ni imela dokumentov, so jo pridržali na policijski postaji in kasneje v prehodnem domu za tujce, vendar pa so jo po plačilu denarne kazni izpustili.

129. Kasneje se je preselila v Piran, kjer je spoznala H.Š., slovenskega državljana, s katerim ima dva otroka, ki sta oba slovenska državljana.

130. Dne 13. decembra 1999 je gospa Mezga vložila prošnjo za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje na podlagi ZUSDDD. Ministrstvo jo je petkrat pozvalo k dopolnitvi vloge in jo obvestilo, da bi lahko zaprosila za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje tudi iz razloga združitve družine.

131. Dne 14. aprila 2004 je pritožnica od ministrstva zahtevala, naj ji izda dopolnilno odločbo po 8. točki izreka odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 (gl. odstavek 57 zgoraj).

132. Dne 29. aprila 2004 je pritožnica na podlagi prehodne določbe 19. člena v letu 2002 sprejetega Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državljanstvu zaprosila za slovensko državljanstvo.

133. Dne 15. oktobra 2004 se je pritožnica na Upravni enoti Piran udeležila zaslišanja v postopku za pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje. 25. oktobra 2004 je bila pritožnica pozvana, naj dopolni vlogo.

134. Dne 5. novembra 2004 je Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje potrdil, da ima v evidenci zavedeno pritožničino zaposlitev v Sloveniji.

135. Dne 6. decembra 2004 je ministrstvo ustavilo postopek v zvezi s pritožničino prošnjo za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje zaradi nesodelovanja stranke v postopku.

136. V postopku za pridobitev državljanstva je 18. novembra 2005 ministrstvo pritožnici postavilo rok dva meseca za dopolnitev vloge. Med drugim bi bila morala dokazati, da od 23. decembra 1990 dejansko živi v Sloveniji.

137. Dne 13. junija 2006 je ministrstvo zavrnilo prošnjo za pridobitev slovenskega državljanstva.

138. Dne 10. avgusta 2007 je pritožnica zaprosila za izdajo dovoljenja za začasno prebivanje kot družinski član slovenskega državljana.

139. Dne 13. septembra 2007 je bilo pritožnici izdano dovoljenje za začasno prebivanje z veljavnostjo do 13. septembra 2012.

Gospa Ljubenka Ristanović in gospod Tripun Ristanović

140. Pritožnica gospa Ristanović se je rodila 19. novembra 1968 v Zavidovičih (Bosna in Hercegovina). Trenutno je srbska državljanica. V Ljubljano (Slovenija) se je preselila leta 1986 zaradi iskanja zaposlitve. Tam se je poročila in 20. avgusta 1988 rodila sina, pritožnika gospoda Tripuna Ristanovića. Slednji je državljan Bosne in Hercegovine. Oba pritožnika sta pred dogodki iz leta 1992 imela prijavljeno stalno prebivališče v Ljubljani – gospa Ristanović od 6. avgusta 1986 do 20. novembra 1991, njen sin pa od 20. avgusta 1988 do 26. februarja 1992.

141. Gospa Ristanović trdi, da je mislila, da bo kot stalna prebivalca Slovenije avtomatično pridobila slovensko državljanstvo. Vendar pa sta bila tako gospa Ristanović kot njen sin v letu 1994 odstranjena iz Slovenije. Mož gospe Ristanović, ki je imel v zadevnem času izdano delovno dovoljenje in dovoljenje za začasno prebivanje, je ostal v Sloveniji. Kasneje je dobil dovoljenje za stalno prebivanje.

142. Po navedbah tožene Vlade se je gospa Ristanović odselila z območja občine, ne da bi odjavila stalno prebivališče, zaradi česar je bil njen osebni karton iz registra stalnega prebivalstva prenesen v kartoteko »odseljenih, a ne odjavljenih oseb«.

143. Leta 2004 je gospa Ristanović pridobila srbsko osebno izkaznico in leta 2005 srbski potni list. Leta 2004 so organi Bosne in Hercegovine izdali osebno izkaznico in potni list gospodu Ristanoviću. Ker nima srbskih dokumentov, po lastnih navedbah v Srbiji živi v stalnem strahu pred odstranitvijo iz države.

144. Pritožnika gospa in gospod Ristanović navajata, da za slovensko državljanstvo nikoli nista zaprosila zato, ker ne izpolnjujeta pogoja dejanskega življenja v Sloveniji, kot ga zahteva veljavna zakonodaja.

Gospod Ali Berisha

145. Pritožnik gospod Berisha se je rodil 23. maja 1969 v Peći (Kosovo) in je pripadnik romske etnične skupnosti. Po navedbah tožene Vlade je srbski državljan. V Slovenijo se je preselil leta 1985. Do 31. maja 1991 je delal v tovarni Elektrokovina v Mariboru. Stalno prebivališče v Sloveniji je imel prijavljeno od 6. oktobra 1987 do 26. februarja 1992.

146. V letu 1991 naj bi nekaj časa preživel na Kosovu pri svoji bolni materi. Iz

tega razloga naj bi v tistem času tudi ne zaprosil za slovensko državljanstvo.

147. Pritožnik je trdil, da ga je leta 1993 slovenska mejna policija pridržala na vstopu v državo, ko se je vračal z obiska pri sorodnikih v Nemčiji. Odvzeli so mu potni list SFRJ in ga za deset dni zadržali v prehodnem domu za tujce. 3. julija 1993 so ga izgnali v Tirano (Albanija), po njegovih navedbah brez kakršne koli odločbe. Albanska policija ga je vrnila v Slovenijo, ker ni imel potnega lista. Ponovno so ga namestili v prehodni dom, iz katerega je ponoči pobegnil.

148. Leta 1993 je pritožnik pobegnil v Nemčijo, kjer so mu iz humanitarnih razlogov, namreč zaradi negotove situacije na Kosovu, izdali dovoljenje za začasno prebivanje.

149. Dne 9. avgusta 1996 se je poročil z M.M., ki je bila rojena na Kosovu in je prav tako pripadnica romske etnične skupnosti. Med letoma 1997 in 2003, ko je družina živel v Nemčiji, so se jima rodili štirje otroci, ki so v tej državi prejeli socialno podporo.

150. Leta 2005 so nemški organi zavrnili pritožnikovo prošnjo za ponovno podaljšanje dovoljenja za prebivanje, saj so ocenile, da je splošna situacija na Kosovu dovolj stabilna, da se lahko vrne. Postavili so mu rok, naj skupaj z družino zapusti Nemčijo do 30. septembra 2005.

151. V neugotovljenem času so pritožnik in člani njegove družine v Nemčiji vložili prošnjo za azil.

152. Kasneje se je pritožnik z družino preselil v Slovenijo.

153. Dne 13. julija 2005 so pritožnik in člani njegove družine vložili prošnjo za izdajo dovoljenja za začasno prebivanje, 25. julija 2005 pa so vložili prošnjo za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje na podlagi ZUSDDD.

154. Poleg tega so pritožnik in člani njegove družine 26. septembra 2005 vložili prošnjo za azil. Pritožnik je zaprosil tudi za priznanje statusa begunca.

155. Po umiku prošenj za azil je ministrstvo 19. oktobra 2005 ustavilo postopek. Prav tako je ministrstvo odredilo, da se pritožnik in člani njegove družine vrnejo v Nemčijo. 28. oktobra 2005 je bil izdan nalog za odstranitev, vendar pa ni bil izvršen. 10. novembra 2005 je bil izdan nov nalog za odstranitev, ki je kot datum odstranitve navedel 18. november 2005. Pritožnik je sprožil postopek pred Upravnim sodiščem. 15. novembra 2005 je bilo njegovemu predlogu ugodeno.

156. V tem času je bil primer zaradi prizadevanj Amnesty International deležen znatne pozornosti domače in tuje skupnosti.

157. Dne 27. februarja 2006 je družina ponovno zaprosila za azil v Sloveniji. V tem času so živeli v azilnem domu.

158. Dne 28. aprila 2006 je pritožnik vložil tožbo pred Upravnim sodiščem zaradi molka upravnega organa v postopku za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje zanj, za njegovo ženo in za njune štiri otroke. Postopek še vedno teče.

159. Dne 19. julija 2006 so nemški organi obvestili slovenske, da je po Dublinski uredbi za obravnavo prošenj za azil družine Berisha pristojna Nemčija.

160. Dne 28. julija 2006 se je v Sloveniji rodil peti pritožnikov otrok.

161. Dne 30. oktobra 2006 je ministrstvo glede na zgoraj navedeno odločitev nemških organov odločilo, da ni pristojno za obravnavo prošenj za azil pritožnika

in njegove družine in da bodo predani Nemčiji. Ministrstvo je tudi prejelo nove dokaze, da so gospod Berisha in člani njegove družine zaprosili za azil v Nemčiji, kjer so v ta namen tudi prejeli denarno pomoč.

162. Dne 5. novembra 2006 so pritožnik in člani njegove družine sprožili postopek pred Upravnim sodiščem in izpodbijali sklep ministrstva. Istega dne so tudi predlagali, naj se izpodbijani sklep ne izvrši, ter umaknili prošnjo za azil.

163. Po navedbah pritožnika je ministrstvo 7. novembra 2006 ponovno skušalo pritožnika in člane njegove družine preseliti v Nemčijo, 15. novembra 2006 pa je Upravno sodišče razveljavilo sklep o odstranitvi.

164. Dne 28. decembra 2006 je Vrhovno sodišče potrdilo sklep ministrstva z dne 30. oktobra 2006, da je po Dublinski uredbi za odločitev o pritožnikovi prošnji za azil pristojna Nemčija.

165. Dne 1. februarja 2007 so bili pritožnik in člani njegove družine izročeni Nemčiji.

166. Ne pritožnik ne člani njegove družine niso nikoli zaprosili za slovensko državljanstvo.

167. Dne 22. marca 2007 je pritožnik vložil ustavno pritožbo. Postopek pred Ustavnim sodiščem še vedno teče.

Gospod Ilfan Sadik Ademi

168. Pritožnik gospod Ademi se je rodil 28. julija 1952 v Skopju (Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija) in je pripadnik romske etnične skupnosti. Po navedbah tožene Vlade je neznanega državljanstva. Leta 1977 se je preselil v Slovenijo, kjer je delal do leta 1992. Stalno prebivališče v Sloveniji je imel prijavljeno od 27. septembra 1977 do 26. februarja 1992.

169. Po pritožnikovih navedbah ga je leta 1993 ustavila policija med rutinsko kontrolo. Ker ni imel veljavnih dokumentov, so njega in člane njegove družine izgnali na Madžarsko. Kmalu za tem so se preselili na Hrvaško, od koder so ilegalno vstopili v Slovenijo.

170. Dne 23. novembra 1992 je pritožnik prek odvetnika vložil vlogo za slovensko državljanstvo.

171. Pritožnik se je kasneje preselil v Nemčijo, kjer se je izrekel za osebo brez državljanstva; izdano mu je bilo dovoljenje za začasno prebivanje in potni list za tujce.

172. Dne 9. februarja 1999 je na ambasadi Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije zaprosil za izdajo potnega lista, vendar je bila prošnja zavrnjena, ker ni bil njen državljan.

173. Dne 16. februarja 2005 je pritožnik zaprosil za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje po ZUSDDD. 20. aprila 2005 je ministrstvo od njega zahtevalo, naj dopolni vlogi z dokazilom o državljanstvu.

174. Dne 26. maja 2005 je bila njegova prošnja zavržena, ker je pritožnik oseba brez državljanstva. Ministrstvo je navedlo, da se ZUSDDD uporablja samo za državljane republik nekdanje SFRJ.

175. Dne 11. julija 2005 je ministrstvo odgovorilo na pritožnikovo vlogo, s katero

je predlagal nadaljnjo obravnavo njegove vloge za slovensko državljanstvo iz leta 1992. Obvestilo ga je, da zato, ker ni dokazal, da je preteklih deset let živel v Sloveniji, ne izpolnjuje pogojev za slovensko državljanstvo po leta 2002 sprejetem Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o državljanstvu.

176. Dne 9. septembra 2005 je bila zavrnjena njegova vloga za slovensko državljanstvo.

177. Dne 31. julija 2007 je pritožnik ponovno zaprosil za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje po ZUSDDD. 31. marca 2008 je bila njegova prošnja zavržena, in sicer ponovno zato, ker pritožnik ni državljan ene od republik nekdanje SFRJ.

178. Pritožnik je pred Upravnim sodiščem sprožil postopek, ki še vedno teče.

179. Pritožnik trenutno živi v Nemčiji.

Gospod Zoran Minić

180. Pritožnik gospod Minić se je rodil 4. aprila 1972 v Podujevu (Kosovo). Po navedbah tožene Vlade je srbski državljan. Leta 1977 se je z družino preselil v Slovenijo. Stalno prebivališče v Sloveniji je imel prijavljeno od 1. avgusta 1984 do 26. februarja 1992.

181. Po pritožnikovih navedbah so on in člani njegove družine zaprosili za slovensko državljanstvo na podlagi Zakona o državljanstvu. Vendar pa so za en mesec zamudili rok, saj je bilo zaradi vojne na Kosovu težko zbrati vse potrebne dokumente. Po podatkih, ki jih je predložila tožena Vlada, ne obstajajo dokazi, da bi pritožnik gospod Minić leta 1991 zaprosil za slovensko državljanstvo. Mati gospoda Minića je pridobila slovensko državljanstvo leta 2000, njegovi sestri in brat pa leta 2003.

182. Tožena Vlada je navedla, da iz pritožnikove delovne knjižice izhaja, da je bil od leta 1992 do leta 1999 zaposlen v Podujevu. Poročil se je s srbsko državljanjo, s katero ima štiri otroke. Po drugi strani pa je pritožnik navajal, da je leta 1992 živel v Ljubljani.

183. Leta 2002 je gospoda Minića v Sloveniji aretirala policija, saj je delal brez dovoljenja. Uveden je bil postopek o prekršku, naloženo mu je bilo plačilo denarne kazni, 5. junija 2002 pa je bil brez izdaje kakršne koli odločbe odstranjen na Madžarsko, in to kljub odločbi Ustavnega sodišča z dne 4. februarja 1999 (gl. odstavka 51 zgoraj in 243 spodaj).

184. Dne 15. septembra 2003 je pritožnik na podlagi prehodne določbe 19. člena v letu 2002 sprejetega Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državljanstvu zaprosil za slovensko državljanstvo.

185. Med 26. aprilom in 9. oktobrom 2004 je ministrstvo pritožnika petkrat pozvalo, naj dopolni vlogo s predložitvijo dokazov, med drugim o tem, da od 23. decembra 1990 dalje neprekinjeno živi v Sloveniji. Ker tega ni storil, je bil pozvan na ministrstvo na zaslišanje.

186. Na zaslišanju 17. decembra 2004 je potrdil pravilnost podatkov iz delovne knjižice, da je namreč od 8. januarja 1992 do 6. aprila 1999 delal v Podujevu (Kosovo) in da torej od 23. decembra 1990 dalje ni neprekinjeno živel v Sloveniji.

187. Dne 21. februarja 2006 je bila skladno s tem zavrnjena njegova vloga za

slovensko državljanstvo. Odločba je bila gospodu Miniću vročena med njegovim obiskom v Sloveniji med 28. junijem in 2. julijem 2006.

188. Dne 17. julija 2006 je pritožnik sprožil postopek pred Upravnim sodiščem. Postopek še vedno teče.

189. Dne 30. junija 2006 je pritožnik zaprosil za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje po ZUSDDD.

190. Dne 29. marca 2007 je bilo na ministrstvu opravljeno zaslišanje. 14. julija 2007 je pritožnik predložil dodatne dokumente v podporo svoji vlogi.

191. Dne 18. julija 2007 je ministrstvo zavrnilo pritožnikovo prošnjo, saj ni izpolnjeval pogoja dejanskega življenja v Sloveniji.

192. Dne 19. septembra 2007 je pritožnik sprožil postopek pred Upravnim sodiščem. Postopek še vedno teče.

II. RELEVANTNO MEDNARODNO IN NACIONALNO PRAVO IN PRAKSA

Nacionalno pravo in praksa

1. Jugoslovanska zakonodaja

193. V nekdanji Jugoslaviji je bilo državljanstvo urejeno z različnimi federalnimi in republiškimi zakoni o državljanstvu (gl. odstavke 194-207 spodaj).

(a) Zakon o državljanstvu Demokratične federativne Jugoslavije (Ur. list DFJ, št. 64/45)

194. 1. člen Zakona o državljanstvu Demokratične federativne Jugoslavije je določal enotnost jugoslovanskega državljanstva, ki je bilo sestavljeno iz zveznega in republiškega državljanstva: vsak republiški državljan je bil hkrati zvezni državljan in vsak zvezni je bil tudi republiški državljan.

195. Po sprejetju Ustave iz leta 1946 se je ta zakon uporabljal kot Zakon o državljanstvu Federativne ljudske republike Jugoslavije.

(b) Zakon o državljanstvu Ljudske republike Slovenije (Ur. list LRS, št. 20/50)

196. 1. člen tega zakona je določal, da imajo lahko državljanstvo Ljudske Republike Slovenije samo osebe, ki so tudi državljani Federativne ljudske republike Jugoslavije.

(c) Zakon o jugoslovanskem državljanstvu (Ur. list SFRJ, št. 38/64)

197. Po sprejetju Ustave iz leta 1963 je bil leta 1964 sprejet Zakon o jugoslovanskem državljanstvu. 2. člen tega zakona je določal, da lahko ima republiško državljanstvo samo jugoslovanski državljan, s čimer je bila ohranjena primarnost federalnega državljanstva. Izguba jugoslovanskega državljanstva je pomenila tudi izgubo republiškega državljanstva.

198. Zakon o državljanstvu Socialistične republike Slovenije je bil sprejet leta 1965.

(d) Ustava SFRJ (Ur. list SFRJ, št. 9/74)

199. Preambula k Ustavi SFRJ se je glasila:

»Izhajajoč iz pravice vsakega naroda do samoodločbe, ki vključuje tudi pravico do odcepitve, so se narodi Jugoslavije na podlagi svobodno izražene volje v skupnem boju vseh narodov in narodnosti v narodnoosvobodilni vojni in socialistični revoluciji v skladu s svojimi zgodovinskimi težnjami, zavedajoč se, da je nadaljnja krepitev bratstva in enotnost skupni interes, skupaj z narodnostmi, s katerimi živijo, združili v zvezno republiko svobodnih in enakopravnih narodov in narodnosti in ustvarili socialistično zvezno skupnost delovnih ljudi – Socialistično federativno republiko Jugoslavijo, v kateri v interesu vsakega naroda in vsake narodnosti posebej in vseh skupaj uresničujejo in zagotavljajo:

...

Delovni ljudje ter narodni in narodnosti uresničujejo svoje suverene pravice v socialističnih republikah in v socialističnih avtonomnih pokrajinah v skladu z njihovimi ustavnimi pravicami – in kadar to v skupnem interesu določa ta ustava – v Socialistični federativni republiki Jugoslaviji. ...«

200. 1. člen Ustave je opredelil SFRJ kot zvezno državo, ki predstavlja državno skupnost prostovoljno združenih narodov. Posamezne republike so bile opredeljene kot države, ki temeljijo na suverenosti naroda ter na oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi (3. člen).

201. 294. člen Ustave pravilno: 249. člen; op. prevajalca je določal, da je za občane Jugoslavije enotno državljanstvo SFRJ, pri čemer je vsak državljan republike hkrati tudi državljan SFRJ.

202. Po sprejetju Ustave iz leta 1974 je bil novi Zakon o državljanstvu SFRJ, zadnji po vrsti, sprejet leta 1976.

(e) Ustava Socialistične republike Slovenije (Ur. list SRS, št. 6/74 in 32/89)

203. 2. člen slovenske Ustave je opredelil naloge republike: zagotavljanje in uresničevanje suverenosti, enakopravnosti in nacionalne svobode, zagotavljanje neodvisnosti in teritorialne neokrnjenosti, zagotavljanje človekovih pravic, zagotavljanje pogojev za razvoj in napredek slovenskega naroda; razvijanje mednarodnih odnosov na političnem, ekonomskem, kulturnem in drugih področjih v okviru zunanje politike SFRJ; opravljanje vseh drugih zadev, ki so pomembne za politično, gospodarsko in kulturno življenje, obrambo in socialistični samoupravni demokratični družbeni razvoj.

204. Poleg tega je isti člen določal, da se v SFRJ se uresničujejo le tiste pravice, ki so kot take v skupnem interesu narodov in narodnosti na podlagi sporazuma republik in pokrajin določene z Ustavo SFRJ.

205. V zvezi z državljanstvom je Ustava določala, da je vsak državljan Socialistične republike Slovenije hkrati tudi državljan SFRJ.

206. Leta 1989 je Amandma X k Ustavi iz leta 1974 nadomestil njen 2. člen pravilno: drugi odstavek 1. člena; op. prevajalca in določal:

2. člen

»Republika Slovenija je v sestavi Socialistične federativne republike Jugoslavije na temelju trajne, celovite in neodtujljive pravice slovenskega naroda do samoodločbe, ki vključuje tudi pravico do odcepitve.«

(f) Zakon o državljanstvu Socialistične republike Slovenije (Ur. list SRS, št. 23/76)

207. 1. člen tega zakona je določal, da je vsak državljan Socialistične republike Slovenije **je** hkrati državljan SFRJ, s čimer je vzpostavil primarnost republiškega državljanstva.

(g) Zakon o gibanju in prebivanju tujcev (Ur. list SFRJ, št. 56/80, s spremembami in dopolnitvami)

208. Ta zakon je jasno razlikoval med dovoljenjem za začasno ali stalno prebivanje tujca na ozemlju države in začasnim ali stalnim prebivališčem državljana SFRJ, ki je pomenil dejanski kraj njegovega prebivanja.

(h) Zakon o evidenci nastanitve občanov in o registru prebivalstva (Ur. list SRS, št. 6/83 in 11/91)

209. Ta zakon je urejal prijavo in odjavo stalnega in začasnega prebivališča in vodenje registrov prebivalstva na ozemlju Slovenije.

210. Leta 1991 je bil spremenjen njegov 5. člen, tako da se je besedilo glasilo:

»Prijava stalnega prebivališča in prijava spremembe naslova stanovanja je obvezna za vse občane, kadar se v nekem naselju stalno naselijo ali spremenijo naslov stanovanja. Odjava stalnega prebivališča pa je obvezna za občane, ki se odselijo z območja Republike Slovenije.«

(i) Pravilnik o vodenju in vzdrževanju registra stalnega prebivalstva (Ur. list SRS, št. 18/84)

211. Relevantne določbe tega pravilnika določajo:

4. člen

»Na osebнем kartonu so naslednji podatki o občanu:

enotna matična številka občana (EMŠO),

...

pripadnost narodu, narodnosti ali etnični skupini,

državljanstvo socialistične republike,

...«

6. člen

»Če pristojni organ ugotovi, da so za določenega občana prenehali razlogi za vodenje v kartoteki stalnega prebivalstva, izloči iz kartoteke stalnega prebivalstva njegov karton in se ga vloži v eno od posebnih kartotek.«

9. člen

»...

Pristojni organ mora dnevno usklajevati in dopolnjevati kartoteke glede na naslednje dogodke:

...

prenehanje državljanstva socialistične republike in SFRJ ter sprememba državljanstva socialistične republike,

...«

2. Zakonodaja Republike Slovenije

(a) Izjava o dobrih namenih (Ur. list RS, št. 44/90-I)

212. Namen Izjave o dobrih namenih, sprejete 6. decembra 1990 v okviru priprav na plebiscit o neodvisnosti Slovenije, je bil v tem, da je na poti v neodvisnost izrazila zavezo države nekaterim vrednotam. Relevantna določba tega dokumenta določa:

»Slovenska država zagotavlja ... vsem pripadnikom drugih narodov in narodnosti pravico do vsestranskega kulturnega in jezikovnega razvoja, vsem s stalnim bivališčem v Sloveniji pa, da lahko pridobijo državljanstvo Slovenije, če to želijo...«

(b) Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 1/91-I)

213. Relevantne določbe Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, objavljene 25. junija 1991, določajo:

III. člen

»Republika Slovenija zagotavlja varstvo človekovih pravic in svoboščin vsem osebam na ozemlju Republike Slovenije, ne glede na njihovo narodno pripadnost, brez sleherne diskriminacije, skladno z Ustavo Republike Slovenije in z veljavnimi mednarodnimi pogodbami...«

(c) Ustavni zakon za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 1/91-I) (v nadaljevanju: Ustavni zakon iz leta 1991)

214. Relevantne določbe Ustavnega zakona iz leta 1991 določajo:

13. člen

»Državljanji drugih republik [nekdanje SFRJ], ki so na dan plebiscita o neodvisnosti in samostojnosti Republike Slovenije 23. decembra 1990 imeli prijavljeno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in tukaj tudi dejansko živijo, so do pridobitve državljanstva Republike Slovenije po 40. členu zakona o državljanstvu Republike Slovenije oziroma do izteka rokov po 81. členu Zakona o tujcih izenačeni v pravicah in dolžnostih z državljani Republike Slovenije ...«

(d) Ustava Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 33/91-I)

215. Relevantne določbe Ustave Republike Slovenije določajo:

8. člen

»Zakoni in drugi predpisi morajo biti v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo. Ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe se uporabljajo neposredno.«

14. člen

»V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebno okoliščino.

Vsi so pred zakonom enaki.«

90. člen

»Državni zbor lahko o vprašanjih, ki se urejajo z zakonom, razpiše referendum. Državni zbor je vezan na izid referendumu.

Državni zbor lahko razpiše referendum iz prejšnjega odstavka na svojo pobudo, mora pa ga razpisati, če to zahteva najmanj tretjina poslancev, državni svet ali štirideset tisoč volilcev.

Pravico glasovanja na referendumu imajo vsi državljani, ki imajo volilno pravico.

Predlog je na referendumu sprejet, če zanj glasuje večina volilcev, ki so glasovali.

Referendum se ureja za zakonom, ki ga sprejme državni zbor z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev.«

(e) Zakon o Ustavnem sodišču (Ur. list RS, št. 15/94, s spremembami in dopolnitvami)

216. Relevantne določbe Zakona o Ustavnem sodišču določajo:

1. člen

»1. Ustavno sodišče je najvišji organ sodne oblasti za varstvo ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

2. Ustavno sodišče je v razmerju do drugih državnih organov samostojen in neodvisen državnih organ.

3. Odločbe Ustavnega sodišča so obvezne.«

59. člen

»Ustavno sodišče z odločbo ustavno pritožbo kot neutemeljeno zavrne ali pa ji ugotovi in posamični akt v celoti ali deloma odpravi ali razveljavi in zadevo vrne organu, ki je pristojen za odločanje...«

60. člen

»1. Če Ustavno sodišče razveljavi ali odpravi posamični akt, lahko odloči tudi o sporni pravici oziroma svoboščini, če je to nujno zaradi odprave posledic, ki so na podlagi odpravljenega posamičnega akta že nastale ali če to terja narava ustavne pravice oziroma svoboščine, in če je na podlagi podatkov v spisu možno odločiti.

2. Odločbo iz prejšnjega odstavka izvrši organ, ki je pristojen za izvršitev posamičnega akta, ki ga je Ustavno sodišče razveljavilo ali odpravilo in nadomestilo s svojo odločbo. Če po veljavnih predpisih ni pristojnega organa, ga določi Ustavno sodišče.«

(f) Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 1/91-I, 30/91 in 96/2002)

217. Relevantne določbe Zakona o državljanstvu določajo:

10. člen

»Pristojni organ lahko osebo, ki prosi za naturalizacijo, po prostem preudarku sprejme v državljanstvo Republike Slovenije, če je to v skladu z nacionalnim interesom. Pri tem mora oseba izpolnjevati naslednje pogoje:

da je dopolnila 18 let;

da ima odpust iz dosedanjega državljanstva ali da izkaže, da ga bo dobila, če bo sprejeta v državljanstvo Republike Slovenije;

da dejansko živi v Sloveniji 10 let, od tega neprekinjeno zadnjih 5 let pred vložitvijo prošnje;

da ima zagotovljen trajen vir preživljanja najmanj v višini, ki omogoča materialno in socialno varnost;

da obvlada slovenski jezik za potrebe vsakdanjega sporazumevanja;

da ni bila v državi, katere državljan je, ali v Sloveniji pravnomočno obsojena na nepogojno zaporno kazen, daljšo od enega leta, za kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, če je to dejanje kaznivo tako po predpisih njene države kot tudi po predpisih Republike Slovenije;

da ji ni bila izrečena odpoved prebivanja v Republiki Sloveniji;

da njen sprejem v državljanstvo Republike Slovenije ne predstavlja nevarnosti za javni red, varnost ali obrambo države;

...«

38. člen

»Če je bil postopek za ugotovitev državljanstva ali za pridobitev ali prenehanje državljanstva Republike Slovenije uveden na zahtevo stranke in postopka ni mogoče končati brez njenega sodelovanja, se njen molk šteje za umik zahteve, če kljub opozorilu pristojnega organa v danem roku ne opravi nobenega dejanja, potrebnega za nadaljevanje ali dokončanje postopka oziroma če se iz opustitve teh dejanj da sklepati, da ni več zainteresirana za nadaljevanje postopka.

Postopka iz razlogov po prejšnjem odstavku ni mogoče ustaviti, dokler ne potečejo trije meseci od opozorila.«

39. člen

»Za državljana Republike Slovenije velja po tem zakonu, kdor je po dosedanjih predpisih imel državljanstvo Republike Slovenije in Socialistične federativne republike Jugoslavije.«

40. člen

»Državljan druge republike, ki je imel na dan plebiscita o neodvisnosti in samostojnosti Republike Slovenije dne 23. decembra 1990 prijavljeno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in tukaj tudi dejansko živi, pridobi državljanstvo Republike Slovenije, če v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona vloži vlogo pri za

notranje zadeve pristojnem upravnem organu občine, na območju katere ima stalno prebivališče...«

218. Dne 14. decembra 1991 je bil Zakon o državljanstvu dopolnjen, zgoraj omenjenemu 40. členu sta bila dodana dva nova odstavka:

»Ne glede na izpolnjene pogoje iz prejšnjega odstavka se vloga za pridobitev državljanstva Republike Slovenije zavrne, če je oseba po 26. juniju 1991 storila kaznivo dejanje ..., uperjeno zoper Republiko Slovenijo oziroma druge vrednote, ki jih v skladu z določbo prvega odstavka 4. člena Ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije varuje kazenska zakonodaja Republike Slovenije, ne glede na to, kje je bilo to dejanje storjeno. Če je za to kaznivo dejanje sprožen kazenski postopek, se postopek za pridobitev državljanstva prekine, dokler kazenski postopek ni pravnomočno končan.

Ne glede na izpolnjene pogoje iz prvega odstavka tega člena se vloga lahko zavrne [če bi sprejem v državljanstvo predstavljal nevarnost za javni red, varnost ali obrambo države].«

219. V svoji odločbi U-I-89/99 z dne 10. junija 1999 je Ustavno sodišče ugotovilo, da je v neskladju z Ustavo določba tega zadnjega odstavka, ki navaja »javni red« kot razlog za odklonitev državljanstva.

220. Dne 14. novembra 2002 je bil Zakon o državljanstvu Republike Slovenije ponovno dopolnjen. Relevantna prehodna določba se glasi:

19. člen

»Za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije lahko v roku enega leta od dneva uveljavitve tega zakona zaprosi polnoletna oseba, ki je imela na dan 23. decembra 1990 na območju Republike Slovenije prijavljeno stalno prebivališče in od tega dne dalje v Republici Sloveniji tudi neprekinjeno živi, če izpolnjuje pogoje iz tega zakona.

Pri odločanju na podlagi prejšnjega odstavka lahko pristojni organ glede izpolnjevanja pogoja iz ... tega zakona upošteva dolžino prebivanja osebe v državi, njene osebne, družinske, gospodarske, socialne in druge vezi, ki jo vežejo na Republiko Slovenijo, ter posledice, ki bi jih za osebo povzročila zavrnitev prošnje za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije.«

(g) Zakon o tujcih (Ur. list RS, št. 1/91-I)

221. Relevantne določbe Zakona o tujcih se glasijo:

13. člen

»Tujec, ki pride na območje Republike Slovenije z veljavnim potnim listom, sme prebivati v njej tri mesece oziroma toliko časa, kolikor mu to dovoljuje izdani vizum, če z mednarodno pogodbo ni določeno drugače ...

Če želi tujec na območju Republike Slovenije prebivati dlje, kot je to določeno s prejšnjim odstavkom, in je prišel zaradi šolanja, specializacije, zaposlitve, zdravljenja, opravljanja

kakšne poklicne dejavnosti ali je sklenil zakonsko zvezo z državljanom Republike Slovenije, ima na območju države nepremično premoženje, uživa pravico, ki izvira iz dela v državi, oziroma ima drug upravičen razlog, zaradi katerega bi bilo njegovo daljše prebivanje v državi potrebno, mora ... zaprositi za dovoljenje za začasno prebivanje.

...«

14. člen

»Dovoljenje za prebivanje se lahko izda kot:
dovoljenje za začasno prebivanje;

dovoljenje za stalno prebivanje.«

16. člen

»Dovoljenje za stalno prebivanje se lahko izda tujcu, ki najmanj tri leta neprekinjeno prebiva na območju Republike Slovenije na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje in izpolnjuje pogoje iz drugega odstavka 13. člena tega zakona, ki opravičujejo stalno prebivanje na območju Republike Slovenije...«

23. člen

»Tujcu, ki prebiva na območju Republike Slovenije na podlagi tujega potnega lista, izdanega vizuma ali dovoljenja za vstop ali v skladu z mednarodno pogodbo ... ali mu je bilo izdano dovoljenje za začasno prebivanje ..., se lahko prebivanje odpove:

če to terjajo razlogi javnega reda, varnosti ali obrambe države;

če zavrača izpolnjevanje odločitev državnih organov;

če gre za ponavljajoče se ali hujše kršitve tujca zoper javni red in mir, varnost državne meje ali tega zakona;

če je bil obsojen s strani tujega ali našega sodišča za kaznivo dejanje na zaporno kazen najmanj treh mesecev;

če ostane brez sredstev za preživljanje in mu preživljanje za čas prebivanja na območju Republike Slovenije ni kako drugače zagotovljeno;

če gre za zavarovanje zdravja ljudi.«

28. člen

»Tujca, ki ne zapusti ozemlja Republike Slovenije v roku, ki mu ga je določil pristojni organ oziroma republiški upravni organ, pristojen za notranje zadeve, kot tudi tujca,

ki prebiva v Republiki Sloveniji dalj, kot je določeno v prvem odstavku 13. člena tega zakona, ali prebiva dalj, kot mu je z odločbo dovoljeno začasno prebivanje, lahko pooblaščen uradna oseba organa za notranje zadeve privede do državne meje ali do diplomatsko-konzularnega predstavništva države, katere državljan je, in ga napoti čez državno mejo ali izroči predstavnikom tuje države.

Za tujca, ki ne zapusti območja Republike Slovenije po prejšnjem odstavku in ga iz kakršnih koli razlogov ni mogoče takoj odstraniti, obstaja pa sum, da se bo ukrepu skušal izogniti, odredi republiški upravni organ, pristojen za notranje zadeve, bivanje v prehodnem domu za tujce, vendar največ za 30 dni.

Tujcu, ki zaradi objektivnih okoliščin ne more takoj zapustiti ozemlja Republike Slovenije in ima sredstva za preživljanje, lahko republiški upravni organ, pristojen za notranje zadeve, določi tudi drug kraj prebivanja.«

81. člen

»Do dokončnosti odločbe v upravnem postopku za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije določbe tega zakona ne veljajo za državljane SFRJ, ki so državljani druge republike, in v roku šest mesecev od uveljavitve zakona o državljanstvu Republike Slovenije zaprosijo za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije po 40. členu navedenega zakona.

Za državljane SFRJ, ki so državljani druge republike, ki ne zaprosijo za državljanstvo Republike Slovenije v roku iz prejšnjega odstavka ali jim je izdana negativna odločba, začnejo veljati določbe tega zakona dva meseca po preteku roka, v katerem bi lahko zaprosili za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije, oziroma od izdaje dokončne odločbe.«

82. člen

»... Dovoljenja za stalno prebivanje, izdana po Zakonu o gibanju in prebivanju tujcev ..., veljajo še naprej za vse tujce, ki so imeli ob uveljavitvi tega zakona stalno prebivališče na območju Republike Slovenije.«

222. Da bi omogočila pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje državljanov drugih nekdanjih republik SFRJ, ki bodisi niso zaprosili za slovensko državljanstvo bodisi niso dobili dovoljenja za stalno prebivanje po Zakonu o tujcih, je Vlada 3. septembra 1992 sprejela naslednji sklep:

»...pri obravnavanju vlog za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje tujcev iz prvega odstavka 16. člena Zakona o tujcih ... naj Ministrstvo za notranje zadeve upošteva, da je izpolnjen pogoj za stalno prebivanje na območju Republike Slovenije takrat, ko je imel tujec prijavljeno stalno prebivališče najmanj tri leta in tukaj dejansko živi, preden so zanj začele veljati določbe Zakona o tujcih.«

223. Leta 1997 je bil 16. člen Zakona o tujcih spremenjen, tako da je kot pogoj za

izdajo dovoljenja za stalno prebivanje zahteval osemletno nepretrgano bivanje tujca na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje.

(h) Zakon o tujcih – ZTUJ-1 (Ur. list RS, št. 61/99 in 107/2006) (v nadaljevanju: Zakon o tujcih iz leta 1999)

224. Zakon o tujcih iz leta 1999 je nadomestil Zakon o tujcih iz leta 1991. V letih 2002, 2005 in 2006 so bile sprejete številne spremembe in dopolnitve ZTUJ-1. Relevantna določba spremenjenega Zakona o tujcih iz leta 1999 določa:

36. člen

»Tujcu, ki v Republiki Sloveniji prebiva na podlagi dovoljenja za stalno prebivanje, in tujcu, ki v Republiki Sloveniji zadnje leto prebiva na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje in ima dovoljenje za začasno prebivanje izdano z veljavnostjo najmanj enega leta, se ob pogojih in v skladu s tem zakonom prizna pravica združitve, ohranitve in ponovne pridobitve celovitosti družine ...

Prošnja za izdajo dovoljenja za prvo prebivanje se vloži pri diplomatsko-konzularnem predstavništvu Republike Slovenije v tujini ali pri pristojnem organu v Republiki Sloveniji.

Za ožje družinske člane se po tem zakonu štejejo:

zakonec;

mladoletni neporočeni otroci tujca;

mladoletni neporočeni otroci zakonca;

starši mladoletnega tujca;

polnoletni neporočeni otroci in starši tujca ali zakonca, katere je tujec ali zakonec po zakonu države, katere državljan je, dolžan preživljati.

...«

(i) Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji (Ur. list RS, št. 61/99 in 54/2000) (v nadaljevanju: ZUSDDD)

225. Relevantne določbe ZUSDDD, ki je bil sprejet po odločbi Ustavnega sodišča z dne 4. februarja 1999 (gl. odstavke 51-52 zgoraj in 237-244 spodaj), določajo:

1. člen

»Državljanu druge države naslednice nekdanje SFRJ (v nadaljevanju: tujec), ki je na dan 23. decembra 1990 imel na območju Republike Slovenije prijavljeno stalno prebivališče in od tega dne dalje v Republiki Sloveniji tudi dejansko živi, oziroma tujcu, ki je na dan 25. junija 1991 prebival v Republiki Sloveniji in od tega dne dalje v njej tudi dejansko neprekinjeno živi, se, ne glede na določila Zakona o tujcih, ... izda dovoljenje za stalno prebivanje, če izpolnjuje pogoje, določene v tem zakonu.«

2. člen

»Prošnja za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje se vloži v roku treh mesecev po uveljavitvi tega zakona ...

Tujec, ki je vložil vlogo za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije po 40. členu Zakona o državljanstvu Republike Slovenije ..., pa mu je bila izdana negativna odločba, lahko vloži prošnjo iz prejšnjega odstavka v roku treh mesecev po uveljavitvi tega zakona oziroma od dokončnosti odločbe, če postane odločba dokončna po uveljavitvi tega zakona...«

3. člen

»Dovoljenje za stalno prebivanje se ne izda tistemu, ki:

je bil po 25. juniju 1991 večkrat kaznovan za prekršek zoper javni red in mir z elementi nasilja, ali

je bil po 25. juniju 1991 obsojen za kaznivo dejanje na zaporno kazen najmanj enega leta, ali

je bil po 25. juniju 1991 obsojen na zaporne kazni, katerih skupna dolžina presega tri leta, ali

... «

226. Spremembe in dopolnitve ZUSDDD iz leta 2001 so bile sprejete kot posledica odločbe Ustavnega sodišča z dne 18. maja 2000 (gl. odstavke 53 spodaj in 248-249 zgoraj), nadomestile pa so prejšnji 3. člen s členom, ki določa, kot sledi:

»Ministrstvo [za notranje zadeve] lahko zavrne izdajo dovoljenja za stalno prebivanje, če je bil tujec s pravnomočno sodbo:

obsojen za kaznivo dejanje na zaporno kazen najmanj treh let,

obsojen na zaporne kazni, katerih skupna dolžina presega pet let,

...

Pri odločanju na podlagi prejšnjega odstavka ministrstvo upošteva dolžino prebivanja tujca v državi, njegove osebne, družinske, gospodarske, socialne in druge vezi, ki ga vežejo na Republiko Slovenijo, ter posledice, ki bi jih za tujca povzročila zavrnitev izdaje dovoljenja za stalno prebivanje.«

(j) Pravilnik o obrazcu za prijavo oziroma odjavo stalnega prebivališča, o obrazcu osebnega kartona in kartona gospodinjestev ter o načinu vodenja in vzdrževanja registra stalnega prebivalstva (Ur. list RS, št. 27/92)

227. Relevantna določba pravilnika določa:

5. člen

»V evidenci stalnega prebivalstva so podatki o državljanih Republike Slovenije, ki imajo prijavljeno stalno prebivališče na območju občine.

V evidenci stalnega prebivalstva pristojni organ označi državljane Republike Slovenije, ki začasno, za več kot tri mesece, odpotujejo v tujino, in osebe, katerim je organ ... odklonil prijavo stalnega prebivališča.«

(k) Zakon o delovnih razmerjih (Ur. list RS, št. 17/91)

228. Relevantna določba tega zakona določa:

80. člen

»1. Med nosečnostjo in po porodu ima delavka pravico do porodniškega dopusta in dopusta za nego in varstvo otroka v skupnem trajanju 365 dni.

Delavka izrablja pravico do porodniškega dopusta v obliki odsotnosti z dela 105 dni, po preteku porodniškega dopusta pa pravico do dopusta za nego in varstvo otroka v obliki odsotnosti z dela 260 dni ali tako, da dela polovico polnega delovnega časa na dan do 17. meseca otrokove starosti.«

229. Samoupravni sporazum o porodniškem dopustu (Ur. list SRS, št. 36/87, s spremembami in dopolnitvami), ki je pred tem urejal dopust za nego in varstvo otroka, je vseboval podobne določbe.

(l) Zakon o zaposlovanju tujcev (Uradni list RS, št. 33/92)

230. Prehodna določba 23. člena tega zakona je omogočala državljanom drugih republik nekdanje SFRJ pridobitev osebnega delovnega dovoljenja za eno leto, če so na dan uveljavitve tega zakona bili v delovnem razmerju za nedoločen čas in imeli manj kot 10 let delovne dobe, ali če so bili v delovnem razmerju za določen čas, v delovnem razmerju za določen ali nedoločen čas kot dnevni delovni migranti, ali prijavljeni pri Republiškem zavodu za zaposlovanje ter so prejeli denarne prejemke v skladu s predpisi o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. Državljanom drugih republik nekdanje SFRJ, razen nekaterih izjem, ki so na dan uveljavitve tega zakona v Sloveniji bili v delovnem razmerju za nedoločen čas in so imeli vsaj 10 let delovne dobe, so pridobili osebno delovno dovoljenje za nedoločen čas. Obe kategoriji oseb sta morali za delovno dovoljenje zaprositi v roku 90 dni od začetka veljavnosti zakona.

(m) Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99)

231. Pomembne so naslednje določbe tega zakona:

1. člen

»Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji obsega:

- obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti;
- obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja; in
- pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov.«

4. člen

»1. Z obveznim zavarovanjem se zagotavljajo:

pravica do pokojnine:
starostna pokojnina,

invalidska pokojnina,

vdovska pokojnina,

družinska pokojnina,

delna pokojnina;

....«

7. člen

»1. V obvezno zavarovanje so vključeni državljani Republike Slovenije in tujci ob izpolnjevanju pogojev, ki jih določa ta zakon ali mednarodni sporazum. ...«

13. člen

»1. Obvezno se zavarujejo delavci, zaposleni na območju Republike Slovenije. ...«

(n) Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 80/99, s spremembami in dopolnitvami)

232. Prvi odstavek 222. člena tega zakona določa, da mora pristojni organ v enostavnih zadevah, kjer ni potreben poseben ugotovitveni postopek, izdati odločbo v enem mesecu po prejemu vloge. V drugih primerih mora upravni organ izdati odločbo v dveh mesecih.

233. Četrty odstavek 222. člena daje stranki, o vlogi katere ni bilo odloženo v

rokih, predpisanih v prvem odstavku, pravico do pritožbe, kot da bi bil njen zahtevek zavrnjen.

(o) Zakon o upravnem sporu (Uradni list RS, št. 105/2006)

234. Relevantna člena tega zakona določata:

28. člen

»1. Tožbo je treba vložiti v 30 dneh od vročitve upravnega akta, s katerim je bil končan postopek. Zastopnik javnega interesa lahko vloži tožbo v primeru, ko ni bil stranka v postopku izdaje upravnega akta, v roku, ki velja za stranko, v korist katere je bil upravni akt izdan.

2. Če organ druge stopnje v dveh mesecih ali pa v krajšem, s posebnim predpisom določenem roku ne izda odločbe o strankini pritožbi zoper odločbo prve stopnje in če je tudi na novo zahtevo ne izda v nadaljnjih sedmih dneh, sme stranka sprožiti upravni spor, kot če bi bila njena pritožba zavrnjena.«

33. člen

»1. S tožbo se lahko zahteva:

odprava upravnega akta (izpodbojna tožba);

izdaja oziroma vročitev upravnega akta (tožba zaradi molka);

sprememba upravnega akta (tožba v sporu polne jurisdikcije).«

235. Podobne določbe sta vsebovala 26. in 31. člen pred tem veljavnega Zakona o upravnem sporu (Ur. list RS, št. 50/97, s spremembami in dopolnitvami).

3. Sodna praksa Ustavnega sodišča Republike Slovenije

(a) Odločba z dne 4. februarja 1999 (U-I-284/94)

236. Dne 24. junija 1998 je Ustavno sodišče v delu sprejelo v obravnavo pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti Zakona o tujcih, ki sta jo vložila dva posameznika, katerih imeni sta bili leta 1992 odstranjeni iz registra.

237. V odločbi z dne 4. februarja 1999 (U-I-284/94) je Ustavno sodišče odločilo, da je 81. člen Zakona o tujcih v neskladju z Ustavo, ker ne določa pogojev za pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje oseb, na katere se nanaša njegov drugi odstavek. Ugotovilo je, da so upravni organi imena državljanov nekdanjih republik SFRJ, ki niso zaprosili za slovensko državljanstvo, brez obvestila odstranili iz registra in jih po uradni dolžnosti vnesli v evidenco tujcev. Nadalje je ugotovilo, da za ta ukrep ni bilo nikakršne pravne podlage: Zakon o evidenci nastanitve občanov in registru prebivalstva ni predpisoval odjave po uradni dolžnosti.

238. Ustavno sodišče je navedlo, da so bile določbe Zakona o tujcih načeloma namenjene ureditvi položaja tujcev, ki so v Slovenijo prišli šele po njeni neodvisnosti, ne pa tistih, ki so tam že živeli. Medtem ko je 82. člen Zakona o tujcih urejal pravni položaj tujcev, ki niso bili iz nekdanjih republik SFRJ, pa za osebe iz nekdanje SFRJ ni obstajala nobena podobna določba. Posledično so bile te osebe v manj ugodnem pravnem položaju kot tujci, ki so v Sloveniji živeli že v času pred njeno neodvisnostjo. Opustitev ureditve pravnega statusa teh oseb je pomenila kršitev drugega odstavka 14. člena Ustave.

239. Ustavno sodišče je v tej zvezi ugotovilo, da je bila v zakonodajnem procesu leta 1991 dana pobuda za posebno določbo, ki bi uredila začasni položaj državljanov nekdanje SFRJ, ki so živeli v Sloveniji in ki niso zaprosili za slovensko državljanstvo. Zakonodajna oblast je navajala, da mora njihov položaj urediti ne Zakon o tujcih, pač pa sporazum med državami naslednicami nekdanje SFRJ. Ker ti sporazumi niso bili sklenjeni, predvsem kot posledica vojne na Hrvaškem in v Bosni in Hercegovini, je njihov položaj ostal neurejen. Po mnenju Ustavnega sodišča in v luči razvoja sodobnega varstva človekovih pravic je postal položaj oseb s stalnim prebivališčem na ozemlju po letu 1990 razpadlih držav, ki so imele položaj državljanov države predhodnice, ne pa tudi države naslednice, predmet mednarodnega sporazumevanja.

240. Nadalje je ocenilo, da določb Zakona o tujcih, ki urejajo pridobitev dovoljenja za začasno in stalno prebivanje (13. in 16. člen Zakona o tujcih), ni mogoče uporabiti za ureditev statusa državljanov nekdanjih republik SFRJ, ker so stalno prebivališče in dejstvo dejanskega prebivanja v Sloveniji posebne okoliščine, ki zahtevajo posebno obravnavo. Državljanii nekdanjih republik SFRJ so upravičeno pričakovali, da novi pogoji za ohranitev stalnega prebivanja v Sloveniji ne bodo strožji od tistih, ki sta jih določila 13. člen Ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije in 40. člen Zakona o državljanstvu, in da bo njihov pravni status urejen v skladu z mednarodnim pravom.

241. Za 81. člen je tako Ustavno sodišče razglasilo, da je v neskladju z Ustavo, ker ni določil pogojev, pod katerimi bi lahko osebe, na katere se je nanašal ta člen in ki bodisi niso zaprosile za slovensko državljanstvo bodisi njihovi vlogi ni bilo ugodeno, zaprosile za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje po izteku predpisanega roka. Na ta način je bila ustvarjena pravna praznina, s tem pa so bila kršena načela pravne države, pravne varnosti in enakosti.

242. Ustavno sodišče je nadalje ugotovilo, da prvi odstavek 16. člena Zakona o tujcih ni v neskladju z Ustavo, ker se nanaša le na tujce, ki v Slovenijo vstopajo po neodvisnosti.

243. Zakonodajalcu je bil postavljen rok šest mesecev, v katerem mora uskladiti neustavne določbe. Za vmesni čas je Ustavno sodišče določilo, da se ne sme izreči ukrepa prisilne odstranitve tujca iz Slovenije v smislu 28. člena Zakona o tujcih nobenemu državljanu nekdanje SFRJ, ki je imel dne 23. decembra 1990 – na dan plebiscita – v Sloveniji prijavljeno stalno prebivališče in ki je živel v Sloveniji, ko je Ustavno sodišče izdalo odločbo.

244. Ustavno sodišče je tudi izpostavilo, da lahko neurejen status državljanov nekdanjih republik SFRJ, ki so se znašli v negotovem pravnem položaju, pomeni kršitev pravice do spoštovanja družinskega življenja, kot je zavarovana z 8. členom Konvencije.

(b) Odločba z dne 1. julija 1999 (Up-333/96)

245. V svoji odločbi z dne 1. julija 1999 (Up-333/96) se je Ustavno sodišče sklicevalo na svoje ugotovitve iz odločbe z dne 4. februarja 1999 in ponovilo, da so bili državljani nekdanjih republik SFRJ v manj ugodnem položaju kot drugi tujci, ki so v Sloveniji živeli na dan, ko je pridobila neodvisnost. Ugotovilo je, da je bil po odločbi z dne 4. februarja 1999 z namenom ureditve vprašanj, obravnavanih v navedeni odločbi, pripravljen osnutek ZUSDDD, da pa zakon še ni bil sprejet.

246. V obravnavani zadevi je bila vlagatelj, katerega ime je bilo leta 1992 odstranjeno iz registra, zavržena vloga za zamenjavo voznškega dovoljenja, ker je bil tujec brez zakonitega prebivališča v Sloveniji. Ustavno sodišče je naložilo, da mora do sprejetja ZUSDDD uživati status, ki bi ga imel po 13. členu Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije pravilno: Ustavnega zakona iz leta 1991, op. prevajalca do izteka rokov iz 81. člena Zakona o tujcih. Ustavno sodišče je naložilo upravnim enotam, da mora vlagatelja prijaviti kot stalnega prebivalca na naslovu, kjer je živel, preden je bilo njegovo ime nezakonito odstranjeno iz registra. Prav tako ji je bilo naloženo, da mu mora zamenjati voznško dovoljenje.

(c) Odločba z dne 15. julija 1999 (Up-60/97)

247. Odločba z dne 15. julija 1999 (Up-60/97) se je nanašala na primer, ko ni bilo ugodeno vlogi vlagateljev, članov iste družine in državljanov ene od nekdanjih republik SFRJ, po 16. členu Zakona o tujcih, ker je oče izgubil zaposlitev. Ustavno sodišče je iz podobnih razlogov kot v zadevi št. Up-333/96 ugotovilo, da mora upravna enota do sprejetja ZUSDDD vlagatelje prijaviti kot stalne prebivalce na naslovu, kjer so živeli, preden so bila njihova imena nezakonito odstranjena iz registra.

(d) Odločba z dne 18. maja 2000 (U-I-295/99)

248. Z odločbo z dne 18. maja 2000 (U-I-295/99) je Ustavno sodišče razveljavilo prvo, drugo in tretjo alinejo 3. odstavka ZUSDDD. Ugotovilo je, da so pogoji, predpisani v teh določbah za pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje, strožji od razlogov za odpoved stalnega prebivanja tujca po Zakonu o tujcih.

249. Ponovno je ugotovilo, da bi moral biti pravni položaj državljanov nekdanjih republik SFRJ urejen na podlagi položaja, ki bi ga zadevni posamezniki morali imeti, pa ga zato, ker zakonodajalec ni uredil njihovega položaja, niso imeli. Ponovno je poudarilo, da pravni položaj državljanov drugih republik nekdanje SFRJ ne sme biti bistveno drugačen od pravnega položaja tujcev, ki so status stalnega prebivalca Republike Slovenije pridobili že pred osamosvojitvijo.

(e) Odločba z dne 3. aprila 2003 (U-I-246/02)

250. V zadevi št. U-I-246/02 je Ustavno sodišče ponovilo svojo odločitev iz odločbe z dne 4. februarja 1999. Ugotovilo je, da je ZUSDDD v neskladju z Ustavo, prvič, ker prizadetim osebam ni omogočil pridobitve dovoljenja za stalno

prebivanje za nazaj, od datuma izbrisa njihovih imen iz registra; drugič, ker ni uredil pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje državljanov nekdanjih republik SFRJ, ki jim je bil izrečen ukrep prisilne odstranitve tujca iz države v skladu z 28. členom Zakona o tujcih; in tretjič, ker ni opredelil pomena pojma »dejansko življenje« iz 1. člena. Ustavno sodišče je prav tako razveljavilo trimesečni rok za vložitev vlog za vložitev prošnje za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje, saj je bil prekratek. Zakonodajalcu je naložilo uskladitev neustavnih določb izpodbijanega zakona v roku šest mesecev.

251. V točki 8. izreka odločbe je ugotovilo, da se z dovoljenjem za stalno prebivanje, ki je bilo izdano državljanom nekdanjih republik SFRJ v skladu z ZUSDDD, Zakonom o tujcih ali Zakonom o tujcih iz leta 1999, ugotavlja prebivanje od 26. februarja 1992, če so bili tega dne izbrisani iz registra. Prav tako je naložilo ministrstvu, naj prizadetim osebam po uradni dolžnosti izda dopolnilne odločbe o ugotovitvi stalnega prebivanja retrospektivno, od tega datuma dalje. Po tem bodo lahko vsi, ki so imeli status stalnega prebivalca do 26. februarja 1992, pa po tem zaradi svojega neurejenega statusa niso mogli uživati določenih pravic, uveljavljali svoje pravice v skladu z veljavnimi predpisi.

252. Poleg tega zakon ni imel posebnih določb za ureditev položaja tistih, ki jim je bil izrečen ukrep prisilne odstranitve tujca iz Slovenije, čeprav je Ustavno sodišče ocenilo, da je število posameznikov, ki jih je prizadela odstranitev, verjetno majhno, saj se je neurejeni status teh oseb praviloma toleriralo.

253. Nadalje je Ustavno sodišče zakonodajalcu naložilo, naj ob določitvi novega roka za vložitev prošnje za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje, pod predpostavko, da bo takšen rok določil, upošteva osebne in druge okoliščine, ki so lahko prizadete osebe ovirale pri pravočasni vložitvi prošnje. Do določitve novega roka pa smejo prizadeti posamezniki še naprej vlagati vloge za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje.

254. In končno, Ustavno sodišče je ugotovilo, da je do 10. februarja 2003 na podlagi ZUSDDD 11.746 državljanov nekdanjih republik SFRJ pridobilo dovoljenje za stalno prebivanje, 385 vlog je bilo zavrnjenih ali zavrženih, 980 vlog še ni bilo rešenih, približno 4.300 državljanov nekdanjih republik SFRJ pa za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje ni zaprosilo. Odločbe, ki so se nanašale na prvo omenjeno skupino oseb, so bile konstitutivne narave in so zato pravno učinkovale od izdaje naprej – *ex nunc*. Ustavno sodišče je še ugotovilo, da je bilo stalno prebivališče pomembno v zvezi z uveljavljanjem nekaterih pravic in ugodnosti. Dejstvo, da niso imeli dovoljenja za stalno prebivanje, je imelo za posledico, da so bili državljani nekdanjih republik SFRJ prikrajšani za nekatere pravice, ki so jih imeli tujci z izdanim dovoljenjem za stalno prebivanje, na primer za pravico do vojaške pokojnine, za nekatere druge pravice s področja pokojninskega zavarovanja in za pravico do zamenjave vozniškega dovoljenja.

255. Ustavno sodišče je naknadno, v odločbi z dne 22. decembra 2003, poudarilo, da predstavlja pravno podlago za to, da Ministrstvo za notranje zadeve izda dopolnilna dovoljenja za prebivanje, njegova odločba z dne 3. aprila 2003 in da jo je ministrstvo dolžno izvršiti.

(f) Odločba z dne 2. marca 2006 (Up-211/04)

256. V odločbi z dne 2. marca 2006 je Ustavno sodišče razveljavilo sodbi Vrhovnega sodišča in Upravnega sodišča, s katerima sta ti zavrnili pritožnikovo vlogo za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje na podlagi ZUSDDD, in zadevo vrnilo Upravnemu sodišču v novo odločanje. Upravnemu sodišču je naložilo, naj pravilno oceni pravni pojem iz 1. člena ZUSDDD »dejansko življenje na ozemlju Republike Slovenije« od 23. decembra 1990 dalje in vlagateljeve razloge za odsotnost iz Slovenije.

257. Zlasti je Ustavno sodišče ocenilo, da dejstvo, da zakonodajna oblast zamuja z odpravo neskladnosti ne preprečuje sodiščem izdaje odločb, ki bi bile v skladu z odločbo Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 (gl. odstavke 250-255 zgoraj).

B. Mednarodni pravni akti in dokumenti

1. Evropska unija

(a) Dublinska konvencija in uredba

258. Dublinska konvencija (Konvencija o določitvi države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vloži državljani tretje države, z dne 15. junija 1990) je določila ukrepe, da se zagotovi, da prošnje prosilcev za azil preuči ena izmed držav članic. Členi 4 do 8 določajo merila za določitev posamezne države članice, odgovorne za preučitev prošnje za azil.

259. Konvencijo je nadomestila uredba Sveta (ES) št. 343/2003 z dne 18. Februarja 2003 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vloži državljani tretje države ("Dublin II"; v nadaljevanju: dublinska uredba). Dublinska uredba velja za vse države članice Evropske unije, Norveško in Islandijo. Člen 3(1) uredbe določa, da mora prošnje za azil preučiti posamezna država članica, v skladu z merili, določenimi v poglavju III. Če je mogoče določiti odgovornost države članice na osnovi meril, 11. Člen določa, da je prva država članica, pri kateri je bila vložena prošnja za azil, odgovorna za njeno preučitev.

b. Direktiva 2004/38/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EGS (UL L 229/2004)

8. člen

»... za obdobja prebivanja, daljša od treh mesecev, lahko država članica gostiteljica zahteva od državljanov Unije, da se prijavijo pri ustreznih organih. ...«

9. člen

»1. Države članice izdajo dovoljenje za prebivanje družinskim članom državljana Unije, ki niso državljani države članice, kadar je predvideno obdobje prebivanja daljše od treh mesecev.

2. Rok oddaje vloge za izdajo dovoljenja za prebivanje ne sme biti krajši od treh mesecev od datuma prihoda.

3. Neizpolnitev zahteve glede predložitve vloge za dovoljenje za prebivanje se lahko kaznuje s sorazmernimi in nediskriminatornimi sankcijami.«

10. člen

»1. Pravica do prebivanja družinskih članov državljana Unije, ki niso državljani države članice, se dokaže z izdajo listine, imenovane "dovoljenje za prebivanje družinskega člana državljana Unije" in sicer najpozneje v šestih mesecih od datuma vloge. Potrdilo o predložitvi vloge za dovoljenje za prebivanje se izda takoj.

2. Države članice zahtevajo, da se za izdajo dovoljenja za prebivanje predložijo naslednje listine:

(a) veljavni potni list;

(b) listino, ki potrjuje obstoj družinskega razmerja ali registriranega partnerstva;

(c) potrdilo o prijavi ali, če sistem prijavljanja ne obstaja, katero koli drugo dokazilo o prebivanju v državi članici gostiteljici za državljana Unije, ki ga spremljajo ali so se mu pridružili;

(d) v primerih, navedenih v točkah (c) in (d) člena 2(2), dokazilo o izpolnjevanju pogojev, ki so v njih določeni;

(e) v primerih, navedenih v členu 3(2)(a), listino, ki jo je izdal pristojni organ v izvorni državi ali v državi, iz katere prihajajo in ki potrjuje, da so vzdrževane osebe ali člani gospodinjstva državljana Unije, ali dokazilo o obstoju resnih zdravstvenih razlogov, ki dosledno zahtevajo, da državljan Unije osebno skrbi za družinskega člana;

(f) v primerih, navedenih v členu 3(2)(b), dokazilo o obstoju trajnega razmerja z državljanom Unije.«

11. člen

1. Dovoljenje za prebivanje, predvideno v členu 10(1), velja za dobo petih let od

datuma izdaje ali za predvideno obdobje prebivanja državljana Unije, če je ta doba krajša od petih let.

2. Na veljavnost dovoljenja za prebivanje ne vplivajočasne odsotnosti do šest mesecev na leto ali daljše odsotnosti zaradi obveznega služenja vojaškega roka ali ene odsotnosti do največ dvanajst zaporednih mesecev iz pomembnih razlogov, kot so nosečnost in rojstvo otroka, resna bolezen, študij ali poklicno usposabljanje ali napotitev v drugo državo članico ali v tretjo državo.«

16. člen

»1. Državljeni Unije, ki zakonito prebivajo nepretrgano pet let v državi članici gostiteljici, imajo pravico do stalnega prebivališča v tej državi. Pravica ni zavezana pogojem, predvidenim v poglavju III.

2. Odstavek 1 velja tudi za družinske člane, ki niso državljani države članice in ki zakonito prebivajo z državljanom Unije v državi članici gostiteljici nepretrgano pet let.

3. Na nepretrgano prebivanje ne vplivajočasne odsotnosti do skupaj šest mesecev na leto ali daljše odsotnosti zaradi obveznega služenja vojaškega roka ali ene odsotnosti do največ dvanajst zaporednih mesecev iz pomembnih razlogov, kot so nosečnost in rojstvo otroka, resna bolezen, študij ali poklicno usposabljanje ali napotitev v drugo državo članico ali v tretjo državo.

4. Ko je pravica do stalnega prebivališča enkrat pridobljena, se jo lahko izgubi samo zaradi odsotnosti iz države članice gostiteljice, ki traja več kot dve zaporedni leti.«

20. člen

»1. Države članice izdajo družinskim članom, ki niso državljani države članice in so upravičeni do stalnega prebivališča, dovoljenje za stalno prebivanje v šest mesecih od predložitve vloge. Dovoljenje za stalno prebivanje se samodejno obnovi vsakih deset let.

2. Vloga za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje se predloži pred iztekom veljavnosti dovoljenja za prebivanje. Neizpolnitev zahteve glede predložitve vloge za dovoljenje za stalno prebivanje se lahko kaznuje s sorazmernimi in nediskriminatornimi sankcijami.

3. Prekinitev prebivanja, ki ni daljša od dveh zaporednih let, ne vpliva na veljavnost dovoljenja za stalno prebivanja.«

2. Svet Evrope

(b) Konvencija v zvezi z državljanstvom

260. Osnovni dokument Sveta Evrope v zvezi z državljanstvom je Evropska konvencija o državljanstvu, ki je bila sprejeta 6. novembra 1997 in je vstopila v veljavo 1. marca 2000. Slovenija Konvencije ni podpisala.

18. člen

“1. V zadevah z državljanstvom v primeru nasledstva držav, bo vsaka izmed držav pogodbenic spoštovala načela vladavine prava, pravila v zvezi s človekovimi pravicami in načeli, vsebovanimi v ... tej Konvenciji ..., zlasti zato, da se prepreči brezdržavljanstvo.

2. Pri odločanju o dodelitvi ali odvzemu državljanstva v primeru nasledstva držav, bo vsaka država pogodbenica upoštevala zlasti:

- (a) Pristne in dejanske vezi obravnavane osebe z državo;
- (b) običajno prebivališče zadevne osebe v času nasledstva držav;
- (c) voljo zadevne osebe;
- (d) teritorialni izvor zadevne osebe.

...”

261. Dne 19. maja 2006 je Svet Evrope sprejel Konvencijo o preprečevanju apatridnosti (brezdržavljanstva) v zvezi z nasledstvom držav. Ta konvencija je pričela veljati 1. Maja 2009. Slovenija te konvencije ni podpisala.

5. člen

“1. Država naslednica bo svoje državljanstvo podelila osebam, ki so v času nasledstva držav imele državljanstvo države predhodnice, in ki so oz. bi ostale brez državljanstva, kot posledica nasledstva držav v tistem času:

- (a) so običajno prebivale na ozemlju, ki je postalo ozemlje države naslednice, ali
- (b) niso običajno prebivale v nobeni izmed zadevnih držav, vendar so bile ustrezno povezane z državo naslednico.

2. Za namen 1. odstavka, točke b, ustrezne povezave vključujejo, *inter alia*:

- (a) Pravno zavezo teritorialni enoti države predhodnice, ki je postalo ozemlje države naslednice;
- (b) rojstvo na ozemlju, ki je postalo ozemlje države naslednice;

(c) zadnje običajno prebivališče na ozemlju države predhodnice, ki je postalo ozemlje države naslednice.”

11. člen

“Zadevne države bodo sprejele potrebne korake, da se zagotovi, da imajo zadevne osebe zadostne informacije o pravilih in postopkih v zvezi s pridobitvijo njihovega državljanstva.”

(b) Okvirna konvencija za zaščito narodnih manjšin

262. Dne 26. Maja 2005 je Svetovalni odbor za Okvirno konvencijo za zaščito narodnih manjšin sprejel svoje drugo mnenje v zvezi s Slovenijo. Dne 1. Decembra 2005 je odgovorna Vlada vložila svoja stališča v pisni obliki. Zadevni del poročila navaja, kot sledi:

“Pravni status oseb, ki so bile izbrisane iz registra oseb s stalnim prebivališčem

Ugotovitve prvega cikla

54. V svojem prvem mnenju o Sloveniji je Svetovalni odbor z zaskrbljenostjo opazil problematičen položaj številnih nekdanjih državljanov drugih republik nekdanje Jugoslavije (SFRJ), ki so postali tujci na ozemlju na katerem so živeli, brez pravnega statusa po njihovem izbrisu iz registra stalnih prebivalcev leta 1992.

Trenutna situacija

a) Pozitivni razplet

55. Svetovalni odbor opaza, da je na tem področju prišlo do številnih pozitivnih sprememb. Npr. Ustavno sodišče je sprejelo stališče o teh problemih ter jasno izjavilo, da je potrebno, brez nepotrebnega odlašanja ter za nazaj, ponovno vzpostaviti pravice neslovenskih nekdanjih jugoslovanskih državljanov, ki so bili glede na navedbe Sodišča nezakonito izbrisani iz registra stalnih prebivalcev. Svetovalni odbor ravno tako opaza, da je bilo na zakonodajni ravni vloženega precej truda, da se regularizira pravni status teh oseb, ter da se večini izmed njih dodeli status osebe s stalnim prebivališčem v zadnjih letih na podlagi posameznih odločb, ki jih izda Ministrstvo za notranje zadeve.

b) Obstoječi problemi

56. Svetovalni odbor z zaskrbljenostjo opaza, da kljub zadevnim odločbam Ustavnega sodišča, več tisoč oseb, katerih imena so bila izbrisana iz registra stalnih prebivalcev dne 26. Februarja 1992 in samodejno prenesena v register tujcev, še vedno – po več kot desetih letih – čaka na razjasnitev njihovega pravnega statusa. To se nanaša na državljane nekdanjih jugoslovanskih republik, vključno s številnimi romi, ki so bili pravni prebivalci v Sloveniji ter iz različnih razlogov niso želeli - ali niso mogli - pridobiti slovenskega državljanstva v kratkih časovnih rokih, ki so jih določile oblasti po razglasitvi neodvisnosti države.

57. V številnih zadevah je pomanjkanje državljanstva ali dovoljenja za prebivanje imelo zlasti negative vpliv na položaj teh oseb. Zlasti je vodilo do kršitev njihovih ekonomskih in socialnih pravic, tako da so nekatere izgubile svoje domove, zaposlitev ali pravico do prejemanja pokojnine, ter je resno omejilo izvajanje njihovih pravic do družinskega življenja ter svobodo gibanja.

58. Svetovali odbor opaza, da je bil namen nedavnih pobud vlade, da, v skladu z zadevnimi odločbami Ustavnega sodišča, uveljavi pravice teh oseb za nazaj. Meni, da je zaskrbljujoče, da se s temi pobudami odlaša že več kot eno leto, ter da je družbeno okolje v Sloveniji ni bolj naklonjeno hitrejši razrešitvi teh zadev. Na referendumu aprila 2004 o Zakonu o izvršitvi 8. Točke odločbe Ustavnega sodišča RS št. U-I-246/02 (t.i. "Tehnični zakon o izbrisanih"), 94,7 % udeležencev (ki so predstavljali 31,45% volivcev) je izrazilo nasprotovanje temu zakonu (glej tudi opombe po 6. členu spodaj).

59. Svetovalni odbor opaza, da so oblasti v procesu priprave novega normativnega besedila na vladni ravni, za katerega se pričakuje, da bo rešil zgoraj omenjene probleme. Zaenkrat, ker ta pobuda še ni oznanjena v javnosti, je težko na tej stopnji oceniti, ali bodo predvideni ukrepi – zakonodajni ali drugi – lahko razrešili položaj na ustrezen način enkrat za vselej.

Priporočila

60. Oblasti morajo brez nadaljnjega odlašanja poiskati rešitve za obstoječe problem, ki jih imajo neslovenci iz nekdanje Jugoslavije (SFRJ), ki so bili izbrisani iz registra stalnih prebivalcev, v zvezi z regularizacijo svojega pravnega statusa, vključno z dostopom do državljanstva ter socialnih in ekonomskih pravic.

61. Istočasno, bi morala pomagati tem osebam pri njihovih naporih, da prebrodijo težave, ki so nastale zaradi takšnega položaja, ter jim olajšati učinkovito sodelovanje ter vključitev v slovensko družbo s pomočjo ciljnih ukrepov."

263. Dne 14. Junija 2006 je Odbor ministrov Sveta Evrope sprejel resolucijo ResCMN(2006)6 o izvrševanju Okvirne konvencije o zaščiti narodnih manjšin s strani Slovenije. Opazil je, da je zaskrbljujoč položaj tistih neslovencev iz nekdanje Jugoslavije (SFRJ), katerih pravni status še ni bil razrešen, zaradi česar so nastali veliki problemi v smislu dostopa do socialnih in ekonomskih pravic, vključno s pravico do izobraževanja in učinkovitega sodelovanja v družbi. Odbor je pozval slovenske oblasti, da brez nadaljnjega odlašanja poiščejo rešitve za položaj neslovencev, katerih pravni status še ni bil regulariziran in sprejmejo določene ukrepe, da pomagajo osebam po socialni in ekonomski plati.

(c) Komisar za človekove pravice Sveta Evrope

264. Dne 29. Marca 2006 je bilo objavljeno nadaljnje poročilo o Sloveniji (2003-2005), ki je ocenjevalo napredek pri uresničitvi priporočil Komisarja za človekove pravice Sveta Evrope. Poročilo v zadevnem delu navaja, kot sledi:

"46. Vprašanje izbrisanih v Sloveniji ostaja vprašanje s političnim nabojem, ki

razdvaja in je predmet burnih razprav. Na žalost so nekatere politične stranke to vprašanje pogosto izkoriščale kot sredstvo v predvolilni kampanji. Zlasti v obdobju pred splošnimi volitvami oktobra 2004 so mnogi politiki dajali ksenofobične izjave, ko so govorili o izbrisanih in drugih, za katere se je štel, da so Neslovenci ali drugače različni.

47. V odločitvi iz aprila 2003 je Ustavno sodišče razglasilo zakon iz leta 1999, ki naj bi uredil status izbrisanih, za neustaven. Sodišče je odredilo, da se tistim, ki so že pridobili stalno prebivališče na podlagi zakona, dodeli dovoljenje za stalno prebivanje z veljavnostjo za nazaj za obdobje od 26. februarja 1992 do dneva uradne pridobitve dovoljenja. Zakonodajalcu je tudi naložilo, da v šestih mesecih spremeni zakon in določi nov rok za morebitne nove vloge za dovoljenja za stalno prebivanje.

48. Z odločitvijo Ustavnega sodišča je bilo Ministrstvu za notranje zadeve naloženo, da izda dodatne odločbe, s katerimi bodo dovoljenja za prebivanje vseh tistih državljanov nekdanjih jugoslovanskih republik, ki so bili 26. februarja 1992 izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, a so med tem časom dobili dovoljenje za stalno prebivanje, postala veljavna za nazaj. Stališče Ustavnega sodišča je jasno tudi iz druge odločitve, izdane decembra 2003, v kateri navaja, da se lahko odločitev iz aprila 2003 šteje za zadostno pravno podlago za izdajanje odločb o stalnem prebivališču z veljavnostjo za nazaj ne da bi bila za to potrebna posebna zakonodaja. Po odločitvi Ustavnega sodišča je Ministrstvo za notranje zadeve z nekoliko zamude začelo izdajati odločbe o stalnem prebivališču z veljavnostjo za nazaj. Od takrat je bilo izdanih približno 4100 takih odločb, toda v času obiska za spremljanje napredka se je zdelo, da je bilo izdajanje odločb začasno ustavljeno.

49. Na podlagi informacij, prejetih od Društva izbrisanih je od skupno 18.305 izbrisanih, kakih 12.000 med tem časom dobilo državljanstvo ali pa dovoljenje za stalno prebivanje. Vsem tem 12.000 osebam bi morali v skladu z odločitvijo Ustavnega sodišča iz leta 2003 priznati stalno prebivališče z veljavnostjo za nazaj.

50. Glede uveljavitve zakona, ki bi uredil status tistih izbrisanih, ki so bili izgnani iz Slovenije ali so jo zapustili, vprašanje še vedno ni rešeno. O tem vprašanju poteka stalna in burna razprava, ki se je poleg tega, kakšna naj bi bila merila za zakonito odsotnost iz Slovenije in položaj izgnanih, osredotočila tudi na to, ali naj bi zakon sprejeli v običajnem zakonodajnem postopku ali kot ustavni zakon.

Zaključki

51. Komisar poziva Ministrstvo za notranje zadeve, naj nemudoma nadaljuje z izdajanjem dodatnih odločb, s katerimi bo dovoljenje za stalno prebivanje postalo veljavno za nazaj, vsem osebam, ki so do tega upravičene.

52. Glede sprejetja zakona, ki bi urejal status ostalih izbrisanih ali ga ponovno vzpostavil, komisar poziva slovensko vlado, naj dokončno razreši vprašanje v dobri veri v skladu z odločitvami Ustavnega sodišča. Ne glede na ustrezno zakonodajno rešitev trenutni zastoj prikazuje spoštovanje vladavine prava in sodb Ustavnega sodišča v slabi luči.

53. Komisar je izredno zaskrbljen zaradi nenehnih sovražnih govorov in nestrpnosti nekaterih politikov v javnih nastopih. Komisar poziva k večji odgovornosti politikov in medijev s tem v zvezi in k popolnemu spoštovanju pravic in vrednot, določenih v Evropski konvenciji o človekovih pravicah in drugih mednarodnih instrumentih.

265. Dne 6. In 7. oktobra 2009 je Komisar obiskal Slovenijo in, med drugim, razpravljal o problemu "izbrisanih" s slovenskimi oblastmi.

(d) Evropska komisija proti rasizmu in nestrpnosti

266. Dne 13. februarja 2007 je evropska komisija proti rasizmu in nestrpnosti ("ECRI") objavila svoje tretje poročilo o Sloveniji, ki ga je sprejela 30. junija 2006. To poročilo opisuje položaj "izbrisanih", kot sledi

"109. V svojem drugem poročilu ECRI na dolgo obravnava položaj teh državljanov držav nekdanje Jugoslavije, ki so bili po uradni dolžnosti (ex officio) izbrisani iz registra stalnega prebivalstva leta 1992, in ki se jih pogosto naziva "izbrisani". Kot je razloženo v tistem poročilu, je po oboroženem spopadu v Sloveniji leta 1991 in z zagotavljanjem neodvisnosti državi več kot 170 000 od približno 200 000 oseb s stalnim prebivališčem v Sloveniji iz drugih držav nekdanje Jugoslavije pridobilo državljanstvo na podlagi zakona o državljanstvu iz leta 1991. Ta zakon je dovoljeval šestmesečno obdobje za zaprositev za državljanstvo. Od preostalih 30 000 oseb jih je približno 11 000 v tistem času zapustilo Slovenijo. Vendar iz številnih razlogov, vključno z vojno med drugimi državami naslednicami nekdanje Jugoslavije in nejasnim stanjem, ki je prevladovalo v drugih državah naslednicah in zaradi uničenja, izgube ali nedostopnosti osebnih dokumentov, 18 305 oseb s stalnim prebivališčem ni ali ni moglo zaprositi za slovensko državljanstvo ali pa so zanj zaprosili in so bili zavrnjeni. Kot je omenjeno so bile 26. februarja leta 1992 te osebe izbrisane iz registra stalnega prebivalstva. Mnoge od teh oseb -- v večini primerov, kot je poročano, osebe z nizko stopnjo izobrazbe - so v Sloveniji živele dolgo časa in nekatere so bile celo rojene v Sloveniji. Vendar so zaradi izbrisa iz registra čez noč postale tujci brez pravnega statusa v Sloveniji, v mnogih primerih ne da bi se tega zavedale. Izguba pravnega statusa je zanje pomenila, poleg izničenja osebnih dokumentov in izpostavljenosti nevarnosti deportacije, izgubo dostopa do osnovnih pravic, vezanih na prebivališče, vključno s pravico do dela, do javnega zdravstva in do drugih socialnih pravic.

110. V svojem drugem poročilu ECRI ugotavlja na dejstvo, da je bil leta 1999 sprejet zakon, ki je "izbrisanim" ponujal možnost, da zaprosijo za stalno prebivališče. Prav tako ugotavlja, da je časovni okvir treh mesecev, da to storijo in zahteva, da prosilci dokažejo, da so od leta 1991 živeli v Sloveniji brez prekinitev daljših od treh mesecev, resno omejil učinkovitost tega zakona. ECRI ugotavlja, da je približno 12 000 oseb pridobilo stalno prebivališče na osnovi tega zakona. Vendar ta dodeljena dovoljenja za prebivanje niso bila veljavna od datuma izbrisa (26 Februar 1992), ampak od datuma uradne pridobitve teh dovoljenj, npr. v večini primerov leta 1999.

111. ECRI ugotavlja, da je aprila 2003 ustavno sodišče zakon iz leta 1999 razglasilo za neustaven, med drugim zato, ker ni imel povratno delujočega učinka na dovoljenja za prebivanje; ni urejal pridobivanja dovoljenja za prebivanje za tiste "izbrisane", ki so bili na silo deportirani iz Slovenije; ni predpisal kriterijev za izpolnjevanje zahteve

po nepretrganem prebivanju v Sloveniji. Ustavno sodišče je zato sklenilo, da mora Ministrstvo za notranje zadeve izdati dopolnilne administrativne sklepe s čimer so že podeljena dovoljenja za prebivanje dobila povratno delujoč učinek od 26 februarja 1992 do datuma uradne pridobitve. Prav tako je sklenilo, da je treba zakon iz leta 1999 v šestih mesecih dopolniti za določitev nove časovne omejitve za možne nove prošnje.

112. Glede prve točke ECRI ugotavlja, da je po začetnem odlašanju Ministrstvo za notranje zadeve pod prejšnjo vlado začelo izdajati dopolnilne administrativne sklepe, s katerimi so dali podeljenim dovoljenjem za prebivanje povratno delujoč učinek konec leta 2004. ECRI vseeno ugotavlja, da je bilo izdanih le približno 4 100 takih sklepov. Predstavniki Ministrstva za notranje zadeve pod takratno vlado so izjavili, da smatrajo, da ti dopolnilni sklepi ne slonijo na zadosti močni pravni podlagi in, da bi bilo treba prej sprejeti zakon, ki bi urejal pogoje in kriterije za izdajo dovoljenj za prebivanje. Vendar ECRI ugotavlja, da je decembra 2003 ustavno sodišče jasno odločilo, da je njegov sklep iz aprila 2003 predstavljal zadostno pravno podlago za izdajo takih sklepov in, da je bilo dejansko 4 100 že izdanih administrativnih sklepov izdanih na tej podlagi. ECRI je izrazila resno skrb nad dejstvom, da približno dve tretjini "izbranih", ki so po 26. februarju 1992 zavarovali svoje državljanstvo ali stalno prebivališče še vedno ne vidijo možnosti, da se njihove pravice poveže z obnovljenim stalnim prebivališčem z učinkovanjem od datuma izbrisa.

113. Situacija glede izvajanja drugih delov sklepa ustavnega sodišča je v času pisanja videti nejasna in negotova in je razlog za resno zaskrbljenost ECRI. Problem je bistveno vezan na uzakonitev zakona o urejanju statusa približno 6000 "izbranih", ki si še niso zajamčili slovenskega državljanstva ali dovoljenj za stalno prebivanje in, čigar trenutni položaj variira od imetnikov začasnih dovoljenj (približno 2 500 oseb) in oseb, ki še vedno živijo v Sloveniji brez pravnega statusa do oseb, ki so Slovenijo zapustile ali so bile deportirane. Slovenski organi poročajo ECRI o svoji odločitvi za sprejem takega zakona v obliki ustavnega zakona. ECRI ugotavlja, da je bila ta odločitev obče kritizirana tako znotraj državnega zbora kot civilne družbe, saj naj bi učinkovito in namerno vodila k neizvajanju sklepa ustavnega sodišča, med drugim, ker pomeni rabo ustavnih sredstev in ustrezne postopke (vključno s potrebno kvalificirano večino v državnem zboru), da bi se lahko ukvarjala z zadevami, ki bi jih morala urejati primarna zakonodaja. ECRI ni seznanjena s točno vsebino zakona, ki je, kakor poročajo, v postopku načrtovanja, niti ni bilo moč razjasniti predviden čas sprejema. V vsakem primeru, ECRI obžaluje dejstvo, da 6 000 oseb še vedno ne more ponovno pridobiti pravic, ki so jim bile nezakonito odvzete pred petnajstimi leti, ker slovenski organi niso izvajali sklepa ustavnega sodišča.

114. Na splošno je ECRI globoko zaskrbljena nad prevladujočim tonom v slovenski javnosti in politični razpravi glede "izbranih" od njenega zadnjega poročila. Obžaluje, da so bili ti prebivalci velikokrat zgolj talci političnih obravnav, vključno z izkoriščanjem njihove situacije za pridobivanje volivcev in, da se je razprava glede položaja teh oseb stalno odmikala stran od premisleka o človekovih pravicah. Še posebej obžalovanja vredno je, da se je spodbujalo in gojilo rasizem in ksenofobijo kot del tega procesa, vključno s posploševanjem in napačnimi predstavitvami glede vdanosti teh oseb do Republike Slovenije ali gospodarskega bremena, ki bi nastal ob povrnitvi njihovih pravic.

Priporočila

115. ECRI poziva slovenske organe, naj osebam, ki so bile 26. Februarja 1992 izbrisane iz registra stalnega prebivalstva, povrnejo pravice. S tem namenom močno priporoča, naj slovenski organi v dobri veri in brez nadaljnega odlašanja izvršijo sklep ustavnega sodišča iz aprila 2003. To vključuje takojšnjo ponovno izvedbo in zaključek procesa podeljevanja dopolnilnih sklepov, ki zagotavljajo povratno delujoč učinek pravicam do stalnega prebivališča in sprejetje pravnega okvira, ki bi omogočal tistim "izbranim" osebam, ki si še niso zajamčili stalnega prebivališča ali slovenskega državljanstva, da se njihove pravice ponovno obnovijo na čim bolj pošten in velikodušen način.

116. ECRI poziva slovenske organe, naj prevzamejo pobudo pri umeščanju Javne razprave o statusu "izbranih" varno v domeno človekovih pravic in naj pri obravnavanju teh oseb vzdržijo posploševanja in napačne predstavitve, ki gojita rasizem in sovraštvo do tujcev.”

3. Združeni narodi

267. Leta 1961 so Združeni narodi sprejeli Konvencijo o zmanjševanju apatridnosti (brezdržavljanstva). Slovenija je ni ratificirala.

268. Dne 2. junija 2003 je Odbor Združenih narodov za odpravo rasne diskriminacije izdal zaključne ugotovitve po 9. členu Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije ter izjavil, *inter alia*:

“13. Odbor je ohrabren zaradi korakov države pogodbenice, da obravnava dolgotrajen problem oseb, ki živijo v Sloveniji in niso mogli pridobiti državljanstva. Ne glede na to pa ostaja zaskrbljen, ker številne osebe, ki niso pridobile slovenskega državljanstva lahko izkusijo administrativne težave pri zadostitvi specifičnim zahtevam, ki jih vsebuje zakon. Odbor priporoča, da država pogodbenica prioriteto obravnava zadevo in, ob upoštevanju težav, ki so nastale, zagotovi, da je nova zakonodaja v zvezi z državljanstvom uveljavljena na nediskriminatoren način.

14. Odbor je zaskrbljen, ker je mogoče, da so bile številne osebe, ki v Sloveniji živi brez slovenskega državljanstva od osamosvojitve Slovenije naprej, pod določenimi pogoji prikrajšane za njihove pokojnine, stanovanja, v katerih so živele, zdravstveno oskrbo in druge pravice. Odbor opaza, da je država pogodbenica vložila opazne napore, da obravnava te problem in zaproša državo pogodbenico, da v svojem naslednjem periodičnem poročilu zagotovi določene informacije o teh problemih ter o kakršnihkoli ukrepih, ki jih je zagotovila.

269. Dne 30. Januarja 2004 je Odbor Združenih narodov za pravice otrok izdal zaključne ugotovitve po 44. členu konvencije o otrokovih pravicah, ki v določenem delu navaja, kot sledi:

“26. Odbor jemlje na znanje odločbi Ustavnega sodišča (U-I-284/94 z dne 4. februarja 1999 in U-I-246/02 z dne 3. aprila 2003) o tem, da izbris 1. 1992 okoli 18.300 ljudi s

poreklom iz drugih delov nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije iz Registra stalnega prebivalstva (RSP) nima pravne podlage in da je treba status stalnega prebivališča prizadetim osebam vrniti za nazaj. Odbor skrbi, da je ta izbris negativno vplival na številne otroke, saj so ti otroci in njihove družine zaradi izgube statusa stalnega prebivališča izgubili svojo pravico do zdravstvenega varstva, socialne pomoči in družinskih dodatkov, otroci, rojeni v Sloveniji po l. 1992, pa so postali osebe brez državljanstva.

27. Odbor priporoča, da država pogodbenica nadaljuje s popolnim in hitrim izvajanjem odločb Ustavnega sodišča, nadomesti škodo otrokom, ki so jih prizadele negativne posledice izbrisa, in zagotovi, da bodo ti otroci vse pravice po konvenciji uživali enako, kot jih uživajo drugi otroci v državi pogodbenici.”

270. Dne 25. julija 2005 je Odbor Združenih narodov za človekove pravice izdal sklepne ugotovitve k drugemu periodičnemu poročilu po 40. členu Mednarodnega dogovora o civilnih in političnih pravicah, ki v določenem delu navaja, kot sledi:

“10. Medtem ko opaža napor, ki ga je država pogodbenica vložila v to, da dodeli status osebe s stalnim prebivališčem v Sloveniji oz. slovensko državljanstvo državljanom drugih republik nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije, ki živijo v Sloveniji, Odbor ostaja zaskrbljen zaradi položaje tistih oseb, ki še niso uspele urediti svojega položaja v državi pogodbenici (12. In 13. Člen).

Država pogodbenica bi morala razrešiti pravni položaj vseh državljanov držav naslednic, ki so bile sestavni del nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije, ki trenutno živijo v Sloveniji, ter bi morala olajšati pridobitev slovenskega državljanstva vsem takšnim osebam, ki želijo postati državljani Republike Slovenije.”

271. Dne 25. januarja 2006 je odbor Združenih narodov za ekonomske, socialne in kulturne pravice izdal sklepne ugotovitve po 16. in 17. členu mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, ki navaja, *inter-alia*:

16. Odbor je zaskrbljen zaradi »izbrisa« državljanov nekdanje Jugoslavije, saj so bila njihova imena leta 1992 črtana iz registra prebivalcev. Posledično so izgubili slovensko državljanstvo in pravico do bivanja v državi pogodbenici. Odbor ugotavlja, da takšen položaj krši ekonomske in socialne pravice teh oseb, vključno s pravico do dela, socialne varnosti, zdravstvenega varstva in šolanja. Obžaluje tudi pomanjkanje informacij o dejanskem položaju pri uresničevanju pravic teh posameznikov, ki so opredeljene v paktu.

...

32. Odbor poziva državo pogodbenico, da sprejme potrebne zakonodajne in druge ukrepe za izboljšanje položaja državljanov držav nekdanje Jugoslavije, ki so bili »izbrisani«, saj so bila njihova imena leta 1992 črtana iz registra prebivalstva. Ob upoštevanju, da so bili o tem sklenjeni sporazumi, odbor odločno priporoča, da država

pogodbenica v skladu z ustreznimi odločbami Ustavnega sodišča vsem zadevnim posameznikom obnovi status osebe s stalnim prebivališčem. Takšni ukrepi bi posameznikom vrnil pravice in jim znova omogočili dostop do zdravstvenih storitev, socialnega zavarovanja, izobraževanja in zaposlovanja. Odbor prosi državo pogodbenico, naj v naslednjem periodičnem poročilu poroča o napredku pri tem.

272. Leta 1999 je mednarodna pravna komisija združenih narodov sprejela osnutke členov o državljanstvu fizičnih oseb v zvezi z državami naslednicami. Njen 6. Člen navaja, kot sledi:

“Vsaka zadevna država mora, brez nepotrebnega odlašanja, sprejeti zakonodajo o državljanstvu in drugih problemih v zvezi z nasledstvom držav skladno z določbami pričujočih osnutkov členov. Sprejeti mora primerne ukrepe, da bodo zadevne osebe v razumnem roku obveščene o učinku zakonodaje na njihovo državljanstvo, o vseh izbirah, ki jih imajo po tej zakonodaji, kot tudi o posledicah, ki jih bo izvajanje teh izbir imelo na njihov status.”

PRAVO

I. PROCESNA LEGITIMACIJA GOSPE MARIJE BAN

273. Sodišče mora najprej ugotoviti, ali ima gospa Marija Ban procesno legitimacijo za vztrajanje pri pritožbi, ki jo je vložil pritožnik gospod Milan Makuc, ki je med trajanjem postopka 2. junija 2008 umrl.

274. Sodišče ugotavlja, da so se pooblaščenici pritožnikov z vprašanjem, ali želi nadaljevati postopek pred Sodiščem, najprej obrnili na brata pritožnika gospoda Makuca, da pa ta postopka ni želel nadaljevati (gl. odstavek 81 zgoraj). Tožena Vlada je takrat ocenila, da je treba željo pritožnikovega brata spoštovati in da zato ni potrebno nadaljevati postopka namesto pritožnika. Po drugi strani pa je pritožnikov pooblaščenec, sklicujoč se na zadevo *Karner proti Avstriji* (št. 40016/98, odstavek 25, ESČP 2003-IX), trdil, da obravnavana zadeva presega osebo in interes samega pritožnika in da je nadaljevanje postopka potrebno zaradi spoštovanja človekovih pravic, kot so opredeljene v Konvenciji (prvi odstavek 37. člena).

275. Naknadno je 16. januarja 2009 sestrična pokojnega pritožnika gospa Marija Ban izjavila, da želi nadaljevati postopek z njegovo pritožbo pred Sodiščem. Kasneje je Sodišče obvestila, da zapuščinski postopek še teče.

276. Sodišče ugotavlja, da je v številnih primerih, ko je pritožnik po vložitvi pritožbe umrl, upoštevalo voljo pritožnikovih dedičev ali njegovih ožjih družinskih članov glede nadaljevanja postopka (gl. na primer zadeve *Malhous proti Češki Republiki* (sklep) [VS], št. 33071/96, ESČP 2000-XII, in *Kovačić in drugi proti Sloveniji* [VS], št. 44574/98, 45133/98 in 48316/99, odstavke 189-192, ESČP 2008-...). V tej zvezi je Sodišče presojalo, ali so bile osebe, ki so želele nadaljevati

postopek, pritožnikovi ožji sorodniki (gl. zadeve *Thévenon proti Franciji* (sklep), št. 2476/02, ESČP 2006-III, in *Scherer proti Švici*, 25. marec 1994, odstavek 31-32, Serija A št. 287). Poleg tega je Sodišče kot drugi kriterij ugotavljalo, ali so bile zadevne pravice prenosljive. Po eni strani je Sodišče nadaljevalo obravnavo zadev v primerih premoženjskih zahtevkov, ki so bili prenosljivi na dediče umrlega pritožnika (gl. na primer zadevi *Ahmet Sadık proti Grčiji*, 15. november 1996, odstavek 26, Poročila o sodbah in sklepih 1996-V; in, *mutatis mutandis*, *Karner*, navedeno zgoraj, odstavek 25). Po drugi strani je Sodišče ugotovilo, da so nekatere druge pravice, npr. tiste, ki jih varujejo 5. in 8. člen (zadeva *Thévenon*, navedena zgoraj) ali 2., 3., 5., 8., 9. in 14. člen (zadeva *Sanles Sanles proti Španiji* (sklep), št. 48335/99, ESČP 2000-XI), povsem osebne in neprenosljive narave (gl. zadevo *Väari proti Estoniji* (sklep), št. 8702/04, 8. julij 2008, z navedbo nadaljnjih referenc).

Sodišče je prav tako presojalo, ali se obravnavana zadeva nanaša na pomembna vprašanja v splošnem interesu, ki presegajo osebo in interese pritožnika (gl. zadeve *Karner*, navedeno zgoraj, odstavke 25-27; *Marie-Louise Loyen in Bruneel proti Franciji*, št. 55929/00, odstavek 29, 5. julij 2005; in *Biç in drugi proti Turčiji*, št. 55955/00, odstavek 23, 2. februar 2006).

277. Glede obravnavane zadeve Sodišče najprej ugotavlja, da želi gospa Ban doseči nadaljevanje zadeve, ki se nanaša na zatrevane kršitve pravic njenega bratranca gospoda Makuca, prvotnega pritožnika. Sodišče zapaža, da so se pritožnikovi pooblaščenici z vprašanjem, ali želi nadaljevati postopek pred Sodiščem, najprej obrnili na brata pritožnika gospoda Makuca, da pa ta postopka ni želel nadaljevati. Sodišče tako ugotavlja, da gospa Ban ni ena od najožjih sorodnikov gospoda Makuca, da zapuščinski postopek, ki je bil uveden po smrti pokojnega pritožnika, še vedno teče in da, po védenju Sodišča, še vedno niso bili razglašeni njegovi dediči. Poleg tega Sodišče ugotavlja, da se zadeva nanaša na vprašanja, ki spadajo prvenstveno pod 8. člen Konvencije in ki so tesno povezana z osebo gospoda Makuca. Končno Sodišče ob upoštevanju dejstva, da je pritožbo vložilo enajst pritožnikov in da se postopek pred Sodiščem glede desetih nadaljuje, šteje, da je vprašanje varstva splošnega interesa, ki bi zahteval obravnavo pritožbe pritožnika gospoda Makuca, odveč. Zaradi tega Sodišče ugotavlja, da pritožnikova sestrčna nima pravnega interesa za vztrajanje pri pritožbi. Iz tega izhaja, da je ta del pritožbe *ratione personae* neskladen z določbami Konvencije in da ga je treba v skladu s četrtem odstavkom 35. člena zavrnilo.

II. SPREJEMLJIVOST

1. Navedbe strank

(a) Predhodni ugovori tožene Vlade

278. Tožena Vlada je navajala, da je pritožba *ratione materiae* neskladna z določbami Konvencije, saj je urejanje področja državljanstva in prebivanja izvzeto

iz dometa Konvencije (sklicevala se je na zadevo *Üner proti Nizozemski* [VS], št. 46410/99, odstavek 54, ESČP 2006-XII). Poleg tega nobenemu od pritožnikov nikoli ni bila kratena pravica do državljanstva, upošteva je dejstvo, da zanj niso zaprosili. Prav tako večina pritožnikov tudi nikoli ni zaprosila za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje v Sloveniji.

279. Sicer pa pritožbe pritožnikov niso v okviru časovne pristojnosti Sodišča, saj sta se enkratna dogodka, za katera pritožniki trdijo, da sta vir zatrjevanih kršitev – namreč začetek veljavnosti osamosvojitvene zakonodaje in naknadni prenos imen pritožnikov iz registra stalnega prebivalstva – zgodila leta 1992, torej pred 28. junijem 1994, ko sta za Slovenijo začela veljati Konvencija in Protokol št. 1 (Vlada se je sklicevala na zadevo *Malhous*, navedeno zgoraj).

280. Prav tako Sodišče ni pristojno za obravnavno naknadnih postopkov, neločljivo povezanih s prvim dogodkom, ki je izven pristojnosti Sodišča (Vlada se je sklicevala na zadeve *Moldovan in drugi* in *Rostas in drugi proti Romuniji* (sklep), št. 41138/98 in 64320/01, 13. marec 2001; *Voroshilov proti Rusiji* (sklep), št. 21501/02, 8. december 2005; in *Kadiķis proti Latviji* (sklep), št. 47634/99, 29. junij 2000).

281. Kar zadeva navedbe pritožnice gospe Mezga, da je bila prikrajšana za pravico do dopusta za nego in varstvo otroka, je tožena Vlada dodatno navajala, da je dopust za nego in varstvo otroka lahko trajal najdlje do 26. julija 1992, kar pa je prav tako pred začetkom veljavnosti Konvencije za Slovenijo.

282. Poleg tega je tožena Vlada zatrjevala neskladnost s pravilom šestih mesecev po prvem odstavku 35. člena Konvencije. Sklicevala se je na sodbo v zadevi *Posti in Rahko proti Finski* (št. 27824/95, odstavek 40, ESČP 2002-VII) in trdila, da sporne situacije ni mogoče šteti kot »trajajoče situacije« za namen pravila šestmesečnega roka. V skladu s sodno prakso Sodišča je treba razlikovati med situacijami trajajočih kršitev in naknadnimi posledicami, ki pa so sicer lahko trajajoče, čeprav se je kršitev kot taka zgodila v točno določenem trenutku.

283. Nadalje je tožena Vlada trdila, da pritožniki že takoj na začetku niso izčrpali notranjih pravnih sredstev, kot to zahteva prvi odstavek 35. člena Konvencije, in sicer tako glede slovenskega državljanstva po Zakonu o državljanstvu kot tudi glede novih dovoljenj za prebivanje po Zakonu o tujcih. Prenos iz enega v drugi register je zgolj posledica opustitve pritožnikov, saj je vpis v register zgolj deklaratorne narave.

284. Po mnenju Vlade bi bili morali pritožniki zaprositi za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje po Zakonu o tujcih iz leta 1999 ali po ZUSDDD in nato, po izčrpanju pravnih sredstev, ki so na voljo v okviru upravnega postopka, vložiti ustavno pritožbo. Ob upoštevanju odločb Ustavnega sodišča, zlasti odločbe z dne 3. aprila 2003, bi bili lahko pritožniki uspešno zavarovali svoje pravice pred Ustavnim sodiščem, ki ima na podlagi 60. člena Zakona o Ustavnem sodišču polno jurisdikcijo; ta določba je bila uporabljena v številnih primerih (gl. odstavek 216 zgoraj). Ustavno sodišče je v številnih zadevah, ki so jih sprožili »izbrisani«, takim pritožbam ugodilo in zapolnilo pravno praznino, nastalo zaradi opustitve zakonodajalca, da bi izvršil odločbo Ustavnega sodišča (gl. odstavke 245-257

zgoraj).

285. Pritožniki gospod Kurić, gospod Dabetić ter gospa in gospod Ristanović niso nikoli zaprosili za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje. Gospa Mezga je sprožila postopek, ki pa je bil zaradi nesodelovanja stranke v postopku ustavljen. Prošnja gospoda Ademija je bila zaradi pomanjkanja dokazov zavržena. Niti gospa Mezga niti gospod Ademi nista vložila tožbe v upravnem sporu. Prošnji gospoda Berishe in gospoda Minića za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje sta bili zavrnjeni, pritožnika pa sta sprožila upravni spor, ki pa še ni končan. Osem pritožnikov tako bodisi ni sprožilo nikakršnega postopka bodisi niso pravilno izčrpali razpoložljivih notranjih pravnih sredstev.

286. Poleg tega je tožena Vlada navedla, da gospod Petreš in gospod Jovanović ne moreta več trditi, da sta »žrtvi« zatrjevanih kršitev v smislu 34. člena Konvencije, saj jima je bilo izdano dovoljenja za stalno prebivanje. Prav tako kot »žrtve« zatrjevane kršitve ni mogoče šteti gospe Mezga, saj ji je bilo izdano dovoljenje za začasno prebivanje v trajanju pet let.

287. Nadalje, pritožniki gospod Ljubomir Petreš, gospod Mustafa Kurić in gospod Jovan Jovanović, ki se na podlagi 1. člena Protokola št. 1 pritožujejo glede kršitve pravice do pokojnine, prav tako niso izčrpali notranjih pravnih sredstev, saj pravica do pokojnine po Zakonu o pokojninskem zavarovanju ne zastara in je neodtujljiva. Navedbe pritožnikov, da so izgubili vplačane prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, so torej neutemeljene; pokojninska doba pritožnikov ni bila nikoli izbrisana iz evidenc Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Republike Slovenije. Pritožniki lahko torej še vedno sprožijo postopek, saj imajo možnost pridobiti pokojnino, če izpolnjujejo z zakonom predpisane pogoje (gl. na primer zadevo *Müller proti Avstriji*, št. 5849/72, Poročilo Komisije z dne 1. oktobra 1975, Sklepi in poročila (SP) 3, str. 25).

288. Kar zadeva navedbe srbske Vlade, ki je intervenirala kot tretja stran (gl. odstavke 298-302 spodaj), jim je tožena Vlada oporekala.

289. Končno je tožena Vlada trdila tudi, da je pritožba v vsakem primeru tudi očitno neutemeljena v smislu tretjega odstavka 35. člena Konvencije.

(b) Pritožniki

290. V zvezi z obstojem različnih kršitev so pritožniki navajali, da je do odločitve tožene Vlade za prenos imen iz enega v drugi register prišlo v točno določenem trenutku. Vendar pa pritožbe pritožnikov ne temeljijo na tem dejanju, pač pa na naknadnem pravnem in dejanskem položaju, ki ga je povzročil »izbris« in ki še vedno ni popravljen. Zato ni dvoma, da situacija v obravnavani zadevi predstavlja trajajočo kršitev (pritožniki so se sklicevali na zadevi *Hutten-Czapska proti Poljski* [VS], št. 35014/97, odstavka 152-153, ESČP 2006-VIII, in *Skrzyński proti Poljski*, št. 38672/02, odstavke 39-42, 6. september 2007).

291. Ta ugotovitev je neizogibno imela vpliv na časovno pristojnost Sodišča. Po zgoraj navedeni sodni praksi morajo biti od datuma ratifikacije dalje vsa dejanja in opustitve države v skladu s Konvencijo ali njenimi protokoli, naknadna dejstva pa spadajo v jurisdikcijo Sodišča tudi v primeru, ko gre zgolj za podaljšek že obstoječe situacije.

292. Po sodni praksi Sodišča se pravilo šestmesečnega roka v primeru kršitev s

trajajočim značajem ne uporablja. Tožena Vlada zlasti ni naredila ničesar, da bi izvršila odločbo Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003. Poleg tega pravna sredstva, ki so bila na voljo pritožnikom, niso bila učinkovita. Pritožniki so bili prepričani, da jim ni treba izčrpati notranjih pravnih sredstev, ker je bil njihov položaj posledica nezakonitih upravnih praks in ker so bili izjemno ranljivi (sklicevali so se na zadevo *Aksoy proti Turčiji*, 18. december 1996, odstavke 52-57, *Poročila* 1996-VI).

293. Kar zadeva izčrpanje notranjih pravnih sredstev, po mnenju pritožnikov niti enega ob obstoječih notranjih pravnih sredstev ni mogoče oceniti kot učinkovitega ob upoštevanju dejstva, da ne obstaja sistemski zakon, ki bi uredil položaj »izbrisanih«. V takšnih okoliščinah bi bilo iluzorno uporabiti pravna sredstva, kot je na primer upravni spor, ter pričakovati, da bo v primeru molka organa Upravno sodišče uporabilo smernice Ustavnega sodišča. Tudi v primeru sprejetja ugodne odločitve bi slednjo po vsej verjetnosti prav kmalu razveljavil naknadno sprejeti zakon. Vsekakor pa je večina pritožnikov sprožila sodni postopek zoper zadevne odločbe, sprejete na prvi stopnji, a je bilo iluzorno pričakovati ugoden izid. Breme, ki ga pritožnikom želi naložiti tožena Vlada, je popolnoma nesorazmerno; Vlada želi celotno odgovornost za »izbris« prevesti na žrtve.

294. Kar zadeva štiri pritožnike, ki baje nikoli niso zaprosili za izdajo dovoljenja za prebivanje, sta gospod Kurić in gospod Dabetić izkoristila razpoložljiva notranja pravna sredstva, medtem ko gospa in gospod Ristanović nista izpolnjevala pogojev po veljavni zakonodaji, saj ni bila izvršena odločba Ustavnega sodišča. Kar zadeva gospo Mezga, v zvezi z vlogo katere je prišlo do ustavitve postopka zaradi njenega domnevnega nesodelovanja v postopku, pa je bilo osebam brez urejenega statusa težko zbrati dokumente, ki dokazujejo nepretrgano življenje v Sloveniji. In končno, postopka, ki sta ju sprožila gospod Berisha in gospod Minić, še vedno tečeta. V nobenem primeru pa teh postopkov ni mogoče šteti kot učinkovitih (gl. odstavke 158 in 189-192 zgoraj).

295. Pritožniki so trdili, da so tisti, ki jim je bilo izdano dovoljenje za prebivanje z veljavnostjo od datuma izdaje, še vedno žrtve zatrtih kršitev Konvencije. V nasprotju z upoštevanjem sodne prakse (*Eckle proti Nemčiji*, 15. julij 1982, Serija A št. 51) tožena Vlada ni priznala obstoja kršitve in pritožnikom ni ponudila nikakršnega povračila v smislu odškodnine.

296. Kar zadeva zatrtje kršitev pravice do pokojnine pritožnikov gospoda Ljubomira Petreša, gospoda Mustafe Kurića in gospoda Jovana Jovanovića, so pritožniki trdili, da so bile v kontekstu nasledstva držav države naslednice zavezane k sprejetju vseh potrebnih ukrepov za zagotovitev mirnega uživanja njihovega premoženja, za sprostitev že plačanih prispevkov in za odobritev pravice do pokojnine za obdobje pred »izbrisom« in po njem v znesku, ki bi bil vsaj sorazmeren nadomestilu, do katerega bi bili upravičeni na podlagi valorizirane plače v času »izbrisa«.

297. Kar zadeva navedbe Vlade, da so njihove trditve vsekakor očitno neutemeljene, pa so se pritožniki sklicevali na dolžnost tožene Vlade, da bi jih

obvestila, zlasti v okoliščinah nasledstva držav, in na nezakonitost po uradni dolžnosti izvršenega »izbrisa«, ki jo je ugotovilo tudi Ustavno sodišče.

(c) Vlada interventka

298. Srbska Vlada je navedla, da vlaga pripombe tretje strani, upošteva pomen obravnavanih vprašanj in začetni kontekst zatrjevanih kršitev, namreč razpad SFRJ.

299. Na podlagi splošno priznanih načel mednarodnega prava se mednarodna pogodba ne uporablja za ravnanja ali dejstva, ki so se zgodila, ali za situacije, ki so prenehale obstajati pred začetkom veljavnosti zadevne pogodbe in pred ratifikacijo s strani zadevne države. Isto velja tudi za Konvencijo in za časovno pristojnost Sodišča za presojo zadeve.

300. Vendar pa ima lahko »doktrina trajajoče kršitve« pri zagotovitvi s Konvencijo zavarovanih pravic pomembno vlogo, saj pritožniki ne zahtevajo povračila za kakršen koli trenutni učinek opustitve tožene države, da bi uredila njihov pravni položaj, pač pa zaradi dejstva, da je imela obstoječa pravna praznina vrsto let resno vplivala na njihovo uživanje pravice do zasebnega in družinskega življenja. Vsekakor so zatrjevane kršitve neprekinjeno obstajale od datuma začetka veljavnosti Konvencije za Slovenijo, torej od 28. junija 1994.

301. Kar zadeva ugovore tožene Vlade, da pritožniki niso izčrpali razpoložljivih notranjih pravnih sredstev, je Vlada interventka navedla, da so se v okoliščinah obravnavane zadeve razpoložljiva pravna sredstva izkazala za neučinkovita in neprimerna.

302. Ker pritožniki niso imeli na razpolago učinkovitega notranjega pravnega sredstva proti krivicam, ki so jim bili izpostavljeni, je kot začetno točko šestmesečnega roka mogoče upoštevati izpodbijano dejanje ali opustitev oblasti. Za kršitve Konvencije, ki izhajajo iz pravne določbe – v obravnavani zadevi so to zakoni, ki niso ustrezno uredili materije –, je Sodišče štelo, da predstavljajo »doktrino trajajoče kršitve«. V obravnavani zadevi je ohranjanje zakonodaje, ki jo je Ustavno sodišče razglasilo za protiustavno, zaradi neaktivnosti državnih oblasti predstavljalo trajajoče vmešavanje v pravico pritožnikov do spoštovanja njihovega zasebnega in družinskega življenja.

2. Ocena Sodišča

303. Kar zadeva predhodni ugovor tožene Vlade, da so pritožbe pritožnikov po 8. členu Konvencije *ratione materiae* neskladne z določbami Konvencije, Sodišče ocenjuje, da ta del pritožbe – ob upoštevanju pisnih stališč strank – poraja zapletena dejanska in pravna vprašanja, obravnava katerih je odvisna od obravnavanja utemeljenosti pritožbe. Tega dela pritožbe torej ni mogoče šteti kot očitno neutemeljenega v smislu tretjega odstavka 35. člena Konvencije. Prav tako ni nobenega drugega razloga, da bi ga razglasili za nesprejemljivega (gl. zadevi *Makuc in drugi* (sklep), št. 26828/06, odstavke 166-169, 31. maj 2007, in *Slivenko in drugi proti Latviji* (sklep) [VS], št. 48321/99, odstavek 88, ESČP 2002-II (izvlečki)).

304. Kar zadeva časovno pristojnost Sodišča, Sodišče ponovno poudarja, da ta

obsega le obdobje po tem, ko je tožena država ratificirala Konvencijo in njene protokole. Po ratifikaciji mora biti ravnanje države skladno s Konvencijo ali njenimi protokoli, naknadna dejstva pa spadajo v pristojnost Sodišča tudi v primeru, ko so zgolj podaljšek že obstoječe situacije (gl. na primer zadevo *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão in drugi proti Portugalski*, št. 29813/96 in 30229/96, odstavek 43, ESČP 2000-I). Skladno s tem je Sodišče pristojno za obravnavo dejstev pričujoče zadeve, kar se tiče njihove skladnosti s Konvencijo, le v toliko, kolikor so se zgodila po 28. juniju 1994, torej po datumu ratifikacije Konvencije in Protokola št. 1 s strani Slovenije. Vendar pa lahko upošteva dejstva pred ratifikacijo, v koliko je mogoče šteti, da so slednja povzročila trajajočo situacijo, ki se razteza prek tega datuma, ali pa so pomembna za razumevanje dejstev, nastalih po tem datumu (gl. zadevo *Hutten-Czapska*, navedeno zgoraj, odstavke 147-153).

305. Sodišče zapaža, da se pritožbe pritožnikov nanašajo na splošno situacijo, ki jih je prizadela kot posledica nespoštovanja odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003, ki je ugotovila, da je bil »izbris« v neskladju z ustavo. Ta situacija je obstajala 28. junija 1994 in se nadaljuje še več kot 15 let po začetku veljavnosti Konvencije in njenih protokolov za Slovenijo (gl. nasprotno *Šilih proti Sloveniji* [VS], št. 71463/01, odstavek 140, ESČP 2009-...). Ugovor tožene Vlade o časovni nepristojnosti je torej treba zavreči.

306. Sodišče nadalje ponovno poudarja, da se pravilo šestmesečnega roka ne uporablja v primeru kršitev trajajočega značaja. Ugovor tožene Vlade, da ni bilo spoštovano pravilo šestmesečnega roka, je torej treba zavreči.

307. Kar zadeva ugovor tožene Vlade, da so pritožbe gospe Mezga po 1. členu Protokola št. 1 *ratione temporis* neskladne z določbami Konvencije, Sodišče ugotavlja, da je bila pritožnica na dopustu za nego in varstvo otroka leta 1992 (gl. odstavek 128 zgoraj), kar pa je bilo pred tem, ko je Slovenija ratificirala Protokol št. 1. Te pritožbe je treba torej razglasiti kot časovno neskladne z določbami Konvencije in jih zavrniti v skladu s tretjim in četrtim odstavkom 35. člena Konvencije.

308. Kar zadeva ugovor tožene Vlade, da pritožniki niso izčrpali notranjih pravnih sredstev, Sodišče ponovno poudarja, da je Ustavno sodišče ob različnih priložnostih ugotovilo, da je »izbris« v nasprotju z Ustavo in da se pritožniki v bistvu pritožujejo zaradi nespoštovanja teh odločb. V teh okoliščinah je ugovor tožene Vlade o neizčrpanju notranjih pravnih sredstev treba zavreči (gl. zadevo *Tokić in drugi proti Bosni in Hercegovini*, št. 12455/04, 14140/05, 12906/06 in 26028/06, odstavka 57 in 58, 8. julij 2008).

309. Končno je tožena Vlada uveljavljala tudi ugovor, da gospod Petreš in gospod Jovanović v smislu 34. člena Konvencije ne moreta trditi, da sta »žrtvi« zatrjevanih kršitev, saj jima je bilo izdano dovoljenje za stalno prebivanje. Prav tako tudi gospa Mezga ne more trditi, da je »žrtev« zatrjevane kršitve, saj ji je bilo izdano dovoljenje za začasno prebivanje v trajanju pet let.

310. Sodišče ugotavlja, da je bilo 3. marca 2009 pritožnikoma gospodu Petrešu in gospodu Jovanoviću po uradni dolžnosti izdano dopolnilno dovoljenje za prebivanje na podlagi 8. točke izreka odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila

2003, s katerim jima je priznan status prebivalca od 26. februarja 1992 dalje (gl. odstavke 57, 101-103 in 116-118 zgoraj).

311. Sodišče ugotavlja, da so dejstva, glede katerih sta se pritoževala pritožnika, nehala obstajati in da izdaja dovoljenje za prebivanje z retroaktivnim učinkom, v skladu z odločbo Ustavnega sodišča, predstavlja učinkovito in zadostno pravno sredstvo za njune pritožbe po 8., 13. in 14. členu Konvencije. Iz tega sledi, da ne moreta več trditi, da sta »žrtvi« zatrjevanih kršitev (gl., *mutatis mutandis*, zadevi *Shevanova proti Latviji* (izbris) [VS], št. 58822/00, odstavke 48-50, 7. december 2007, in *Kaftailova proti Latviji* (izbris) [VS], št. 59643/00, odstavke 52-54, 7. december 2007).

312. Po drugi strani pa takšno dovoljenje ni bilo izdano gospe Mezga. Ugovor tožene Vlade glede te pritožnice je torej treba zavreči.

313. Kar zadeva zatrjevano kršitev pravice do pokojnine pritožnikov gospoda Ljubomira Petreša, gospoda Mustafe Kurića in gospoda Jovana Jovanovića, Sodišče ponovno poudarja, da je treba v primeru, ko velja v državi pogodbenici zakonodaja, ki zagotavlja plačilo socialnega nadomestila – bodisi odvisno od predhodnega plačila prispevkov ali neodvisno od tega –, šteti, da ta zakonodaja predstavlja lastninsko upravičenje, ki spada pod domet 1. člena Protokola št. 1 za posameznike, ki izpolnjujejo v zakonodaji predpisane pogoje (gl. zadeve *Stec in drugi proti Združenemu kraljestvu* (sklep) [VS], št. 65731/01 in 65900/01, odstavek 54, ESČP 2005-X; *Andrejeva proti Latviji* [VS], št. 55707/00, odstavek 77, ESČP 2009-...; in *Predojević in drugi proti Sloveniji* (sklep), št. 43445/98, 49740/99, 49747/99, 54217/00, 7. junij 2001).

314. Vendar pa Sodišče zapaža, da nobeden od treh pritožnikov ni začel postopka pred Zavodom za pokojninsko in invalidsko zavarovanje z namenom uveljavljanja pravice do pokojnine. Tako niso pravilo izčrpali notranjih pravnih sredstev, kot to zahteva prvi odstavek 35. člena Konvencije.

315. Skladno s tem Sodišče razglša pritožbe glede pritožnikov gospoda Mustafe Kurića, gospoda Velimira Dabetića, gospe Ane Mezga, gospe Ljubenke Ristanović, gospoda Tripuna Ristanovića, gospoda Alija Berishe, gospoda Ilfana Sadika Ademija in gospoda Zorana Minića po 8., 13. in 14. členu Konvencije za sprejemljive.

III. ZATRJEVANA KRŠITEV 8. ČLENA KONVENCIJE

316. Pritožniki so po 8. členu Konvencije trdili, da so bili arbitrarno prikrajšani za možnost pridobitve slovenskega državljanstva in/ali ohranitve svojega statusa kot stalni prebivalci, po tem ko je Slovenija leta 1991 razglasila samostojnost, ker niso imeli možnosti za vložitev uradne vloge za državljanstvo v kratkem obdobju, ki ga je predpisovala nacionalna zakonodaja. Posledično so bila 26. februarja 1992 njihova imena protipravno »izbrisana« iz registra stalnega prebivalstva.

317. V posledici tega pritožniki niso mogli zaprositi za slovensko državljanstvo ali za stalno prebivanje v Sloveniji. Nekateri od pritožnikov prav tako niso mogli pridobiti državljanstva katere koli druge države naslednice nekdanje SFRJ in so dejansko postali osebe brez državljanstva. Posledice teh dogodkov so bile za

zasebno in družinsko življenje pritožnikov izjemno hude in predstavljajo kršitev 8. člena Konvencije. Položaj je ostal praktično nespremenjen tudi po sprejetju odločbe Ustavnega sodišča iz leta 1999, ki je ugotovilo, da je bil »izbris« v nasprotju z Ustavo, po naknadnem sprejetju ZUSDDD in po sprejetju odločbe Ustavnega sodišča iz leta 2003, ki je ugotovila, da so nekatere določbe zakona v neskladju z Ustavo.

318. 8. člen Konvencije določa:

»1. Vsakdo ima pravico do spoštovanja njegovega zasebnega in družinskega življenja, doma in dopisovanja.

2. Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen, če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato, da se prepreči nered ali kaznivo dejanje, da se zavaruje zdravje ali morala, ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.«

1. Navedbe strank

Pritožniki

319. Pritožniki, od katerih so številni v Sloveniji živeli več desetletij, so trdili, da so z »izbrisom« iz registra stalnega prebivalstva 26. februarja 1992 čez noč postali »tujci« in da so bili prikrajšani za vse civilne, politične, socialne in ekonomske pravice, ki so vezane na stalno prebivališče. Navedli so, da je tožena Vlada s serijo povezanih ravnanj (zavrnitev podelitve stalnega prebivališča ali državljanstva, prisilne odstranitve iz države) in opustitev (opustitev obvestila, neizvršitev odločb Ustavnega sodišča, nesprejetje ustreznih zakonodajnih ukrepov za ureditev pravnega položaja »izbrisanih«), ki so imele za neposredno posledico poseg v uživanje pravice pritožnikov do zasebnega in družinskega življenja, kršila 8. člen Konvencije (sklicevali so se na zadevo *Botta proti Italiji*, 24. februar 1998, odstavek 32, *Poročila* 1998-I).

320. Kar zadeva navedbe tožene Vlade, da so bila leta 1992 za obvestitev pritožnikov o roku za vložitev vloge za slovensko državljanstvo po Zakonu o državljanstvu in o prenosu iz enega v drugi register uporabljena primerna sredstva, so pritožniki trdili, da nihče od njih ni bil nikdar ustrezno obveščen. Zatrjevana zadostnost uporabljenih sredstev se ne sklada z izjemno visokim številom »izbrisanih«. Naknadno so sicer nekateri od pritožnikov prejeli obvestilo, naj »uredijo svoj status«, vendar pa so jim ob takih priložnostih na občini odvzeli dokumente. To je povzročilo, da so v kasnejših postopkih še toliko težje izpolnili enega od pogojev iz ZUSDDD, namreč da dokažejo, da so od leta 1991 dejansko neprekinjeno živeli v Sloveniji. Tožena Vlada je torej zaradi nepravilnega obveščanja in zaradi »izbrisa« kršila pravico pritožnikov do zasebnega življenja, in to tako v procesnem kot tudi v vsebinskem pogledu (pritožniki so se sklicevali na zadevo *Guerra in drugi proti Italiji*, 19. februar 1998, *Poročila* 1998-I). Končno pa bi moralo biti dokazno breme glede primerne obvestitve ali odvzema dokumentov

na toženi Vladi.

321. Določbe Zakona o tujcih, ki so se 26. februarja 1992 začele uporabljati za pritožnike, niso bile ne dostopne ne predvidljive, saj je bil Zakon o tujcih namenjen ureditvi položaja nezakonitih priseljencev. Poleg tega je bilo splošno ravnanje slovenskih oblasti arbitrarno. Po mnenju pritožnikov poseg tožene Vlade ni bil sorazmeren s katerim koli od zasledovanih legitimnih ciljev.

322. Pritožniki so nadalje oporekali navedbam tožene Vlade, ki je trdila, da njihove pritožbe temeljijo na »nerazumevanju razlike med prijavo stalnega prebivališča v relevantnem času in dovoljenjem za stalno prebivanje«. Pravilna je trditev, da je prijava stalnega prebivališča imela zgolj deklaratorni učinek. Vendar pa je odstranitev osebe iz registra stalnega prebivalstva imela očitno negativen konstitutiven učinek, ki je bil enak razveljavitvi dovoljenja za stalno prebivanje za »pravega« tujca. To je poudarila tudi odločba Ustavnega sodišča z dne 4. februarja 1999, ki je ugotovila, da so bile določbe Zakona o tujcih do »izbrisanih« diskriminatorne, saj so razlikovale med »pravimi« tujci z dovoljenji za stalno prebivanje, pridobljenimi v nekdanji SFRJ, in »izbrisanimi«, ki so bili nasprotno obravnavani kot nezakoniti priseljenci.

323. Kar zadeva navedbe tožene Vlade, da prenos iz enega registra v drugega ni oviral nadaljnjega prebivanja pritožnikov na slovenskem ozemlju in da je bila prisotnost »izbrisanih« v veliki meri tolerirana, je treba omeniti, da so bili številni med njimi prisilno odstranjeni iz Slovenije, med njimi tudi pet pritožnikov.

324. Tožena Vlada je tudi trdila, da je bil izraz »izbris« uporabljen neupravičeno, s čimer je zanikala obstoj sistemskega problema v Sloveniji. Če bi bile te navedbe resnične, številne mednarodne organizacije s področja varstva človekovih pravic ne bi tako zelo kritizirale položaja »izbrisanih« zaradi resnih in sistematičnih kršitev temeljnih pravic, ki še vedno izvirajo iz tega pojava. V podporo svojim navedbam se je tožena Vlada sklicevala zgolj na mednarodne dokumente iz začetka 90. let prejšnjega stoletja, ko je bil problem javnosti še neznan.

325. Naknadno so organi Sveta Evrope, namreč Svetovalni odbor o uresničevanju Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin, Odbor ministrov, Evropska komisija proti rasizmu in nestrpnosti ter Komisar za človekove pravice, kot tudi odbori Združenih narodov, namreč Odbor za človekove pravice, Odbor za odpravo rasne diskriminacije, Odbor za ekonomske, socialne in kulturne pravice in Odbor za pravice otroka ugotovili, da je neureditev pravnega položaja »izbrisanih« in neizvršitev odločbe Ustavnega sodišča, ki je vzpostavila obveznost ureditve, imela vrsto resnih posledic, povezanih s polnim uživanjem temeljnih pravic. To je zahtevalo hitro posredovanje tožene Vlade, ki bi bila morala rešiti položaj z retroaktivnim priznanjem stalnega prebivališča in s pripravo ustreznih ukrepov za odpravo že nastale škode (gl. odstavke 262-271 zgoraj).

326. Pritožniki so navajali, da je obstoj sistemskega problema za obravnavano zadevo ključnega pomena. Položaja ni mogoče šteti kot popolnoma popravljenega, dokler ne bodo slovenske oblasti prevzele polne odgovornosti za sprejetje splošnih ukrepov glede »izbrisanih«. Zadeva pritožnikov ni »osamljen slučaj niti je ni mogoče pripisati posebnemu toku dogodkov v [njihovem] primeru«, pač pa je, tako

kot v zadevi *Broniowski proti Poljski* ([VS], št. 31443/96, odstavek 189, ESČP 2004-V) »prej posledica upravnega in regulatornega ravnanja s strani oblasti«, usmerjenega proti določljivi skupini oseb: nekdanjim državljanom SFRJ, ki niso pridobili slovenskega državljanstva. Glede na zadnje podatke, ki jih je posredovalo Ministrstvo za notranje zadeve, je bilo v času »izbrisa« teh oseb 25.671, 13.426 od njih pa jih ni imelo urejenega statusa v Sloveniji in njihovo trenutno prebivališče ni bilo znano.

327. Kar zadeva navedbe tožene Vlade, da so državni organi po »izbrisu« obstoječe predpise razlagali v korist pritožnikov ali da je bila sprejeta zakonodaja, ki je »izbrisanim« omogočila ureditev statusa, so pritožniki navedli, da je Ustavno sodišče leta 1999 ugotovilo, da je s sprejetjem sklepa z dne 3. septembra 1992 Vlada prekoračila svoja pooblastila, saj zakonodajalcu ni omogočila, da bi zapolnil pravno praznino (gl. odstavek 222 zgoraj). Res je, da je ZUSDDD edini zakon, na katerega so se lahko sklicevali »izbrisani«, vendar pa je za ureditev položaja izbrisanih bil nezadosten. Zakon vsebuje pogoj neprekinjenega življenja na ozemlju Slovenije od trenutka »izbrisa«, to pa je pogoj, ki ga je bilo težko dokazati celo tistim, ki države niso nikoli zapustili. Poleg tega so dovoljenja za stalno prebivanje imela učinek šele od izdaje. Po prepričanju pritožnikov je po sprejetju odločbe Ustavnega sodišča z dne 4. aprila 2003 pravilno: 3. aprila 2003, op. prevajalca edino učinkovito pravno sredstvo za ureditev položaja »izbrisanih« sprejetje zakona, ki bi celostno uredil materijo.

328. V nasprotju z navedbami tožene Vlade so pritožniki trdili, da se obravnavana zadeva očitno razlikuje od sodbe v zadevi *Sisojeva in drugi proti Latviji* ([VS], št. 60654/00, ESČP 2007-II). V navedenem primeru so pritožniki, ki so živeli v Latviji, tam zaprosili za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje, nato pa so naknadno pridobili ruski potni list. Latvijski organi so njihov status odvzeli izključno zaradi nezakonitega ravnanja pritožnikov. Nasprotno pa pritožniki v obravnavani zadevi niso aktivno povzročili položaja, v katerem so se znašli (sklicevali so se na zadevo *Sisojeva in drugi*, navedeno zgoraj, odstavek 94). Poleg tega so latvijski organi pritožnikom poslali vrsto dopisov, v katerih so pojasnili potrebni postopek za ureditev bivanja v Latviji, pritožniki pa teh navodil niso upoštevali. V nasprotju s tem pa pritožniki v obravnavani zadevi nikoli niso bili neposredno obveščeni. Še več, vsi pritožniki v obravnavani zadevi so se trudili, da bi uredili svoj status; deset jih je zaprosilo za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje ali pa so sprožili sodne postopke.

329. V sodbi v zadevi *Sisojeva in drugi* je Sodišče štelo za posebej pomembno dejstvo, da bi v primeru, ko bi bili pritožniki upoštevali ukrepe, ki jih je navedla tožena Vlada, mogli svobodno izvrševati svojo pravico do zasebnega in družinskega življenja po 8. členu Konvencije. Nasprotno pa v obravnavni zadevi pritožniki po veljavni slovenski zakonodaji niso imeli na razpolago učinkovitega pravnega sredstva za ponovno pridobitev teh pravic.

330. Končno, po poteku roka za vložitev prošnje za državljanstvo so štirje pritožniki postali »osebe brez državljanstva« in ne zgolj »tujci«. Republika Slovenija napačno predpostavlja, da so vse osebe iz drugih republik SFRJ, ki so v

Sloveniji stalno prebivale, imele državljanstvo ene od teh republik in da bi torej lahko pridobile državljanstvo ene od novo nastalih držav naslednic. Zato bi bilo treba ustrezno uporabiti mednarodne obveznosti, ki se nanašajo na osebe brez državljanstva (gl. odstavke 260-261, 267 in 272 zgoraj).

Tožena Vlada

331. Tožena Vlada je navedla, da je Republika Slovenija na začetku neodvisnosti tako prek Izjave o dobrih namenih kot prek osamosvojitvene zakonodaje omogočila pridobitev slovenskega državljanstva z naturalizacijo državljanom drugih nekdanjih republik SFRJ s stalnim prebivališčem v Sloveniji pod izjemno ugodnimi pogoji. Poleg tega jim je Ustavni zakon iz leta 1991 zagotovil enakost obravnavanja s slovenskimi državljani do pridobitve slovenskega državljanstva ali do preteka roka iz Zakona o tujcih (gl. odstavek 214 zgoraj). Vendar pa ob upoštevanju potrebe po vzpostavitvi korpusa slovenskih državljanov – zlasti v luči državnozborskih volitev leta 1992 – ta enakost obravnavanja ni mogla trajati v nedogled. Zato je bilo na stalnih prebivalcih Slovenije, ki niso imeli slovenskega državljanstva, da uporabijo možnost za pridobitev državljanstva neodvisne Slovenije; slednje ni bilo podeljeno avtomatično. Tovrstna odločitev bi bila kršila pravico posameznikov, da se odločijo, ali želijo postati slovenski državljani.

332. V tem za vzpostavitev države prelomnem obdobju so bile nujne hitre odločitve. Kljub temu pa so po prepričanju tožene Vlade vsi stalni prebivalci imeli na voljo dovolj dolgo časovno obdobje, v katerem bi mogli urediti svoj status, prav tako pa so bili tudi na primeren način obveščeni o novi zakonodaji, ki je bila tudi v zadostni meri predvidljiva (sklicevala se je na zadevo *Slivenko proti Latviji* ([VS], št. 48321/99, odstavek 107, ESČP 2003-X). Poleg objave v Uradnem listu so bile informacije objavljene prek sredstev javnega obveščanja ter prek obvestil v občinah. Nekatere občine, na primer v Ljubljani, Mariboru in Kopru, so uporabile tudi osebne načine obveščanja. Prebivalce so obveščali osebno ali po telefonu, pretežno pa z navadno pošto in v nekaterih primerih z obvestitvijo po Zakonu o splošnem upravnem postopku. Vsekakor je bilo povsem razumno pričakovati, da bodo osebe, ki jih je v tistem času problematika zadevala, pokazale primeren interes za ureditev svojega statusa – bodisi z vložitvijo vloge za državljanstvo bodisi z ureditvijo prebivanja. Nenazadnje pa je pomembno ponovno opozoriti na splošno veljavno pravno načelo, da nepoznavanje prava škodi (*ignorantia iuris nocet*).

333. Kot je že bilo povedano, so prehodne določbe Zakona o tujcih, ki so temeljile na načelu preprečevanja apatridnosti, omogočile obsežno naturalizacijo državljanov drugih nekdanjih republik SFRJ s stalnim prebivališčem v Sloveniji (gl. odstavka 35 in 37 zgoraj). Kar zadeva ureditev statusa tujcev po začetku veljavnosti Zakona o tujcih, je treba razlikovati med »tujci iz drugih republik nekdanje SFRJ«, ki so predhodno imeli prijavljeno stalno prebivališče v Sloveniji na enak način kot slovenski državljani in za katere je veljal 81. člen, ter »pravimi« tujci, ki so imeli izdano dovoljenje za stalno prebivanje po Zakonu o gibanju in prebivanju tujcev (gl. odstavka 208 in 221 zgoraj).

334. Dne 26. februarja 1992, po preteku roka iz drugega odstavka 81. člena, ni več bilo pravne podlage, da so nekdanji državljani SFRJ, ki niso zaprosili za slovensko

državljanstvo, še vedno vpisani v register stalnega prebivalstva. Ker je veljavna zakonodaja predpisovala dnevno usklajevanje registrov po uradni dolžnosti (gl. odstavek 221 zgoraj), je Ministrstvo za notranje zadeve odredilo prenos imen relevantnih oseb v posebno evidenco »tujcev brez urejenega statusa«. Ker je ta prenos zgolj odražal dejansko stanje glede na določbe Zakona o tujcih, o njem ni mogoče govoriti kot o »izbrisu«. Poleg tega pa zadevnim osebam ni bila odvzeta pravica, da še naprej živijo v kraju svojega dotedanjega bivališča.

335. Pritožniki zmotno zatrjujejo, da so državljani SFRJ stalno prebivališče v SFRJ pridobili praktično avtomatično. Državljanstvo SFRJ je res predstavljalo pravno podlago za prijavo stalnega prebivališča, vendar pa je morala za namen vnosa v register oseba najprej odjaviti svoje prejšnje stalno prebivališče in predložiti o tem ustrezen dokaz. Po drugi strani pa so morali »pravi« tujci za namen prijave stalnega prebivališča najprej pridobiti dovoljenje za stalno prebivanje. V takih primerih je bila prijava torej zgolj posledica dejstva, da je tujec pridobil dovoljenje za prebivanje, in ni vzpostavljala nobene pravice. Nasprotno pa je bila konstitutivni akt izdaja dovoljenja za prebivanje (tako stalnega kot začasnega). Tožena Vlada je trdila, da je do nesporazuma v obravnavani zadevi prišlo zaradi nepravilne uporabe teh dveh terminov s strani pritožnikov. Pravilno razumevanje obeh pojmov kaže na to, da je uporaba izrazov »izbris« in »izbrisani« neupravičena. In končno, ureditev prebivanja tujcev prek sistema dovoljenj za prebivanje je v vseh državah, vključno z državami članicami Evropske unije, nekaj povsem običajnega (gl. za odstavek 259 zgoraj).

336. V naslednjih letih je tožena Vlada večkrat poskušala urediti položaj nekdanjih državljanov SFRJ brez urejenega statusa. Upošteva njihovo veliko število je 3. septembra 1992 sprejela sklep, da se za namen računanja triletnega obdobja bivanja v Sloveniji, ki je potrebno za pridobitev dovoljenja za začasno prebivanje, kot to predpisuje 13. člen Zakona o tujcih, upošteva tudi obdobje pred začetkom veljavnosti zakona. Na ta način je bilo velikemu številu »zamudnikov« omogočeno, da so pridobili dovoljenje za stalno prebivanje; skupaj je bilo v obdobju od leta 1992 do leta 1997 tako izdanih 4.893 dovoljenj. Poleg tega je leta 1994 Ministrstvo za notranje zadeve vzpostavilo računalniško evidenco za vodenje registrov, vse osebe brez urejenega statusa pa so bile obveščene z navadno pošto o možnostih, ki so jim na voljo. Nadalje, prehodne določbe Zakona o zaposlovanju tujcev so tem osebam omogočile pridobitev dovoljenja za delo pod določenimi pogoji (gl. odstavek 230 zgoraj). In nenazadnje, slovenske oblasti so v glavnem tolerirale nezakonito bivanje oseb brez urejenega statusa na slovenskem ozemlju.

337. Kot je Vlada že navedla, pritožniki za ureditev svojega statusa ne leta 1991 in ne v kasnejših letih niso podvzeli ustreznega ravnanja. Vsekakor je po tem, ko so bile z odločbo Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 nekatere določbe ZUSDDD razglašene za protiustavne (gl. odstavke 56-57 in 250-255 zgoraj), bil rok za vložitev prošenj za dovoljenje za stalno prebivanje po ZUSDDD bil ponovno odprt in bi bili pritožniki lahko uporabili to možnost. Kar zadeva 8. točko izreka navedene odločbe, ki ministrstvu nalaga izdajo dopolnilnih dovoljenj z veljavnostjo *ex tunc* osebam, ki so že pridobile neretroaktivno veljavno dovoljenje,

je bilo to pomembno za samo tri pritožnike, ki so bili v takšni situaciji. In res sta 3. marca 2009 gospod Petreš in gospod Jovanović prejela dopolnilno dovoljenje (gl. odstavka 103 in 118 zgoraj). Do takrat bi bili pritožniki lahko vložili tožbo zaradi molka organa; Ustavno sodišče je odločilo, da bi bilo Upravno sodišče lahko sledilo odločbi Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 kljub nespremenjeni zakonodaji (gl. odstavek 257 zgoraj).

338. Tožena Vlada je trdila, da so mednarodne organizacije pristop, ki ga uporabila Slovenija je za reševanje tega zapletenega in občutljivega vprašanja, ki je za vso Evropo predstavljal novost, ocenile izjemno pozitivno. 1. decembra 1993 je Odbor za državljanstvo pri Svetu Evrope ugotovil, da se je Slovenija reševanja te problematike lotila v popolnem soglasju s standardi urejanja državljanstva v državah naslednicah. Leta 1995 je Odbor ZN za človekove pravice pritrdil temu stališču, Šesti odbor Generalne skupščine ZN pa je potrdil skladnost slovenske zakonodaje z mednarodnimi standardi. Prav tako je treba poudariti, da je tožena država zadevno zakonodajo vedno dopolnjevala s sodelovanjem vsem vladnih vej. Sledeč evropskim pravnim zgledom, kot je na primer Evropska konvencija o državljanstvu Sveta Evrope, je Slovenija v svojo zakonodajo vključila načela iz 6. poglavja navedene konvencije, ki ureja državljanstvo v primeru nasledstva, zlasti tudi načelo svobodne volje vseh prizadetih oseb.

339. Tožena Vlada se je sklicevala na sodbo v zadevi *Sisojeva in drugi* (navedeno zgoraj, odstavek 91) in navedla, da 8. člena ni mogoče razlagati tako, da sam po sebi zagotavlja pravico do določene vrste dovoljenja za prebivanje. Kadar nacionalna zakonodaja predvideva več različnih vrst dovoljenj, mora Sodišče preučiti pravne in dejanske posledice izdaje določenega dovoljenja. Če zadevno dovoljenje imetniku dovoljuje prebivanje na območju države gostiteljice in svobodno izvrševanje pravice do zasebnega in družinskega življenja, predstavlja podelitev takega dovoljenja v načelu zadosten ukrep za zadostitev zahtevam iz te določbe. To pa seveda predpostavlja, da je tujec zaprosil za dovoljenje – ni dolžnost države gostiteljice, da dovoljenje podeli na lastno iniciativo.

340. Tudi če bi Sodišče ocenilo, da je ravnanje tožene države predstavljalo kršitev 8. člena Konvencije, pa je bil po prepričanju tožene Vlade cilj osamosvojitvenih zakonov s področja državljanstva in statusa tujcev ter tudi naknadno sprejetih aktov zagotovitev skladnosti z imigracijskimi zakoni, zadostili pa so tudi zahtevam iz drugega odstavka tega člena. Urejanje državljanstva in statusa tujcev za vsako novo nastalo državo predstavlja nujno potrebo, pod pogojem, da je ukrep sorazmeren glede na zasledovani legitimni cilj (Vlada se je sklicevala na zadevo *Olsson proti Švedski* (št. 1), 24. marec 1988, Serija A št. 130). Po sodni praksi sodišča ima po vsaka država glede na ustaljeno mednarodno pravo in v skladu s svojimi pogodbenimi obveznostmi pravico, da nadzira vstop nedržavljanov na svoje ozemlje (Vlada se je sklicevala na zadevo *Abdulaziz, Cabales in Balkandali proti Združenemu kraljestvu*, 28. maj 1985, odstavek 67, Serija A št. 94). Po mnenju tožene Vlade je bil zatrevani poseg v skladu za zakonom, zasledoval je legitimen cilj in je bil nujen v demokratični družbi. Vsak tujec mora urediti svoj status v državi, katere državljske pripadnosti nima. Takšna zahteva je vedno

legitimna v smislu zagotavljanja javne varnosti pod pogojem, da je ukrep sorazmeren z legitimnim ciljem, ki se ga zasleduje, tako kot je to v obravnavani zadevi. Poleg tega Slovenija ni ravnala arbitrarno, saj je enake situacije reševala na enak način.

341. Položaj pritožnikov ni posledica »sistemskega problema« (kot je opredeljen v zadevi *Broniowski*, navedeni zgoraj, odstavek 189). Po osamosvojitvi je Slovenija državljanom nekdanje SFRJ ponudila možnost za pridobitev državljanstva nove države. Po drugi strani pa so se ti zavedali, da se bodo zanje začele uporabljati določbe Zakona o tujcih. Kot je že bilo omenjeno, se je moral vsak posameznik odločiti, ali bo zaprosil za državljanstvo ali pa uredil svoj status tujca.

342. In nenazadnje, ko se je za pritožnike začel uporabljati Zakon o tujcih, nihče od njih ni bil oseba brez državljanstva; v tistem času so bili vsi državljani SFRJ in svojih matičnih republik. Prav zaradi svoje lastne neaktivnosti niso zbrali potrebnih dokumentov za izvedbo postopka v Sloveniji. Poleg tega pa tožena Vlada ne more biti odgovorna, če so druge nekdanje republike SFRJ sprejele strožjo zakonodajo s področja državljanstva, tako da pritožniki niso mogli pridobiti državljanstva niti teh držav. Kar zadeva sklicevanje pritožnikov na Osnutek členov o državljanstvu fizičnih oseb v primeru sukcesije držav iz leta 1999, pa ta dokument v zadevnem času še ni veljal.

Tretje strani

343. Srbska Vlada je navedla, da bo svoje pripombe omejila zgolj na problematiko predhodnih ugovorov (gl. odstavke 298-302 zgoraj), upošteva dejstvo, da so se drugi intervenienti osredotočili na utemeljenost.

344. Organizacija Open Society Justice Initiative je navedla, da obravnavane kršitve nedvomno spadajo v domet varstva zasebnega življenja po 8. členu. Čeprav Konvencija ne zagotavlja pravice do določenega državljanstva kot takega, pa lahko arbitrarna zavrnitev podelitve državljanstva v določenih okoliščinah krši 8. člena zaradi svojega vpliva na zasebno življenje zadevnega posameznika. Sodišče je prav tako opredelilo okoliščine, v katerih lahko izgon nedržavljanov ali zavrnitev njihove vloge za pridružitve njihovim družinskim članom v državah podpisnicah Konvencije krši njihove pravice do družinskega življenja. Sodišče je ugotovilo, da je pravica do zasebnega življenja povezana z »mrežo osebnih, socialnih in ekonomskih odnosov, ki sestavljajo zasebno življenje vsakega posameznika« in ki so se vzpostavili prek dolgotrajnega običajnega prebivanja. Za obravnavano zadevo sta še poseben pomembni precedenčni zadevi *Slivenko* (navedena zgoraj, odstavki 95-96 in 122-128) ter *Sisojeva in drugi* (navedena zgoraj, odstavek 105 in 110).

345. Zlasti je položaj pritožnikov, ki so tako dolgo brez pravnega statusa, kot to izhaja iz delnega sklepa o sprejemljivosti, ki jo je izdalo Sodišče, posledica njihovega »izbrisa« na dan 26. februar 1992. V nadaljevanju so bili postopki, ki so dolgotrajnim legalnim prebivalcem Slovenije, ki so bili državljani drugih republik nekdanje SFRJ, omogočili ob osamosvojitvi pridobitev slovenskega državljanstva ali od tega dne dalje pridobitev legalnega prebivališča v Sloveniji, zapleteni, roki za izpolnitev zakonskih pogojev kratki, obvestila osebam, na katere so se ti zakoni in postopki nanašali, pa pomanjkljiva. Poleg tega tožena Vlada ni ravnala v skladu

z odločbo Ustavnega sodišča iz leta 2003, da bi – med drugim – »izbrisanim« podelila retroaktivno zakonito stalno prebivališče. In končno, »izbris« sam in nezmožnost pritožnikov, da bi v Sloveniji uredili svoj pravni status, sta iz večine od pritožnikov naredila osebe brez državljanstva.

346. V luči zgoraj navedenih sodnih odločb Sodišča (gl. odstavek 344 zgoraj) predstavlja trajajoča situacija »izbrisanih«, ki živijo v pravni negotovosti brez državljanstva, pravnega statusa ali pravnih sredstev že več kot 15 let, poseg v njihovo pravico do zasebnega življenja. Pričujoča zadeva za Slovenijo ne pomeni le negativne obveznosti iz 8. člena, da se vzdrži arbitrarnega posega, pač pa tudi pozitivno obveznost, da »izbrisanim« zagotovi učinkovito pravico do pridobitve statusa stalnega prebivalca, s čimer jim bo odprta pot do državljanstva (sklicevali so se na zadevo *Ciliz proti Nizozemski*, št. 29192/95, odstavek 61, ESČP 2000-VIII). Interes izbranih za zagotovitev legalnega bivanja v Sloveniji je še posebej razumljiv, saj je v Sloveniji legalen status prebivalca prvi pogoj za pridobitev državljanstva z naturalizacijo. Sredstva, ki jih je uporabila Slovenija, so bila nesorazmerna s kakršnimi koli cilji, ki so predstavljali podlago za njeno ravnanje (sklicevali so se na zadevo *Slivenko*, navedeno zgoraj, odstavek 122).

347. Trajajoče posledice izgube legalnega statusa kršijo temeljne pravice, ki so zaobsežene v 8. členu Konvencije in ga celo presegajo, ter so v nasprotju z mednarodnim pravom. Svet Evrope je razvil splošne standarde glede državljanstva in pravnega statusa, ki se osredotočajo na kompleksne situacije, nastale v okviru nasledstva držav (gl. odstavek 260-261 zgoraj).

2. Ocena Sodišča

(a) Poseg v pravice pritožnikov po prvem odstavku 8. člena Konvencije

348. Pritožniki so navajali, da so bili arbitrarno prikrajšani za možnost pridobitve slovenskega državljanstva. Pritoževali so se zaradi »izbrisa« njihovih imen iz registra stalnega prebivalstva 26. februarja 1992 in zaradi resnih posledic, ki jih je to imelo na njihovo zasebno in družinsko življenje in ki po njihovih trditvah kršijo 8. člen Konvencije, ter zaradi izgube upravičenja do različnih vrst podpore in uživanja širokega nabora pravic. Posebej pa so se pritožili tudi zaradi tega, ker nacionalni organi niso ravnali v skladu z odločbo Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 in ker jim niso priznali retroaktivnega statusa stalnega prebivalca.

349. Sodišče mora najprej ugotoviti, ali pritožniki upravičeno trdijo, da so v Sloveniji imeli zasebno življenje ali družinsko življenje v smislu prvega odstavka 8. člena Konvencije, v primeru pozitivnega odgovora pa, ali splošna situacija, ki je prizadela pritožnike, predstavlja kršitev 8. člena Konvencije.

350. Sodišče želi na začetku ponovno potrditi, da so države v skladu z mednarodnim pravom in odvisno od svojih pogodbenih obveznosti upravičene nadzorovati vstop tujcev na svoje ozemlje in njihovo prebivanje (gl., med številnimi drugimi, zadeve *Abdulaziz, Cabales in Balkandali proti Združenemu kraljestvu*, 28. maj 1985, odstavek 67, Serija A št. 94; *Boultif proti Švici*, št. 54273/00, odstavek 39, ESČP 2001-IX; in *Üner*, navedeno zgoraj, odstavek 54).

351. Kljub temu pa lahko odločitve držav na področju imigracije v določenih

primerih privedejo do posega v pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, ki jo štiti prvi odstavek 8. člena Konvencije, zlasti takrat, kadar so zadevni posamezniki v državi gostiteljici razvili močne osebne ali družinske vezi, ki jih lahko sporni ukrepi resno prizadenejo. Takšen poseg predstavlja kršitev 8. člena, razen če je »v skladu z zakonom«, zasleduje legitimen cilj ali cilje iz drugega odstavka tega člena in je »nujen v demokratični družbi« za dosego tega ali teh ciljev (gl. na primer zadeve *Moustaquim proti Belgiji*, 18. februar 1991, odstavek 36, Serija A št. 193; *Dalia proti Franciji*, 19. februar 1998, odstavek 52, *Poročila* 1998-I; in *Amrollahi proti Danski*, št. 56811/00, odstavek 33, 11. julij 2002).

352. V tej zvezi Sodišče ponovno poudarja, da 8. člen varuje tudi pravico do vzpostavitve in razvijanja odnosov z drugimi ljudmi in zunanjim svetom (gl. zadevo *Pretty proti Združenemu kraljestvu*, št. 2346/02, odstavek 61, ESČP 2002-III) in da lahko včasih vsebuje vidike socialne identitete posameznika (gl. zadevo *Mikulić proti Hrvaški*, št. 53176/99, odstavek 53, ESČP 2002-I). Treba je sprejeti, da celota socialnih vezi med priseljenci, ki so dlje časa živeli v določenem okolju, in skupnostjo, v kateri živijo, predstavlja sestavni del pojma zasebno življenje v smislu 8. člena. Ne glede na obstoj ali neobstoj družinskega življenja torej Sodišče ocenjuje, da izgon priseljenca, ki je dlje časa živel v določenem okolju, predstavlja poseg v njegovo pravico do spoštovanja njegovega zasebnega življenja. Od okoliščin posameznega primera pa bo odvisno, ali se bo Sodišče osredotočilo na vidik družinskega ali zasebnega življenja (gl. zadevi *Üner*, navedeno zgoraj, odstavek 59, in, *mutatis mutandis*, *Slivenko*, navedeno zgoraj, odstavek 95).

353. Sodišče nadalje ponovno poudarja, da ne Konvencija ne njeni protokoli ne vsebujejo pravice do pridobitve ali ohranitve določenega državljanstva kot take. Kljub temu pa Sodišče ne izključuje možnosti, da bi lahko arbitrna zavrnitev podelitve državljanstva v določenih okoliščinah predstavljala kršitev 8. člena Konvencije zaradi vpliva takšne zavrnitve na zasebno življenje posameznika (gl. zadeve *X. proti Avstriji*, št. 5212/71, Sklep Komisije z dne 5. oktobra 1972, SP 43, str. 69, *Karashev proti Finski* (sklep), št. 31414/96, ESČP 1999-II, *Slivenko proti Latviji* (sklep), navedeno zgoraj, odstavek 77, in *Kuduzović proti Sloveniji* (sklep), št. 60723/00, 17. marec 2005).

354. Končno, medtem ko je glavni namen 8. člena, ki obravnava pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja posameznikov, zaščita posameznika pred arbitrarnimi posegi javne oblasti, pa države ne zavezuje zgolj k temu, da se vzdrži takšnih posegov: poleg te negativne obveze lahko obstajajo pozitivne obligacije, ki so neločljivo povezane z učinkovitim spoštovanjem zasebnega ali družinskega življenja (gl. na primer zadeve *Gül proti Švici*, 19. februar 1996, odstavek 38, *Poročila* 1996-I; *Ignaccolo-Zenide proti Romuniji*, št. 31679/96, odstavek 94, ESČP 2000-I; in *Mehemi proti Franciji* (št. 2), št. 53470/99, odstavek 45, ESČP 2003-IV).

355. Prvič, kar zadeva trditve pritožnikov o pomanjkanju možnosti za pridobitev slovenskega državljanstva v letu 1991, Sodišče opozarja na svoj sklep o sprejemljivosti in ponovno poudarja, da je te pritožbe razglasilo za neskladne

ratione materiae v smislu tretjega in četrtega odstavka 35. člena Konvencije (gl. zadevo *Makuc in drugi* (sklep), navedeno zgoraj, odstavek 165).

356. Drugič, Sodišče zapaža da so pritožniki pred 26. februarjem 1992, ko so se za njih začeli uporabljati nekateri deli osamosvojitvene zakonodaje in so bila njihova imena prenesena iz registra stalnega prebivalstva v evidenco tujcev brez urejenega statusa (gl. odstavka 38-39 zgoraj), na ozemlju Republike Slovenije živeli več let, večina od njih celo nekaj desetletij. Nekateri pritožniki so se tam celo rodili. Pred tem datumom so pritožniki na slovenskem ozemlju zakonito stalno prebivali v skladu z zakonodajo SFRJ, veljavno v tistem obdobju.

357. Pomembno je upoštevati, da pred letom 1991 pritožniki v Slovenijo niso prišli kot tujci, pač pa so se tam naselili kot državljani SFRJ in prijaviли stalno prebivališče na enak način kot državljani tedanje Socialistične republike Slovenije (gl. odstavka 25-26 zgoraj). V trenutku »izbrisa« 26. februarja 1992 so pritožniki tako imeli močnejši status prebivalca kot dolgotrajni priseljenci, katerih status je zavarovan v številnih državah pogodbenicah, in tudi v primerjavi s tujci, ki so želeli v državo vstopiti ali v njej ostati po zgolj kratkem časovnem obdobju (gl. zadeve *Üner*, navedeno zgoraj, odstavka 55 in 56; *Moustaquim*, navedeno zgoraj, odstavek 73; *Maslov proti Avstriji* [VS], št. 1638/03, odstavek 73, 23. junij 2008; in *Radovanovic proti Avstriji*, št. 42703/98, odstavek 73, 22. april 2004).

358. Tretjič, čeprav je bil »izbris« izveden pred 28. junijem 1994, ko sta za Slovenijo začela veljati Konvencija in Protokol št. 1, so bili tega dne pritožniki zaradi izpodbijanega ukrepa prizadet – in še vedno so –, kar je kot nezakonito prvič označilo Ustavno sodišče v svoji odločbi z dne 4. februarja 1999, in sicer tako glede petih pritožnikov, ki so leta 1994 še vedno živeli v Sloveniji, kot tudi glede tistih, ki so bili bodisi izgnani bodisi so iz Slovenije odpotovali (gl. odstavke 51, 56 in 236-244 zgoraj).

359. Glede na okoliščine posameznih pritožnikov, ki so vsi znaten del svojega življenja preživeli v Sloveniji (gl. odstavke 83-86, 91-92, 104-106, 119, 127-129, 140-141, 145, 168, 180-181 zgoraj), je dejstvo, da so tam razvili mrežo osebnih, socialnih, kulturnih, jezikovnih in ekonomskih odnosov, ki sestavljajo zasebno življenje vsakega človeka (gl. zadevo *Slivenko*, navedeno zgoraj, odstavek 96). Večina od njih je v Sloveniji vzpostavila tudi družinsko življenje ali vzdrževala vezi s sorodniki, živečimi v Sloveniji (gl. zadevo *Moustaquim*, navedeno zgoraj, odstavek 36). Sodišče zaključuje, da so pritožniki v Sloveniji v spornem času imeli zasebno in/ali družinsko življenje v smislu prvega odstavka 8. člena Konvencije.

360. Ob začetku veljavnosti Konvencije in Protokola št. 1 za Slovenijo so se pritožniki po razpadu SFRJ torej znašli v negotovem položaju, tako kot številni drugi navadni posamezniki v podobnih okoliščinah po koncu prve in druge svetovne vojne ali pa spremembe državnih meja v srednji in vzhodni Evropi po padcu berlinskega zidu Gl. Učinki državnega nasledstva na državljanstvo: Poročilo Evropske komisije za demokracijo preko prava (sprejeto na 28. plenarnem zasedanju v Benetkah, 13. – 14. september 1996), odstavki 40-70.

361. Posledično Sodišče šteje, da dolgotrajno zavračanje slovenske oblasti, da bi celovito – v skladu z odločbami Ustavnega sodišča – uredila položaj pritožnikov,

zlasti še dejstvo, da ni sprejela ustrezne zakonodaje in posameznim pritožnikom izdala dovoljenja za stalno prebivanje, predstavlja poseg v izvrševanje pravic pritožnikov do spoštovanja njihovega zasebnega in/ali družinskega življenja, zlasti še v primeru apatridnosti. Treba pa je oceniti, ali je bil poseg v skladu z drugim odstavkom 8. člena Konvencije, torej ali je bil »v skladu z zakonom«, ali je zasledoval enega ali več legitimnih ciljev iz tega odstavka in ali je bil »nujen v demokratični družbi«.

Upravičenost posega

362. Tovrsten poseg krši 8. člen Konvencije, razen če ga je mogoče upravičiti po drugem odstavku 8. člena, ker je »v skladu z zakonom«, ker zasleduje enega ali več v tem odstavku navedenih legitimnih ciljev in ker je »nujen v demokratični družbi« za doseganje tega cilja ali ciljev.

363. V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča izraz »v skladu z zakonom« zahteva, da ima izpodbijani ukrep podlago v nacionalnem pravu, prav tako pa se nanaša tudi na kvaliteto zadevnih predpisov, saj zahteva, da morajo biti osebam, na katere se nanašajo, dostopni in predvidljivi glede svojih učinkov (gl. zadevo *Slivenko*, navedeno zgoraj, odstavek 100).

364. Sodišče ponovno poudarja, da je do »izbrisa« imen pritožnikov in tudi imen več kot 25.000 nekdanjih državljanov SFRJ iz registra stalnega prebivalstva prišlo 26. februarja 1992, ko se je začel uporabljati drugi odstavek 81. člena Zakona o tujcih (gl. odstavka 38 in 65 zgoraj).

365. Pritožniki so trdili, da določbe Zakona o tujcih niso bile niti dostopne nit predvidljive, saj je bil Zakon o tujcih namenjen ureditvi statusa nezakonitih priseljencev, medtem kot so oni v spornem času imeli status stalnih prebivalcev. Prav tako so navajali, da o »izbrisu« niso bili nikoli primerno obveščeni (gl. odstavka 319-320 zgoraj). Tožena Vlada je tem navedbam oporekala (gl. odstavek 332 zgoraj).

366. Sodišče ponovno poudarja, da je prvenstveno naloga nacionalnih oblasti, zlasti sodišč, da razlagajo in uporabljajo nacionalno pravo (gl. zadevi *Amann proti Švici* [VS], št. 27798/95, odstavke 52-54, ESČP 2000-II, in *Slivenko*, navedeno zgoraj, odstavek 105).

367. V tej zvezi Sodišče zapaža, da je Ustavno sodišče v svoji odločbi z dne 4. februarja 1999 ugotovilo, da je 81. člen Zakona o tujcih v neskladju z Ustavo, saj ni opredelil pogojev za pridobitev stalnega prebivališča za tiste posameznike, na katere se nanaša njegov drugi odstavek, torej za državljane drugih republik nekdanje SFRJ, ki so v Sloveniji imeli stalno prebivališče in so na ozemlju Slovenije v spornem času dejansko živeli, pa bodisi niso zaprosili za slovensko državljanstvo bodisi njihovi vlogi ni bilo ugodeno. Ustavno sodišče je ugotovilo, da je bilo kršeno načelo pravne države, saj ne Zakon o tujcih niti kak drug poseben zakon nista uredila prehoda pravnega statusa teh oseb v status tujcev, ki živijo v Sloveniji. Po preteku rokov iz drugega odstavka so se te osebe znašle v negotovem pravnem položaju. To bi lahko že samo po sebi predstavljalo kršitev 8. člena Konvencije.

368. Ustavno sodišče je nadalje ugotovilo, da so bile te osebe, državljani nekdanje SFRJ s statusom stalnega prebivalca v Sloveniji, v manj ugodnem položaju kot

»pravi« tujci, ki so živeli v Sloveniji že pred osamosvojitvijo in katerih dovoljenja za stalno prebivanje so v skladu z 82. členom Zakona o tujcih ostala veljavna še naprej. Za takšno različno obravnavanje ni bilo nobenega stvarno utemeljenega razloga. Takšno ravnanje je tudi kršilo načelo enakosti, določeno v 14. členu Ustave, ki se ne nanaša le na slovenske državljane, pač pa na vse osebe, katerih pravni položaj ureja zakon.

369. Nadalje je bila po mnenju Ustavnega sodišča uporaba 13. člena v povezavi s 16. členom Zakona o tujcih za pridobitev dovoljenja za začasno ali stalno prebivanje (gl. odstavek 221 zgoraj) z namenom ureditve položaja teh oseb neprimerna; obravnavani so bili kot tujci, ki so šele pred kratkim vstopili v Slovenijo z veljavnim potnim listom in vizumom in ki želijo ostati na slovenskem ozemlju dlje, kot jim to dovoljuje veljavnost vizuma. Ustavno sodišče je prav tako ugotovilo, da so bile v kasnejših letih eden od razlogov, zakaj te osebe niso mogle urediti svojega statusa, težave s pridobitvijo dokumentov iz njihovih držav izvora zaradi vojnega stanja.

370. Ustavno sodišče je še ugotovilo, da je bila ena prvih posledic neurejenega pravnega statusa teh oseb prenos njihovih imen brez kakršnega koli obvestila v evidenco tujcev. Ugotovilo je, da za ta ukrep ni bilo pravne podlage: ne Zakon o tujcih ne Zakon o evidenci nastanitve občanov in registru prebivalstva nista določala objave in prenosa po uradni dolžnosti (gl. odstavke 39, 209, 221 in 237 zgoraj).

371. Po sprejetju odločbe Ustavnega sodišča z dne 4. februarja 1999 je bil z namenom ureditve položaja »izbrisanih« sprejet ZUSDDD. Vendar pa je 3. aprila 2003 Ustavno sodišče ponovilo svojo odločitev z dne 4. februarja 1999. Ugotovilo je, da je ZUSDDD v neskladju z Ustavo, zlasti zato, ker »izbrisanim« ni zagotovil retroaktivnih dovoljenj za stalno prebivanje in ker ni uredil položaja tistih, ki jim je bil izrečen ukrep prisilne odstranitve tujca iz države. Prav tako je razveljavilo trimesečni rok za vložitev vloge za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje, saj je ocenilo, da je prekratek (gl. odstavek 250 zgoraj).

372. Ustavno sodišče je torej tako 4. februarja 1999 kot 3. aprila 2003 izpodbijani ukrep ocenilo kot nezakonit, saj Zakon o tujcih ni predvidel ureditve statusa »izbrisanih«, ki o spremembi svojega statusa niso prejeli nobenega uradnega obvestila (gl. odstavke 51, 56-57, 237-244 in 250-255 zgoraj).

373. Sodišče ne vidi nobenega razloga za to, da ne bi sledilo odločbam Ustavnega sodišča (gl. zadevo *Janković proti Bosni in Hercegovini* (sklep), št. 5172/03, 16. maj 2006) in ocenjuje, da je protipravnost obstajala v trenutku začetka veljavnosti Konvencije in Protokola št. 1 za Slovenijo 28. junija 1994 ter da za večino pritožnikov še vedno obstaja tudi več kot 15 let kasneje, saj zakonodajni in upravni organi niso ravnali v skladu s sodnimi odločbami (gl., *mutatis mutandis*, zadevo *Taşkın in drugi proti Turčiji*, št. 46117/99, odstavke 123-126, ESČP 2004-X).

374. Sodišče nadalje priznava napore slovenske oblasti tako v času razglasitve neodvisnosti, ki so veliki večini v Sloveniji živečih državljanov nekdanje SFRJ omogočili pridobitev slovenskega državljanstva pod ugodnimi pogoji, kot tudi v naslednjih letih, zlasti po izdaji odločb Ustavnega sodišča, da bi bila sprejeta

zakonodaja, ki bi popravila položaj »izbrisanih«, h katerim spadajo tudi pritožniki. Velika večina »izbrisanih« je tako lahko bodisi pridobila slovensko državljanstvo bodisi dovoljenje za prebivanje (gl. odstavke 29, 32-37, 46, 54, 55, 57, 66 in 254). 375. Kljub številnim prizadevanjem na zakonodajnem in upravnem področju pa ostaja pravni položaj večine pritožnikov, ki so v tistem času v Sloveniji imeli običajno prebivališče, neurejen. V tej zvezi je treba omeniti, da je bil 8. marca 2010 v Državnem zboru sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah ZUSDDD, vendar pa v času odločanja o zadevi še ni začel veljati (gl. odstavke 43 in 49-69 zgoraj).

376. Sodišče ugotavlja, da je razpad SFRJ in dejstvo, da registri prebivalstva v SFRJ niso bili vedno ažurni, imel za posledico posebno in zapleteno situacijo (gl. odstavke 24, 27, 97, 174, 239 in 253 zgoraj). Vendar pa v luči relevantnih standardov mednarodnega prava, katerih cilj je preprečevanje apatridnosti, zlasti v primerih nasledstva držav (gl. odstavke 260-261, 267 in 272 zgoraj), in v luči svojih gornjih opažanj Sodišče ugotavlja, da je prišlo do kršitve 8. člena.

IV. ZATRJEVANA KRŠITEV 13. ČLENA KONVENCIJE V POVEZAVI Z 8. ČLENOM KONVENCIJE

377. Po 13. členu v povezavi z 8. členom Konvencije so pritožniki trdili, da niso imeli na razpolago učinkovitega pravnega sredstva, da bi dosegli spoštovanje odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003.

13. člen Konvencije določa:

»Vsakdo, čigar pravice in svoboščine, zajamčene s to Konvencijo, so kršene, ima pravico do učinkovitih pravnih sredstev pred domačimi oblastmi, in to tudi, če je kršitev storila uradna oseba pri opravljanju uradne dolžnosti.«

1. Navedbe strank

Pritožniki

378. Pritožniki so se pritožili zlasti zaradi tega, ker zakonodajna oblast ni sprejela sistemskega zakona, nujno potrebnega za njihovo polno integracijo, kot je to zahtevala odločba Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003.

379. Trdili so, da v odsotnosti dokumentov o njihovem »izbrisu« v naknadnih postopkih težko dokažejo, da izpolnjujejo pogoje, ki jih slovenska zakonodaja postavlja za pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje in/ali državljanstva.

Tožena Vlada

380. Tožena Vlada je tem navedbam oporekala in navajala, da so pravna sredstva, ki so na voljo v slovenskem pravnem sistemu, tako v teoriji kot tudi v praksi učinkovita (gl. odstavke 283-284 in 337 zgoraj).

Tretje stranke

381. Mirovni inštitut in Pravno-informacijski center nevladnih organizacij sta trdila, da so »izbrisani« načeloma izčrpali vsa razpoložljiva pravna sredstva,

vključno z ustavno pritožbo. Zaradi opustitve države, da bi izvršila pravno zavezujočo odločbo Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003, je bila kršena pravica pritožnikov do učinkovitega pravnega sredstva. Oblast je sicer pripravila tri zakone z namenom zagotovitve izvršitve odločbe Ustavnega sodišča – namreč tehnični zakon, sistemski zakon in osnutek Ustavnega zakona –, vendar pa so bili vsi blokirani. Tudi sicer pa položaj »izbrisanih« v nobenem od osnutkov teh zakonov ni ustrezno urejen. Iz tega sledi, da pravni sistem v Sloveniji glede »izbrisanih« ni zagotovil nikakršnih učinkovitih pravnih sredstev, in to zaradi pomanjkanja politične volje.

382. Organizacija Open Society Justice Initiative je navedla, da vsebujejo okoliščine »izbrisa« vse znake vsebinskega in postopkovnega arbitrarnega ravnanja; za preverjanje pravilnosti ukrepa ni bilo na voljo nobenega individualiziranega civilnega ali upravnega pravnega sredstva. Poleg tega oblast niso ravnala v skladu z odločbo Ustavnega sodišča. Ti elementi kažejo na to, da pritožniki niso imeli dostopa do učinkovitega pravnega sredstva po 13. členu v povezavi z 8. členom Konvencije.

2. Ocena Sodišča

383. Sodišče ponovno poudarja, da standardi 13. člena od države podpisnice Konvencije zahtevajo, da zagotovi notranje pravno sredstvo, ki pristojnim nacionalnim organom omogoči, da obravnavajo vsebino relevantne pritožbe po Konvenciji in da določijo ustrezno zadoščenje; vendar pa imajo države pogodbenice določeno diskrecijo glede načina, kako bodo izvršile svoje obveznosti po tej določbi (gl. zadevo *Lukenda proti Sloveniji*, št. 23032/02, odstavke 86-88, ESČP 2005-X).

384. Sodišče ponovno poudarja, da kljub prizadevanjem na zakonodajnem in upravnem področju za spoštovanje najpomembnejših odločb Ustavnega sodišča iz let 1999 in 2003 slednji še nista v celoti izvršeni.

385. V luči svojih ugotovitev glede 8. člena Konvencije (gl. odstavke 371-376 zgoraj) Sodišče razsoja, da tožena Vlada ni uspela dokazati, da je mogoče pravna sredstva, ki so na voljo pritožnikom, šteti za učinkovita.

386. Prišlo je torej do kršitve 13. člena Konvencije.

V. ZATRJEVANA KRŠITEV 14. ČLENA KONVENCIJE V POVEZAVI Z 8. ČLENOM KONVENCIJE

387. Pritožniki so se sklicevali na 14. člen Konvencije povezavi z 8. členom Konvencije in trdili, da so bili pri uživanju svojih pravic žrtve diskriminacije na podlagi narodnostnega izvora v primerjavi z drugimi tujimi državljani, ki so še naprej živeli v Sloveniji na podlagi izdanega dovoljenja za začasno ali stalno prebivanje.

388. 14. člen Konvencije določa:

»Uživanje pravic in svoboščin, določenih s to Konvencijo, je zagotovljeno vsem ljudem brez razlikovanja glede na spol, raso, barvo kože, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodnostni ali socialni izvor, pripadnost narodni manjšini, lastnino, rojstvo ali kakšne druge okoliščine.«

1. Navedbe strank

(a) Pritožniki

389. Pritožniki so prav tako trdili, sklicujoč se na 14. člen Konvencije, da so bili žrtve diskriminacije pri uživanju konvencijskih pravic, kot jih zagotavlja 8. člen Konvencije.

390. Zlasti so trdili, da so bili obravnavani manj ugodno kot tisti tujci, katerih imena v letu 1992 niso bila »izbrisana« iz registra, ker so na podlagi Zakona o državljanstvu pridobili slovensko državljanstvo, nadalje kot tisti, ki so imeli v Sloveniji pred osamosvojitvijo zgolj začasno prebivališče, pa so kasneje ta status ohranili, in kot tisti, ki so bili »izbrisani«, vendar pa so naknadno pridobili bodisi stalno prebivališče po ZUSDDD ali slovensko državljanstvo na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državljanstvu.

391. Končno so pritožniki oporekali navedbam tožene Vlade, češ da so bili pozitivno diskriminirani, saj niso bili odstranjeni iz države; pet od pritožnikov je bilo namreč odstranjenih iz države.

(b) Tožena Vlada

392. Po mnenju tožene Vlade se položaj pritožnikov neupravičeno povezuje z njihovim prenosom iz registra namesto z dejstvom, da si kot tujci niso pridobili dovoljenja za stalno prebivanje. Pritožniki so bili obravnavani enako kot vsi drugi tujci brez dovoljenja za prebivanje. Po drugi strani pa dovoljenja za stalno prebivanje »pravih tujcev« iz 82. člena Zakona o tujcih nikoli niso bila razveljavljena. Pritožniki in »pravi« tujci torej nikoli niso bili v primerljivem položaju.

393. Poleg tega so bili pritožniki praviloma pozitivno diskriminirani, saj načeloma niso bili odstranjeni iz Slovenije. Zgoraj omenjeni sklep Vlade z dne 3. septembra 1992, ki pri izdaji dovoljenja za stalno prebivanje nalaga upoštevanje tudi obdobja pred začetkom veljavnosti Zakona o tujcih (gl. odstavek 222 zgoraj), je še eden od znakov pozitivne diskriminacije.

(c) Tretje strani

394. Mirovni inštitut in Pravno-informacijski center nevladnih organizacij sta navedla, da so »izbrisani« bili in še vedno so neposredno diskriminirani na podlagi dejstva, da niso pridobili slovenskega državljanstva, ter neposredno in posredno diskriminirani na podlagi etnične pripadnosti. Določbe osnutkov zakonov določajo za »izbrisane« strožje pogoje kot za druge tujce in so še naprej diskriminatorne, kar je v nasprotju z Direktivo Sveta 2000/43/ES o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, ki uvaja načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso in etnični izvor. »Izbris« in njegove posledice so bili načrtovani in izvršeni sistematično: leta 1991 so se politiki jasno zavedali

pravne praznine v zvezi z nekdanjimi državljani SFRJ, ki niso zaprosili za slovensko državljanstvo, pa jih slovenski organi vseeno niso na primeren način obvestili o posledicah nevložitve vloge za državljanstvo in so vse do leta 2002, ko so bile številke prvič javno objavljene, vztrajno zanikali, da je do »izbrisa« prišlo.

395. Organizacija Open Society Justice Initiative je trdila, da je »izbris« diskriminatoren ukrep, ki krši 14. člen v povezavi z 8. členom Konvencije.

Državljanke drugih republik nekdanje SFRJ, ki so živeli v Sloveniji, je obravnaval manj ugodno od tujcev, ki so bili legalni prebivalci Slovenije pred osamosvojitvijo, s čimer je prišlo do diskriminacije na podlagi narodnostnega izvora. Izbris je nesorazmerno prizadel tiste, ki po etnični pripadnosti niso bili Slovenci, manjšine nekdanje SFRJ in Rome, s čimer je prišlo do diskriminacije prebivalcev tudi na etnični podlagi.

396. Organizacija Equal Rights Trust je navedla, da pričujoča zadeva ponuja možnost za razvoj pravne interpretacije glede diskriminacije po 14. členu Konvencije, in sicer glede na narodnostni izvor, državljanstvo in apatridnost, zlasti v primerih nasledstva držav, v povezavi s pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja (8. člen) in pravico do varstva premoženja (1. člen Protokola št. 1).

397. Razlike, do katerih je v obravnavani zadevi prišlo zaradi »izbrisa«, bi lahko vodile do dolgoročne diskriminacije posameznikov. Številni »izbrisani« so izgubili zaposlitev, delovni status in domove. Precej jih je živelo brez ustreznega bivališča, bili so pridržani ali nastanjeni v prehodne domove, prav tako pa so zaradi pomanjkanja statusa izgubili možnost za nakup stanovanja, v katerem so živeli. »Izbris« je bil diskriminatoren ne le, kar zadeva pripadnike nekdanjih narodnosti SFRJ, pač pa tudi glede članov romskih skupnosti.

398. Da je prepoved diskriminacije bistvenega pomena, priznava sodna praksa Sodišča, pravo številnih držav članic Sveta Evrope, med njimi tudi Slovenije, in mednarodno pravo (*D.H. in drugi proti Češki republiki* [VS], št. 57325/00, odstavek 175, ESČP 2007-XII). Poleg tega so organi Sveta Evrope pravico do nediskriminacije razlagali v smislu, da zahteva pozitivno ravnanje na strani držav članic. V obravnavani zadevi bi to pomenilo pozitivne premike v zakonodaji z namenom ureditve pravnega statusa »izbrisanih« in izvršitev odločb Ustavnega sodišča.

399. Poleg tega je imela opustitev zagotovitve zaščite pritožnikom, ki so 26. februarja 1992 postali osebe brez državljanstva, za posledico kršitev 14. člena v povezavi z 8. členom. Apatridnost pa se po mednarodnem pravu in tudi po predpisih Sveta Evrope šteje kot enega najbolj pomembnih virov omejevanja in diskriminacije nasploh.

2. Ocena Sodišča

400. V luči ugotovljene kršitve 8. člena Konvencije (gl. odstavke 368 in 371-376 zgoraj) Sodišče ocenjuje, da ni potrebno odločiti o pritožbah pritožnikov po 14. členu Konvencije v povezavi z 8. členom (gl. zadevo *Slivenko*, navedeno zgoraj, odstavki 134).

VI. UPORABA 46. ČLENA KONVENCIJE

401. 46. člen Konvencije določa:

»1. Visoke pogodbenne stranke se obvezujejo, da bodo spoštovale končno sodbo Sodišča v vsaki zadevi, v kateri nastopajo kot stranke.

2. Končna sodba Sodišča se pošlje Odboru ministrov, ki nadzoruje njeno izvršitev.«

402. Ugotovitvam Sodišča je inherentno, da izhaja kršitev pravic pritožnikov, ki jih zagotavljata 8. in 13. člen Konvencije, iz opustitve slovenskih zakonodajnih in upravnih organov, da bi v skladu z odločbami Ustavnega sodišča, zlasti v skladu z odločbo z dne 3. aprila 2003 (gl. odstavke 56-57 in 250-255 zgoraj) uredili položaj pritožnikov, ki je značilen za položaj množice »izbrisanih«.

403. Obstoj tega problema in protiustavnost ter protizakonitost zakonodaje je priznala slovenska sodna oblast, prvič z odločbo Ustavnega sodišča z dne 4. februarja 1999, naknadno pa jo je potrdila z vrsto svojih odločb, na katere se podrobno sklicuje pričujoča sodba (gl. odstavke 236-257 zgoraj).

404. Ob upoštevanju te ocene Sodišče zaključuje, da dejstva obravnavane zadeve razkrivajo pomanjkljivosti slovenskega pravnega reda, posledica česar je, da se preostali množici »izbrisanih« še vedno zanika pravici do zasebnega in/ali družinskega življenja v Sloveniji ter do učinkovitega pravnega sredstva v zvezi s tem. Prav tako ugotavlja, da lahko pomanjkljivosti v nacionalni zakonodaji in praksi, ugotovljene v primeru pritožnikov, privedejo do številnih naknadnih utemeljenih pritožb (gl. odstavek 65 zgoraj).

405. Sodišče opozarja na dejstvo, da v kontekstu izvrševanja sodb v skladu s 46. členom Konvencije sodba, v kateri je Sodišče ugotovilo kršitev, toženi državi v skladu s to določbo nalaga pravno obveznost, da zagotovi prenehanje kršitve in da odpravi posledice tako, da v največji možni meri vzpostavi položaj, kot je obstajal pred kršitvijo. Če po drugi strani nacionalna zakonodaja ne omogoča – ali pa omogoča le v manjši meri – odpravo posledic kršitve, 41. člen omogoča Sodišču, da oškodovancu nakloni zadoščenje, ki se mu zdi primerno. Iz tega med drugim izhaja, da sodba, v kateri Sodišče ugotovi kršitev Konvencije ali njenih protokolov, toženi državi nalaga pravno obveznost ne le, da zadevnim osebam izplača zneske, prisojene na račun pravičnega zadoščenja, pač pa tudi, da izbere – pod nadzorom Odbora ministrov – splošne in/ali, po potrebi, posamične ukrepe, ki bodo sprejeti v nacionalnem pravnem redu za prenehanje kršitve, ki jo je ugotovilo Sodišče, in da omogoči odpravo posledic na način, ki v največji možni meri vzpostavi položaj, kot je obstajal pred kršitvijo (gl. zadeve *Scozzari in Giunta proti Italiji* [VS], št. 39221/98 in 41963/98, odstavek 249, ESČP 2000-VIII; *Assanidze proti Gruziji* [VS], št. 71503/01, odstavek 198, ESČP 2004-II; *Maestri proti Italiji* [VS], št. 39748/98, odstavek 47, ESČP 2004-I; in *Viașu proti Romuniji*, št. 75951/01, odstavek 79, 9. december 2008).

406. Razen tega lahko, pod nadzorom Odbora ministrov, tožena država izbere sredstva, s katerimi bo izpolnila svojo pravno obveznost iz 46. člena Konvencije, pod pogojem, da so ta sredstva skladna z zaključki iz sodbe Sodišča (gl. zadevo *Scozzari in Giunta*, navedeno zgoraj, odstavek 249, in *Broniowski*, navedeno zgoraj, odstavek 192). Ta diskrecija glede načina izvršitve sodbe izraža svobodo izbire, ki se navezuje na primarno obveznost držav pogodbenic, da zagotovijo pravice in svoboščine, ki jih zagotavlja Konvencija (1. člen) (gl., *mutatis mutandis*, *Papamichalopoulos in drugi proti Grčiji* (50. člen), 31. oktober 1995, odstavek 34, Serija A št. 330-B).

407. Kot je že bilo navedeno, Sodišče – čeprav načeloma ni na njem, da določi, kateri popravni ukrepi so lahko primerni za izpolnitev obveznosti tožene države po 46. členu Konvencije – zapaža, da kršitev, ugotovljena v obravnavani zadevi zaradi opustitve slovenskih sodnih in upravnih organov, da bi ravnali v skladu z odločbami Ustavnega sodišča, že po svoji naravi jasno nakazuje na splošne in posamične ukrepe, ki jih je v slovenskem pravnem redu treba sprejeti za odpravo ugotovljenih kršitev: sprejetje primerne zakonodaje in ureditev položaja posameznih pritožnikov z izdajo dovoljenj za stalno prebivanje z retroaktivnim učinkom (gl. zadevi, *mutatis mutandis*, *L. proti Litvi*, št. 27527/03, odstavek 74, ESČP 2007-X, in *Viașu*, navedeno zgoraj, odstavek 83).

VII. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

408. Pritožniki so zahtevali, naj se jim retroaktivno podeli status stalnih prebivalcev na podlagi odločbe Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003 in naj se jim prisodi odškodnino za premoženjsko in nepremoženjsko škodo kot tudi povračilo stroškov in izdatkov, nastalih v postopku.

409. 41. člen Konvencije določa, kot sledi:

»Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve Konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje.«

Škoda

1. Premoženjska škoda

(a) Pritožniki

410. Pritožniki so navajali, da so utrpeli zelo veliko premoženjsko škodo ter da obstaja vzročna zveza med ugotovljenimi kršitvami in različnimi vrstami škode. Vsi pritožniki brez prihodkov so zahtevali znesek, ki ustreza polni mesečni socialni pomoči, ki bi bil moral pritožnik oziroma pritožnica prejeti, vključno s zneskom za otroke, in v nekaterih primerih dodatni socialni pomoči za doplačilo najemnine za stanovanje, vse z obrestmi. Poleg tega so leta 1991 nosilci stanovanjske pravice

pridobili pravico do nakupa stanovanja, v katerem so živeli, pod ugodnimi pogoji. Za pritožnike, ki so to pravico imeli, pa je niso mogli izkoristiti, je bila zahtevana odškodnina v znesku trenutne tržne vrednosti stanovanja.

411. Pritožnik gospod Kurić je zahteval skupno 54.559,24 EUR, od tega 145.43 EUR za administrativne stroške za njegovo prošnjo za slovensko državljanstvo.

Pritožnik gospod Dabetić je zahteval skupno 92.351,35 EUR, od tega 70.000 EUR za stanovanje.

Pritožnica gospa Mezga je zahtevala skupno 82.140,51 EUR, vključno z nadomestilom za čas dopusta za nego in varstvo otroka.

Pritožnika gospa in gospod Ristanović sta zahtevala skupno 77.757,24 EUR, od tega 5.500 EUR za stroške šolanja gospoda Ristanovića v Srbiji in 265 EUR za stroške bosanskih dokumentov in zdravstveno zavarovanje za potovanje v Slovenijo.

Pritožnik gospod Berisha je zahteval skupno 112.679,22 EUR zase in za člane svoje družine, od tega 5.200 EUR za odvetniške stroške.

Pritožnik gospod Sadik je zahteval skupno 72.798,44 EUR, od tega 70.000 EUR za stanovanje, 1.750 EUR za stroške zdravstvenih storitev, 108 EUR za administrativne stroške za prošnjo za vizum in 136 EUR za administrativne stroške za prošnjo za potni list.

Pritožnik gospod Minić je zahteval skupno 23.230,51 EUR, od tega 500 EUR za administrativne stroške za prošnje za vizum, 145,43 EUR za administrativne stroške za prošnjo za državljanstvo in 20,86 EUR za sodne takse v upravnem postopku.

(b) Tožena Vlada

412. Vlada je trdila, da so pritožniki svoje zahteve za premoženjsko škodo oblikovali pavšalno in da so pretirani. Po njenem mnenju Sodišče ne more ugibati, kakšen bi bil izid postopkov, na primer za pridobitev socialne pomoči ali stanovanjske pravice.

413. Poleg tega so zahtevki pritožnikov Mustafe Kurića, Ljubenke in Tripuna Ristanovića, Ilfana Ademija Sadika in Zorana Minića za povračilo zneskov za vizume, potne liste, vloge za državljanstvo in izdajo dovoljenja za stalno prebivanje itd. popolnoma neutemeljeni.

2. Nepremoženjska škoda

(a) Pritožniki

414. Po mnenju pritožnikov je imel »izbris« zanje izjemno hude posledice in je v njihovem življenju povzročil dramatičen in obsežen prelom: neurejen status, izgubo zaposlitve, človeka nevredne življenjske pogoje in za mnoge od njih hude zdravstvene težave. Na kratko, izpostavljeni so bili različnim oblikam trpljenja, ki ga priznava sodna praksa Sodišča: bolečini in občutkom hude zaskrbljenosti in negotovosti glede prihodnosti, kar so trpeli prek izjemno dolgega obdobja, tesnobi zaradi strahu pred odstranitvijo iz države, občutkom tesnobe in žalosti zaradi ksenofobičnega odnosa in pomanjkanja učinkovitih pravih sredstev.

415. Pritožniki so predlagali, naj Sodišče njihov zahtev za pravično zadoščenje v

skladu s 75. členom Poslovnika Sodišča obravnava ločeno.

416. Ocenili so, da bi plačilo zneska 200.000 EUR za vsakega pritožnika predstavljalo primerno odškodnino za nepremoženjsko škodo.

417. Poleg tega so, v nasprotju z navedbami tožene Vlade, da je odškodnino mogoče zahtevati le v primeru, če Sodišče ugotovi kršitev, navedli, da po četrtem odstavku 43. člena Poslovnika Sodišča, v primeru, »če je pritožba izbrisana s seznama, o stroških odloči Sodišče« (sklicevali so se na zadevo *Shevanova*, navedeno zgoraj, odstavke 53-56).

(b) Tožena Vlada

418. Vlada je trdila, da je znesek popolnoma pretiran glede na primerljivo sodno prakso Sodišča (sklicevala se je na zadevo *Slivenko*, navedeno zgoraj, odstavke 167) in glede na povprečno mesečno plačo v Sloveniji, poleg tega pa je tudi neutemeljen.

3. Stroški in izdatki

(a) Pritožniki

419. Pritožniki so za stroške in izdatke postopka pred Sodiščem zahtevali 62.272,50 EUR, zvišano za davke in druge prispevke, kar skupaj znaša 76.798,54 EUR. Zastopalo jih je večje število odvetnikov, ki so opravili veliko pripravljalnega in pravnega dela. Ta znesek zlasti pokriva preučitev relativno zapletene zakonodaje in pravne prakse, povezane s problematiko »izbrisanih«, preučitev položaja posameznih pritožnikov, stike s pritožniki in potne stroške, pripravo povzetkov itd.

420. Nadalje, ob upoštevanju izjemnih okoliščin primera in izredno slabih pogojev bivanja pritožnikov so se zastopniki strinjali, da se v primeru, če Sodišče v obravnavani zadevi ne bi ugotovilo kršitve, odpovedujejo svoji nagradi, v primeru, če bi Sodišče ugotovilo kršitev konvencijskih pravic pritožnikov, pa so se strinjali, da bi bili poplačani šele po koncu postopka in v okviru zneskov, prisojenih pod to postavko; do sedaj jim pritožniki niso plačali še ničesar.

(b) Tožena Vlada

421. Kar zadeva stroške, nastale zaradi zastopanja pred Sodiščem, je tožena Vlada navedla, da so zastopniki pritožnikov za slovenske časopise izjavili, da pritožnike zastopajo brez plačila. Po njenem prepričanju torej odvetniška pisarna ni upravičena do povračila stroškov in izdatkov.

4. Ocena Sodišča

422. V okoliščinah primera čin upošteva, da je Sodišče toženi Vladi naložilo, katere splošne in posamične ukrepe naj za končanje ugotovljeni kršitev sprejme v okviru nacionalnega pravnega sistema, Sodišče ocenjuje, da vprašanje odškodnine za premoženjsko in/ali nepremoženjsko škodo še ni zrelo za odločanje. Odločanje o tem vprašanju je torej treba pridržati in določiti nadaljnji postopek ob upoštevanju morebitnega dogovora, doseženega med toženo Vlado in pritožniki (prvi odstavek 75. člena Poslovnika Sodišča), in v luči ukrepov, ki jih bo sprejela

tožena Vlada pri izvršitvi te sodbe.

423. Končno, kar zadeva stroške in izdatke, ki so že zahtevani glede dosedanjega postopka pred Sodiščem, Sodišče ugotavlja, da zastopniki pritožnikov niso predložili ustrezne dokumentacije, ki bi podpirala njihov zahtevek za povračilo, npr. specifikacije opravljenih ur in, kjer je to mogoče, kopij računov. Iz tega sledi, da Sodišče ne more napraviti ustreznih ocen in da je treba odločanje o vprašanju povrnitve stroškov in izdatkov prav tako pridržati.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE SOGLASNO

1. *razsoja*, da gospa Marija Ban nima procesne legitimacije za nadaljevanje postopka namesto pritožnika gospoda Makuca;

2. *razglaša*, da so pritožbe pritožnikov gospoda Mustafe Kurića, gospoda Velimirja Dabetića, gospe Ane Mezga, gospe Ljubenke Ristanović, gospoda Tripuna Ristanovića, gospoda Alija Berishe, gospoda Ilfana Sadika Ademija in gospoda Zorana Minića glede 8., 13. in 14. člena Konvencije sprejemljive, preostale pritožbe pa so nesprejemljive;

3. *razsoja*, da je prišlo do kršitve 8. člena Konvencije;

4. *razsoja*, da je prišlo do kršitve 13. člena Konvencije;

5. *razsoja*, da se ne poraja posebno vprašanje po 14. členu v povezavi z 8. členom Konvencije;

6. *razsoja*, da mora tožena država prek primernih splošnih in posamičnih ukrepov pritožnikom zagotoviti pravico do zasebnega in/ali družinskega življenja in učinkovita pravna sredstva v zvezi s tem;

7. *razsoja*, da glede denarne odškodnine pritožnikom za kakršno koli premoženjsko ali nepremoženjsko škodo, ki izvira iz v obravnavani zadevi ugotovljenih kršitev, kot tudi glede stroškov in izdatkov, nastalih v postopku, vprašanje uporabe 41. člena še ni zrelo za odločanje ter si skladno s tem,

(a) *pridrži* navedeno vprašanje kot celoto;

(b) *predlaga* Vladi in pritožnikom, naj v šestih mesecih od dneva notifikacije sodbe predložijo pisna stališča o zadevi, zlasti pa naj Sodišče obvestijo o morebitnem doseženem dogovoru;

(c) *pridrži* nadaljnji postopek in *pooblašča* predsednika Sodišča za določitev nadaljnjega postopka, če bo to potrebno.

Sodba je napisana v angleščini in pisno notificirana 13. julija 2010 v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Santiago Quesada Josep Casadevall
sodni tajnik predsednik senata